

VOGT

berte daan
landschap

Grote Markt Groningen Voorlopig Inrichtingsplan

Rev 3

03.09.2021

Team

Gunther Vogt
Martijn Slob
Marco Moretto
Charlotte Toro

Opdrachtgever

Gemeente Groningen
Gedempte Zuiderdiep 98
9712 HL
Groningen

Lokale Partner

Berte Daan Landschap
Cornelis Trooststraat 48
8932 BR Leeuwarden
Nederland

Technische Partner

SmitsRinsma
IJsselkade 9a
7201 HB Zutphen
Nederland

Inhoudsopgave

1.0 Programma van Eisen	
1.1 Structuurschets	4
1.2 Groningen Grote Markt	6
2.0 Ruimtelijke Context	
2.1 Regionale context	7
2.2 Geschiedenis	9
2.3 Randvoorwaarden	16
3.0 Ontwerpevolutie	
3.1 Het Centrale Plein	19
3.2 Definieren van de Grote Markt	20
3.3 Circus Maximus	22
3.4 Beplanting	25
3.5 Ontwerp Richtingen	26
3.6 Bomengroep	33
3.7 Vestibules	44
3.8 Waagplein	45
4.0 Thema's	
4.1 Materiaal	47
4.2 Elementen op het Circus Maximus	57
4.3 Spelen	66
4.4 Water	69
4.5 Beplantingspalet	77
4.6 Verkeer/Fietsen	80
4.7 Evenementen	85
4.8 Microklimaat	87

Visualisatie Noordoosthoek

1.0 Programma van Eisen

1.1 Structuur Plan

1.0 Programma van Eisen

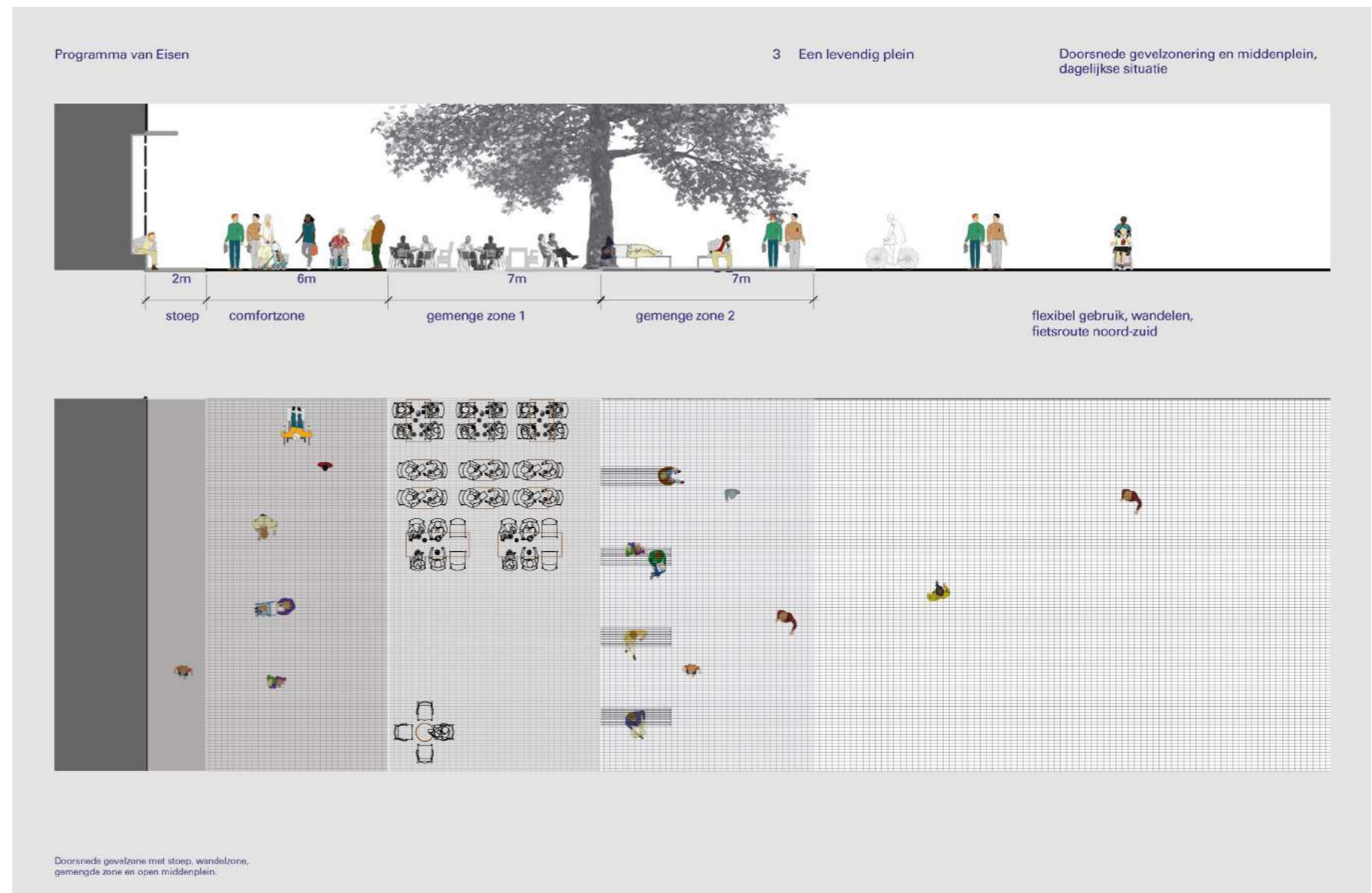
1.1 Structuur Plan

Dit project was niet de start van een nieuw project, maar een voortzetting van veel werk dat de afgelopen jaren in de Grote Markt is gestoken. Het 'Programma van Eisen' (PvE), de 'Structuurschets' en de ondersteunende documentatie vormen de basis van het voorliggende ontwerp.

De belangrijkste ontwerpambities vanuit het PvE (zie onderstaand) zijn overgenomen als hoofdpunten om te beantwoorden in dit ontwerp:

- Het centrale plein
- Een ontmoetingsplein
- Een levendig plein
- Een voetgangersplein
- Een duurzaam en klimaat robuust plein

De ruimtelijke en functionele zonering was in detail uitgewerkt in de 'Structuurschets'. Deze is ook opgenomen in dit ontwerp, en gebruikt als ruimtelijke organiserende factor. Binnen deze randvoorwaarden zijn we aan de slag gegaan om de Grote Markt vorm te geven. Onze ambitie hierin is om sfeervolle, ruimtelijke en materiële voorstellen zodanig te verankeren, dat het de specifieke aard van de Grote Markt kan weerspiegelen.

Gevelzone, wandelzone, gemengde zone en open middenplein - Programma van Eisen, Gemeente Groningen

1.0 Programma van Eisen

1.2 Groningen - Grote Markt

De Grote Markt van Groningen is de centrale ontmoetingsplek van de stad en misschien wel de meest belangrijke publieke ruimte van Noord-Nederland. Dit maakt dat de inrichting van deze plek goed moet zijn, met aandacht moet zijn vormgegeven en robuust moet zijn om haar belangrijke functie ook in de toekomst te behouden.

De toekomst van de Grote Markt is sterk verbonden met het verleden en ontstaansgeschiedenis van de plek. Al meer dan 1.000 jaar heeft de plek een functie als marktplein. Een markt waarin handel en machten uit de verre regio naar toe werden getrokken. Door de eeuwen heen steeds in verschillende vormen, op andere plekken en met andere gebruiken en functies. Hiermee is de verschijningsvorm van plein in de afgelopen eeuwen telkens organisch aangepast. Een continu proces van herschrijven van een stedelijk landschap. Een landschap met dankbare sporen van gebruik en verrassende in onbruik geraakte elementen. Ofwel een patina dat het verhaal van de stad uitdraagt. In de afgelopen 100 jaar is de geleidelijke transformatie van het plein in een versnelling gekomen. De naoorlogse wederopbouw en de toenemende verkeersdruk heeft nieuwe eisen aan het plein gesteld, waarmee de verschijningsvorm van het plein sterk is veranderd.

Nu het gemotoriseerd verkeer steeds verder teruggebracht is en de bus de Grote Markt gaat verlaten, wordt het hoofdzakelijk weer het domein van voetgangers. Dit biedt de kans om het verhaal van de Grote Markt opnieuw te articuleren, vorm te geven en een nieuwe laag geschiedenis toe te voegen. Een laag die antwoord geeft op de opgaven van nu, bijvoorbeeld die van hittestress en wateropvang. In het ontwerp dat nu voorligt, is de geschiedenis van het plein uitgangspunt. De aanwezige rijkdom van de Grote Markt is nauwkeurig en in samenwerking met een breed scala aan experts ontrafeld en inzichtelijk gemaakt. Deze geschiedenis is het startpunt, wat respectvol als vehikel is gebruikt om hedendaags programma en elementen toe te voegen. Hiermee ontstaat niet een nieuw landschap, maar een veranderend landschap, waarin menselijke interventies een dialoog aan kunnen gaan met de plek en met het patina.

Luchtfoto Bron: Gemeente Groningen

2.0 Ruimtelijke Context

2.1 Regionale Context

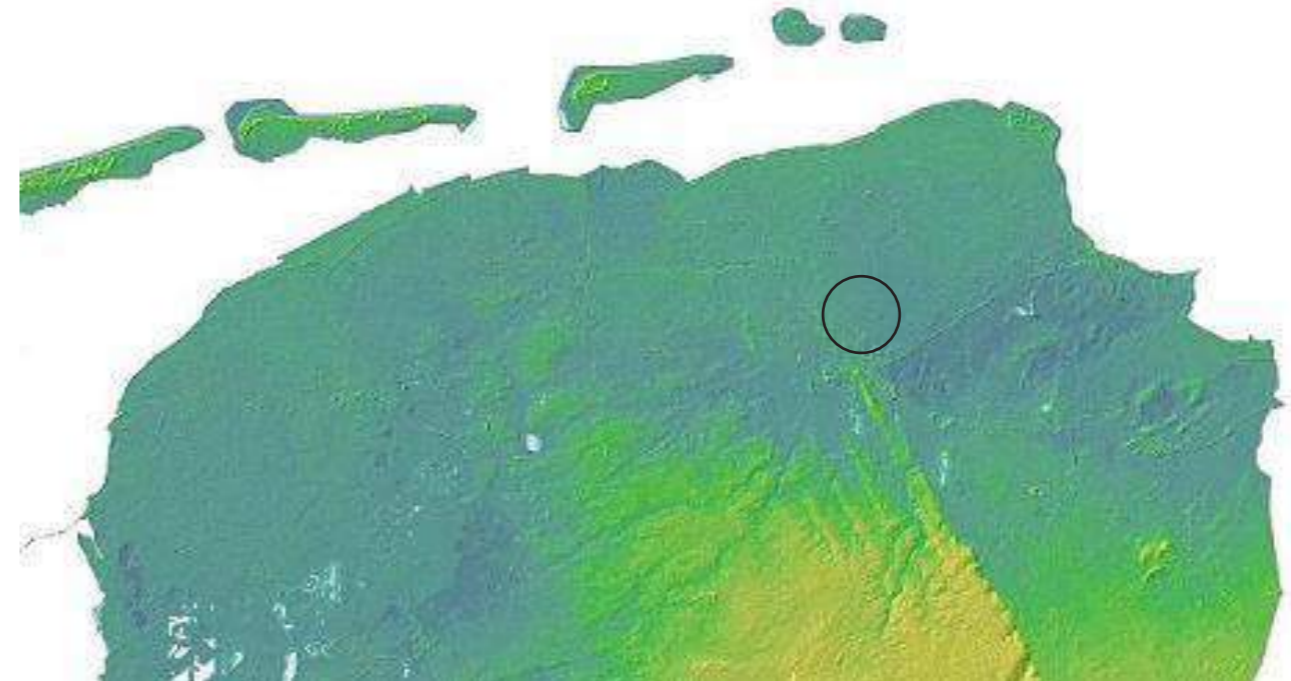
In Groningen is de relatie tussen Centrum en Ommeland van grote waarde. Binnen 10 minuten sta je vanaf de Grote Markt in de weilanden. Groningen ligt op de noordelijke uitloper van de Hondsrug. Aan de oostzijde en westzijde van de stad lagen oorspronkelijk lager gelegen veengebieden. Ten noorden van de stad ligt het kleigebied van de Ommelanden. De Hondsrug vormt de historische landroute naar het zuiden. Naar het noorden vormden de Hunze en de Drentsche Aa, later samengebracht in het Reitdiep, de verbinding met de zee. De centrumfunctie die de stad daarmee historisch al had, werd in de loop van de eeuwen uitgebouwd door de aanleg van (vaar)wegen die vanuit de stad de hele provincie ontsluiten. Waar al deze wegen samenkwamen is de natuurlijke handelsplek ontstaan. Waar ruimte is genomen voor die handel en pleinruimte is vrijgemaakt en waarin de relatie tussen inwoners en landschap (en de producten die hier vanaf komen) zichtbaar wordt.

De Hondsrug wordt beschouwd als zogenaamde 'megafute'. Dit is een langgerekte smalle landrug die ontstaan is door het bewegen van een gletsjer langs een kei. Deze subglaciale ruggen werden gevormd aan het eind van de voorlaatste ijstijd. De ruggen bestaan uit door het landijs meegevoerde keileem, maar ook uit oudere afzettingen.

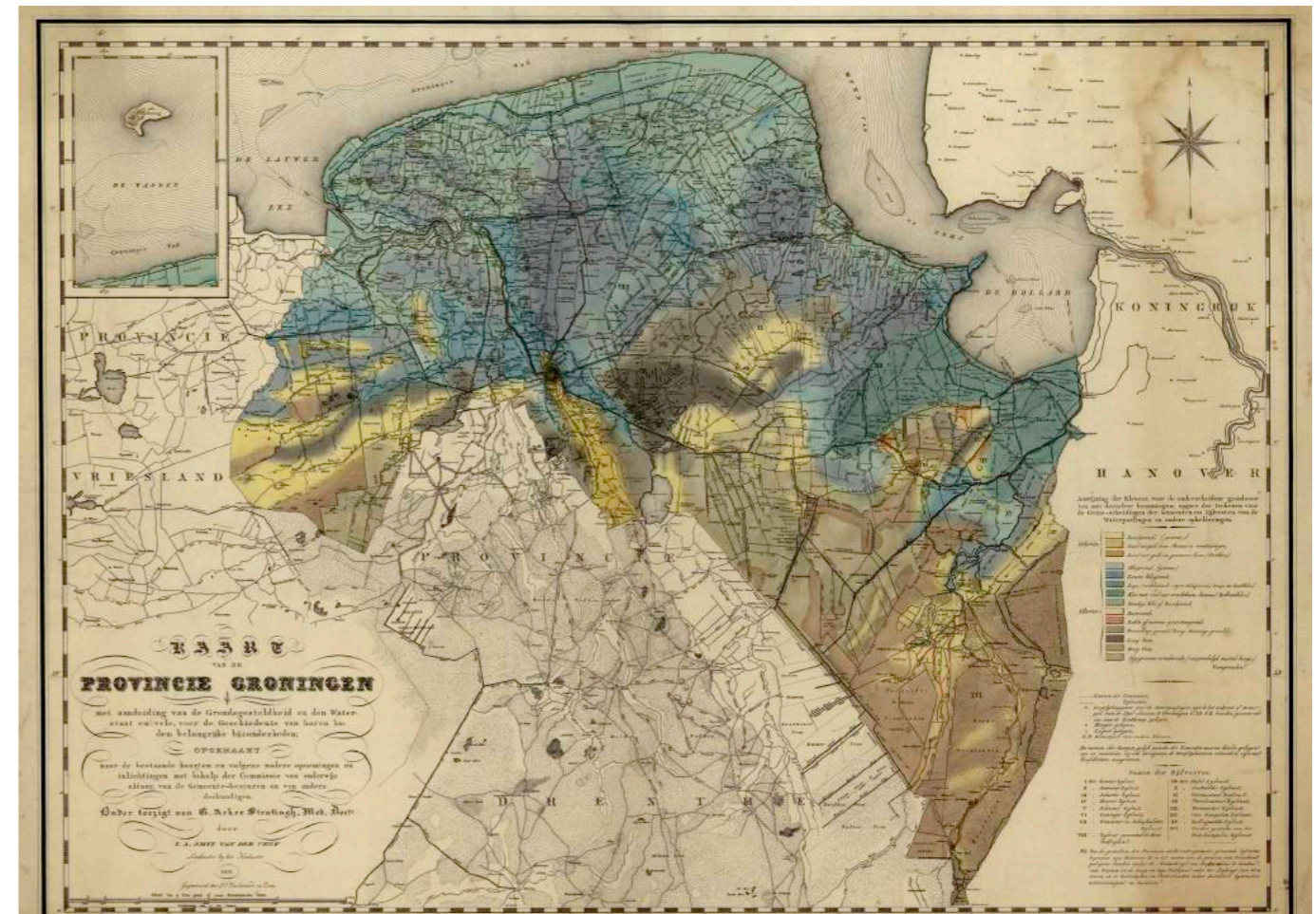
Tijdens het Holoceen werd het noordelijke restant overdekt met klei. De verschillen tussen dit oudere landschap aan de zuidzijde en de relatief jonge verschijningsvorm van het landschap naar de noordzijde is typerend voor de regio.

1920-1945 Stad en ommeland binnen 10 minuten lopen. Bron: Nederlands Instituut voor Militaire Historie

Algemene Hoogtekaart Bron: AHNviewer

Klei aan de Noordzijde, Zand aan de zuidzijde, Veen op de west-en oostflanken. De eerste geologische kaart van de Provincie Groningen 1832

2.0 Ruimtelijke Context

2.1 Regionale Context

Het dorp Groningen groeide in de Middeleeuwen uit tot een stad. Deze groei werd mogelijk door haar strategische en landschappelijke ligging op de staart van de Hondsrug. Het was een dynamisch landschap waarbij de elementen vrij spel hebben en er grote contrasten optraden.

Ten behoeve van de afwatering van deze landbouwgronden werden sloten naar de beken gegraven. Om de landerijen te beschermen tegen het water van de Drentsche Aa en de Hunze werden vanaf de 12e eeuw dijkjes aangelegd, ook om het zoute water uit het noorden te keren. Tot in de 19e eeuw stroomde dit zoute water tot in het Gorecht, via Reitdiep en Hunze.

Holoceen landschap

Kustduinen

- Hoog duin
- Strandwallen en lage duinen
- Strandvlakten en duinvalleien

Landduinen

- Stuifzand

Overstroomde gebieden

- Wadden en slikken
- Kwelders en riviervlakten
- Kweiderwallen

Veen gebieden

- Veen

Antropogene gebieden

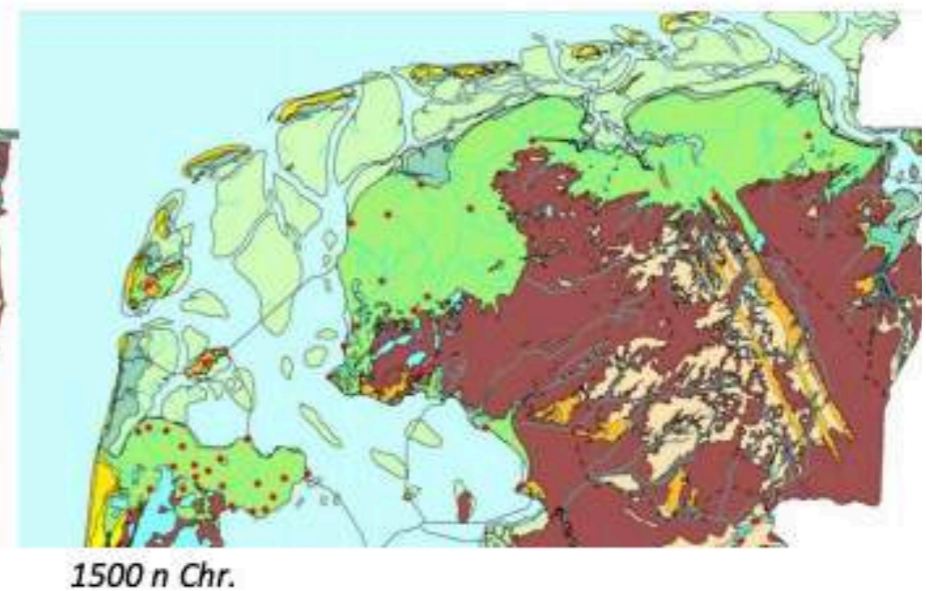
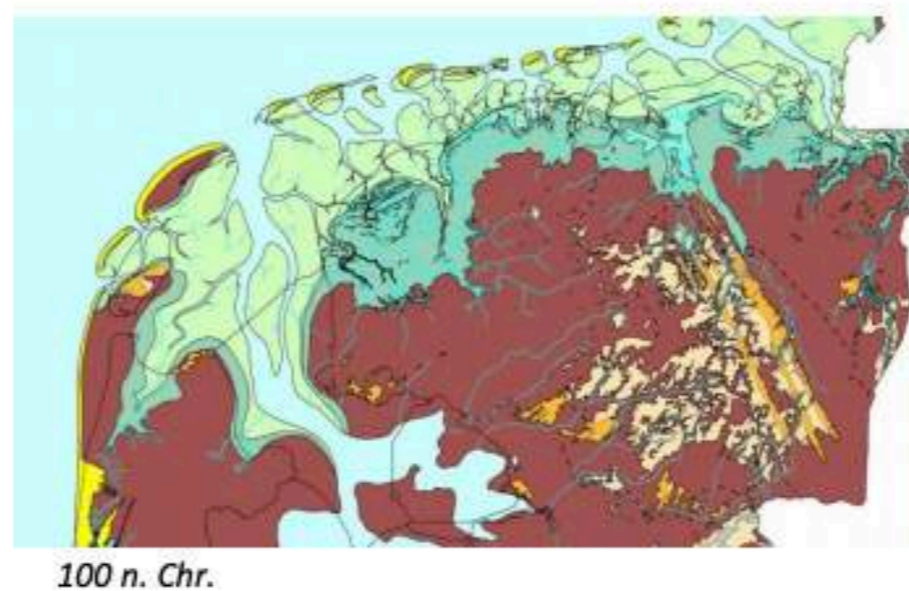
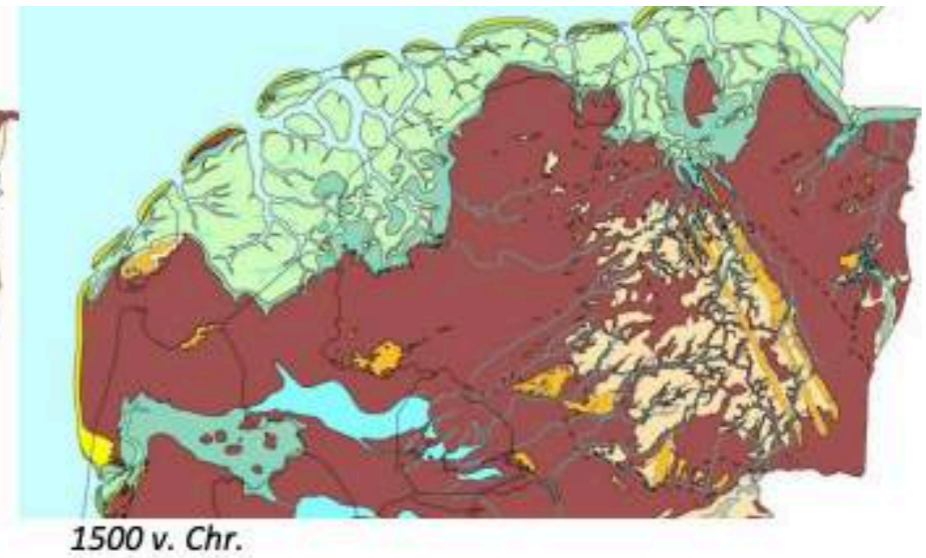
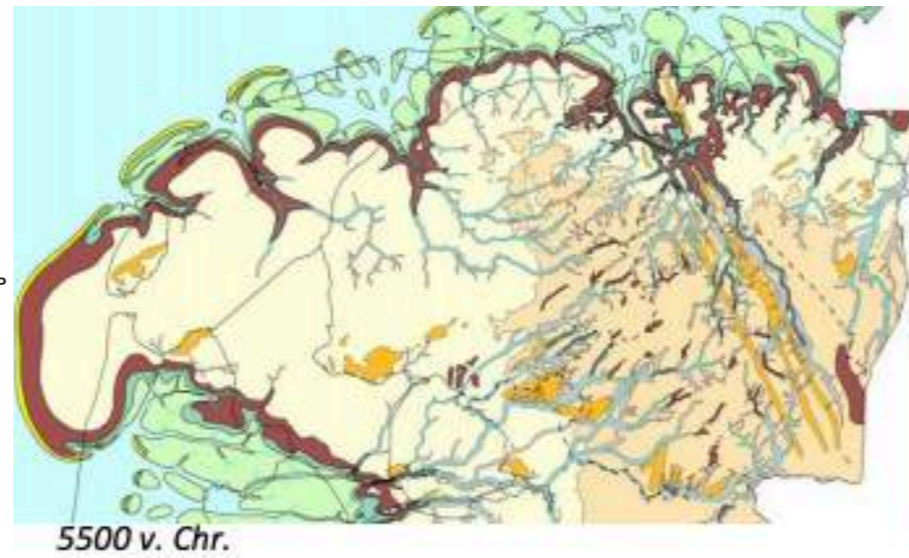
- Ingedijkt overstromingsgebied
- Droogmakerij
- Stedelijk gebied
- binnenwater
- Buitenwater

Pleistoceen landschap

- Riviervlakten en beekdalén
- Pleistocene zandgebieden, beneden 16 m. -NAP
- Pleistocene zandgebieden, beneden 16 en 0 m.-NAP
- Pleistocene zandgebieden, boven 0 m. NAP
- Rivierduinen
- Gestuwde gebied
- Lössgebied
- Tertiare en oudere afzettingen

Symbolen

- Outline Nederland
- Provinciegrens
- Waterlopen
- Steden

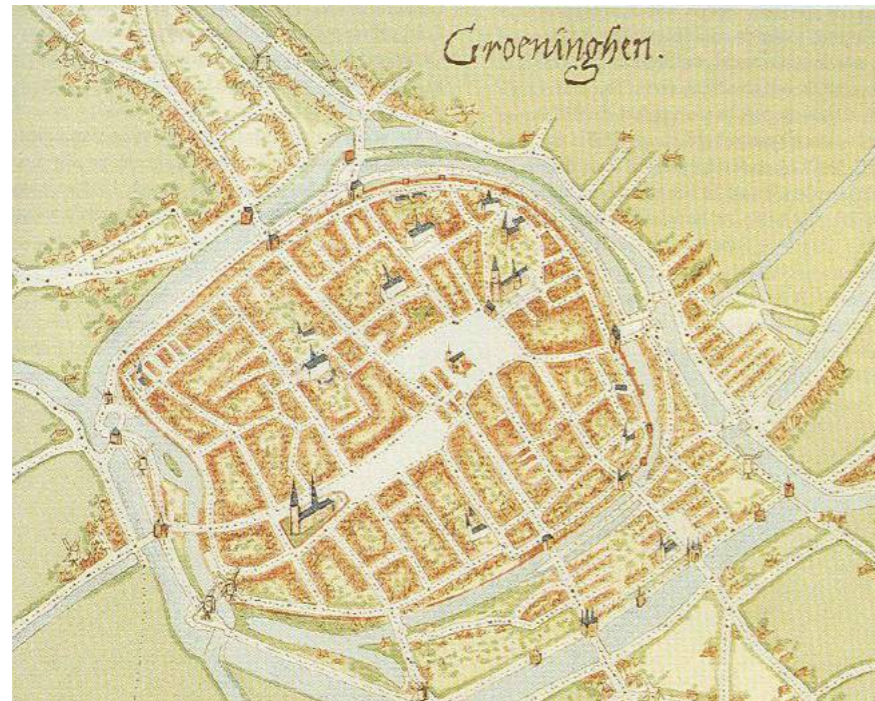
Vos, P. & S. de Vries 2013: 2e generatie palaeogeografische kaarten van Nederland (versie 2.0)

2.0 Ruimtelijke Context

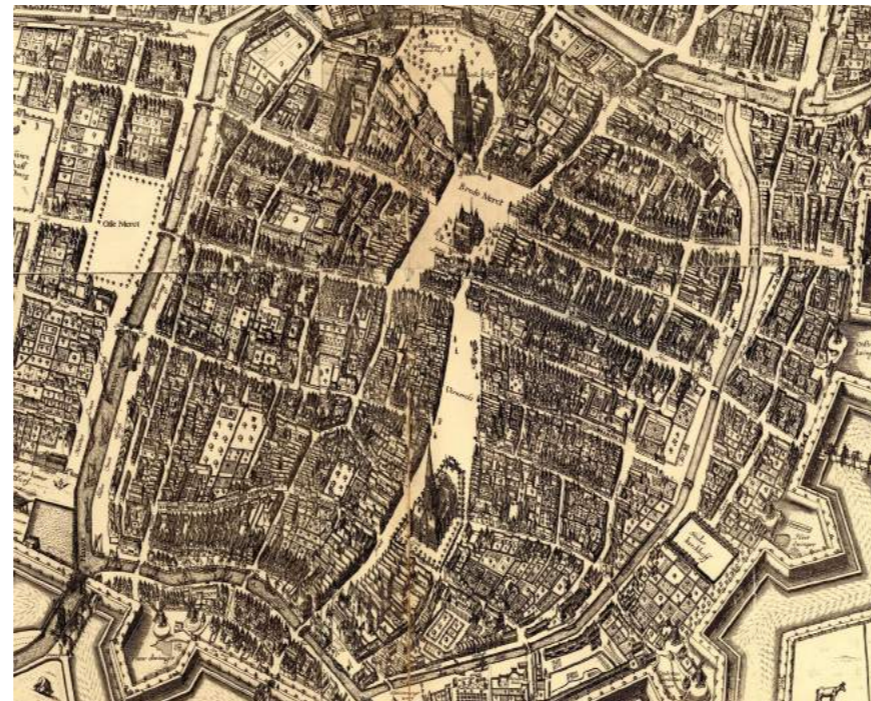
2.2 Geschiedenis

In de 14e eeuw sloot Groningen zich aan bij het Hanzeverbond. Overal in de binnenstad zie je daarvan de tekenen terug. De Martinitoren is het symbool voor de rijkdom die Groningen in deze tijd beleefde.

Vanaf 1500 verloor Groningen langzaam haar autonome zelfstandigheid. Groningen en de Ommelanden werden onderdeel van een groter staatsverband, waardoor een nieuwe dynamiek ontstond. Groningen groeide stapsgewijs uit tot stadsstaat en de Grote Markt bleef daarbinnen een voorname rol innemen als voornaamste handelsplein, op de verbindingswegen tussen noord en zuid en oost en west.

1565 Jacob van Deventer: Stad en ook de Ommelanden zich in 1536 onder de hoede van de Habsburgse keizer Karel V. De stad bevindt zich nog binnen de diepen

1631 Haubois. Uitbreiding buiten de Stadsgrenzen. Duidelijk zichtbaar is de sequentie van publieke plekken: Vismarkt, Grote Markt, Martinikerhof.

Otto Eerelman, 1920, viering van Gronings Ontzet op de markt

2.0 Ruimtelijke Context

2.2 Geschiedenis

Na een serie eerdere overstromingen, wordt in 1717 tijdens de Kerstvloed een groot deel van het land verwoest langs de gehele Waddenzee. Dit biedt mandaat voor een dijkverbreding in Noord-Groningen, en het landschap komt langzaam in een vertraging en stabiliteit, waarmee de agrarische productie wordt opgeschroefd. Bijzonder is dat dit specifiek landschap ontstond door menselijk handelen na dit natuurgeweld.

De stad Groningen groeide in de 19e eeuw steeds verder uit tot de 'metropool van het noorden'. De migratie naar de stad steeg en er was sprake van diversificatie in de economie. Het werd ook een verkeersknooppunt nieuwe transportmiddelen de spoorwegen en later de autowegen. Met de opkomst van de mondiale handelsmarkt verdween de directe relatie tussen stad en ommelanden als voedselschuur van de stad. De ommelanden vervullen in de huidige tijd vooral een recreatieve functie en tegenwicht tussen stedelijkheid en natuurlijke waarden.

Overstroming tijdens de Kerstvloed, 1717, Bron: Publiek domein

2.0 Ruimtelijke Context

2.2 Geschiedenis

11e eeuw	aanleg Grote Markt		Op de achtergrond de nieuwe oostwand.
12e/13e eeuw:	midden op de markt stenen raadhuis;	1964	Herinrichting Grote Markt met dambordpatroon.
1443	bouw Raadhuis	1963	later toegevoegd is het grid van donkere stenen rondom de ster van Bouma
1447	Grote Markt bestraat met flinten (veldkeien)		
1468	Instorting van de Martinitoren als gevolg van onherstelbare bliksemschade.	1968-1972.	Halte voor de trolleybussen aan de noordkant voor de V&D
1509	bouw van de Hoofdwacht	1970	Later aangebracht bestrate voorplein voor het stadhuis
1624	bouw galerij noordzijde Raad- en Wijnhuis		
16e-18e eeuw:	Indeling van de Breede Markt in zones naar functie	1975-1980	Vier banen voor het verkeer in één richting
1654 en 1656:	Aanleg van riepen of troitairs voor langs de prive-stoepen rondom de Grote Markt	1980	Herbestrating van de Grote Markt rondom het Stadhuis
1662:	inwijding nieuwe Waag in de noordwesthoek van het plein nabij ingang Zwanestraat en Oude Boteringestraat	1992	Het busstation is verdwenen, het autoverkeer is grotendeels uit de binnenstad. Het middenplein is vergroot tot de voorkant van het stadhuis. Doordat dit exact even breed is als het stadhuis en zijn stoep zorgt dit voor een overduidelijke oriëntatie op de voorgevel.
1669 – 19e	scheiding tussen marktruimte en de riepen natuurstenen palen geplaatst om de ca 2 m afstand.		Hoewel het stadhuis alzijdig is ontworpen hebben de zij- en achterkanten door de rode bestrating een totaal andere beleving dan de voorkant.
1681:	eerste straatlantaarns		
1775:	afbraak van het oude Raad- en Wijnhuis		
1793:	start bouw van het huidige Stadhuis (gereed 1810)		
1853;	gasfabriek ! aanleg gasleidingen en vervanging van de oude molgoten door overdekte riolen.		
1861:	Grote Markt ten westen van het Raadhuis: aanbrengen nieuw behakte lava- en basaltkeien		
1864:	dubbelbehakte Quenastkeien voor de diagonale rijbanen; minder belangrijke straten nog met veldkeien of basaltkeien.		
1867:	Gemeente neemt het onderhoud over van de riepen		
1873:	dichtbouwen van de oorspronkelijk nog open westelijke vleugel van het Stadhuis.		
1874:	sloop van de 17e eeuwse Waag		
1876:	verbetering van de trottoirs Grote Markt De gemetselde rollagen worden vervangen door deklagen van Escauzijnse hardsteen.		
1880-1897.	Paardentram		
1925	betonnen trottoirtegels (30 x 30 cm) op stoepen		
1920	Aanleg centrale riolering en complete straatverbetering.		
1933	geen keibestration meer		
1926	Herinrichting Grote Markt: tapijt met windroos, S.J. Bouma		
1927	Noordzijde stadhuis, tramrails met nieuwe perrons en wachthuisjes van S.J. Bouma, in samenhang ontworpen met ster, ondergronds openbaar toilet.		
1932	In het midden ligt een grote windroos naar het ontwerp van S.J. Bouma uit 1926 tot op de dag van vandaag het sierende element in de bestrating. Dit ontwerp moet geïnspireerd zijn op de ster die lag in het plein dat lag voor de noordkant van het middeleeuwse stadhuis Opvallend is de dubbele afsluitende sierrand		
1940-1960	Wederopbouwfase		
1950	Ten behoeve van het autoverkeer worden de rijbanen voor gemotoriseerd verkeer verbreed.		

Bron: Historische ontwikkeling van de openbare ruimte Grote Markt te Groningen

2.0 Ruimtelijke Context

2.2 Geschiedenis

De Grote Markt is een opeenstapeling van lagen, en de geschiedenis van de Grote Markt ligt hier letterlijk onder onze voeten. Veel van dit onderliggende landschap is gebaseerd op een infrastructurele logica. De Grote Markt is door haar ligging en functie altijd intensief gebruikt geweest en was een van de eerste stukken openbaar domein in de stad die verharding kende. Een deel van deze oude bestrating (Drentse veldkeien) ligt waarschijnlijk nog steeds onder de grond. Uit historische foto's en teksten blijkt dat de bestrating van meet af aan een functionele logica kende, waarbij verkeersruimte en private ruimten werden afgebakend. De trottoirs langs de gevels en hun ondergrond waren oudtijds particulier eigendom. De 'riepen' voor de trottoirs langs waren stadsgrond, maar werden wel onderhouden door de huiseigenaren. Deze werden gelegd met Friese geeltjes. Riepen waren voetpaden en verboden gebied voor paarden, karren en koetsen, zodat het plaveisel daarvan ook minder te lijden had van beschadiging.

Ruimten met een hoge gebruiksintensiteit werden in de 19e eeuw vervangen door harde materialen als keien (linten afkomstig vanaf de hondsrug) of Quenast.

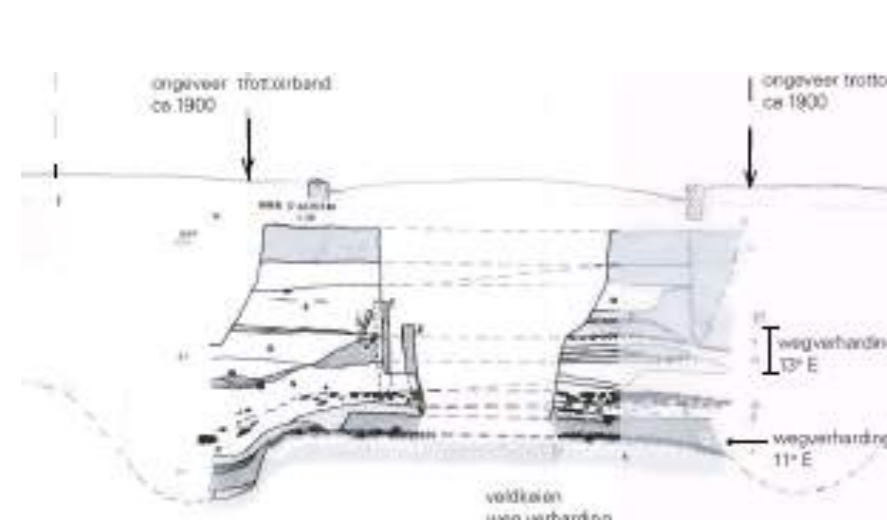
In de 21e eeuw zijn de materialen van het plein juist aan de randen verstevigd en geschikt gemaakt voor gemotoriseerd verkeer.

Voormalig padensysteem over de markt. Tactiliteit van de materialen volgen een functionele logica. Bron: Beeldbank Groningen

Noordzijde met ingang Oude Ebbingestraat. Op de voorgrond de met zwerfkeien bestrate markt en rechts een rijbaan, bestraat met keien (Quenast of lava-keien), een innovatie uit het midden van de 19e eeuw. Bron: Historische ontwikkeling van de openbare ruimte Grote Markt te Groningen

Archeologische doorsnede Gelkingestraat

Noordzijde met zicht in de Zwanestraat. Duidelijk zichtbaar de met klinkers bestrate riepe langs de noordkant van de markt. Bron: Historische ontwikkeling van de openbare ruimte Grote Markt te Groningen

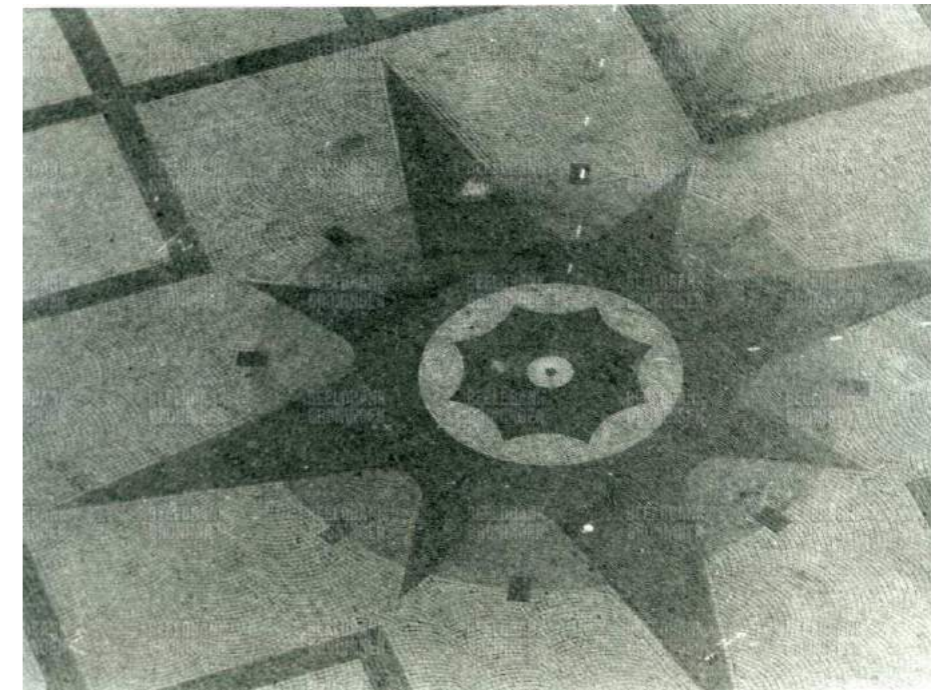
Ca. 1970. Plein gedomineerd door auto's, rondom het stadhuis een extra voorplein, dat inmiddels verdwenen is (Bron: Beeldbank Groningen)

2.0 Ruimtelijke Context

2.2 Geschiedenis - De windroos van Bouma

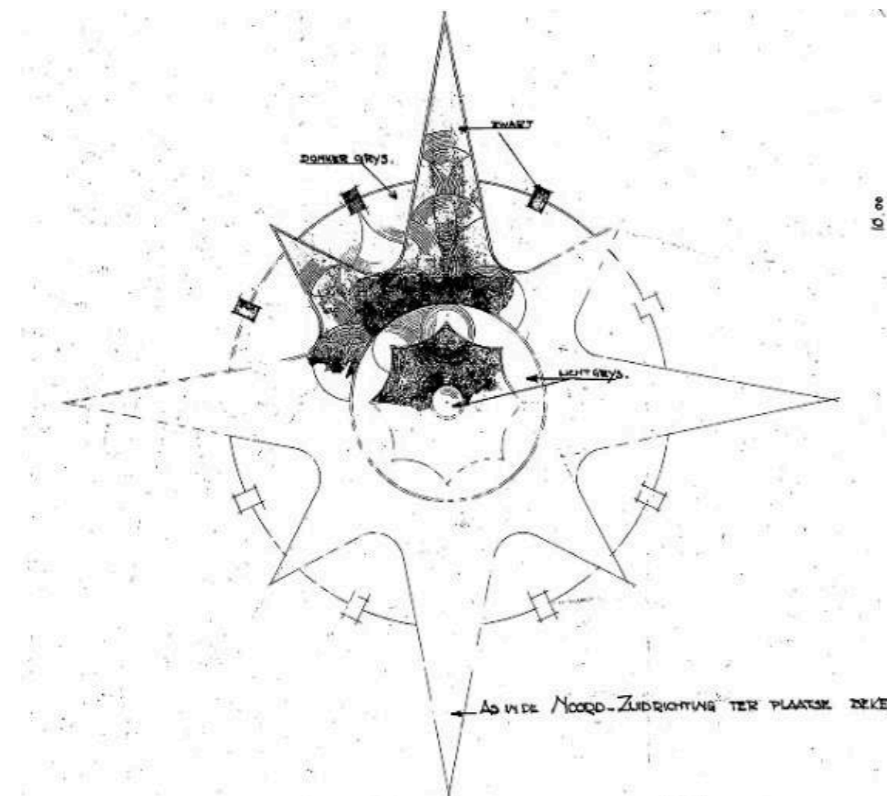
In het midden van het plein ligt een mozaïek, een windroos, ontworpen door voormalig stadsarchitect S.J. Bouma. Deze windroos fungeert voor veel Groningers als ontmoetingspunt en oriëntatiepunt in de stad. De windroos is waarschijnlijk gebaseerd op de windroos die in de 13e eeuw al aan de noordzijde van het stadhuis lag. Bouma heeft deze voor het stadhuis aan de zuidzijde van het plein herplaatst, in een infrastructurele logica, tezamen met een tapijtachte bestrating en de ondergrondse toiletten. Het tapijnt ontwerp is in de jaren 70 van de 20e eeuw verdwenen, en de ruimte rondom de ster is aangevuld met een moderner grid.

De ster is destijds ontworpen, verankerd binnen het tapijt voor het stadhuis en omrand door verkeersruimte. Met het wegvallen van deze verkeersruimte voor gemotoriseerd verkeer en de introductie van een nieuwe pleinvloer van gevel tot gevel komt de ster geïsoleerd als een relict op het plein te liggen.

Het ontwerp van Bouma moet geïnspireerd zijn op de windroos die lag in het plein dat lag voor de noordkant van het middeleeuwse stadhuis Bron: Historische ontwikkeling van de openbare ruimte Grote Markt te Groningen.

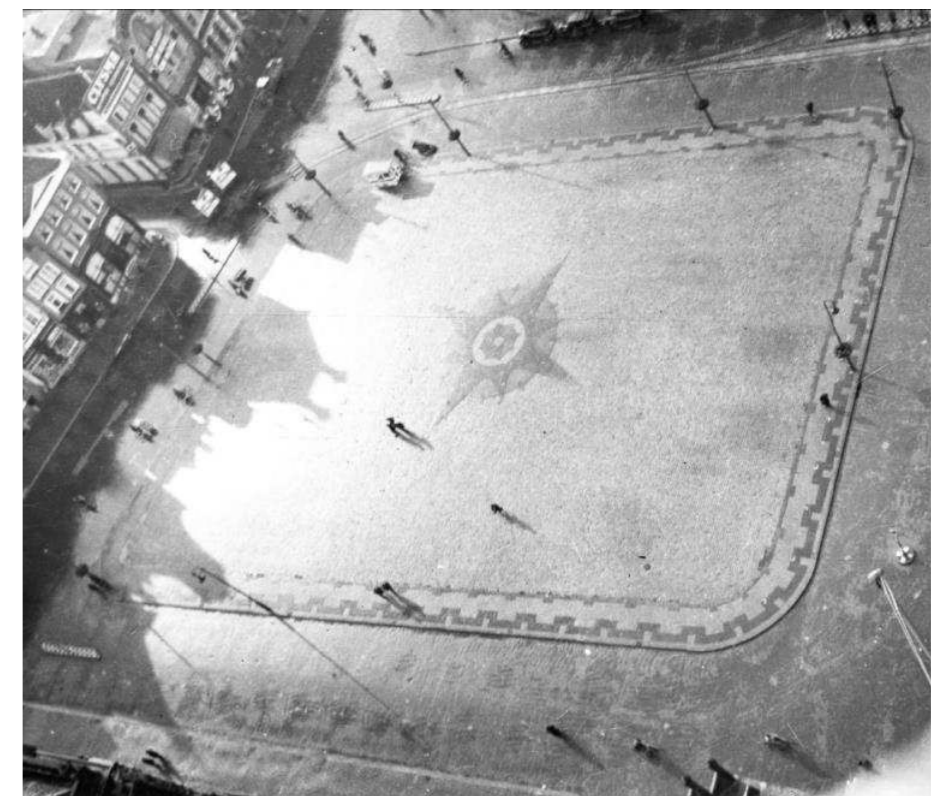
1963. De windroos van S.J. Bouma, Bron: Historische ontwikkeling van de openbare ruimte Grote Markt te Groningen

1926 Tekening windroos S.J.Bouma, Beeldbank Groningen

1926. Ondergronds toilet van S.J. Bouma. Gelijk ontworpen met tapijtplein met windroos.

1932 De ster temidden van een infrastructurele logica Bron: Historische ontwikkeling van de openbare ruimte Grote Markt te Groningen

2.0 Ruimtelijke Context

2.2 Geschiedenis - Wederopbouw

1945 - De windroos van Bouma centraal op het plein

2.0 Ruimtelijke Context

2.2 Geschiedenis - Gebruik

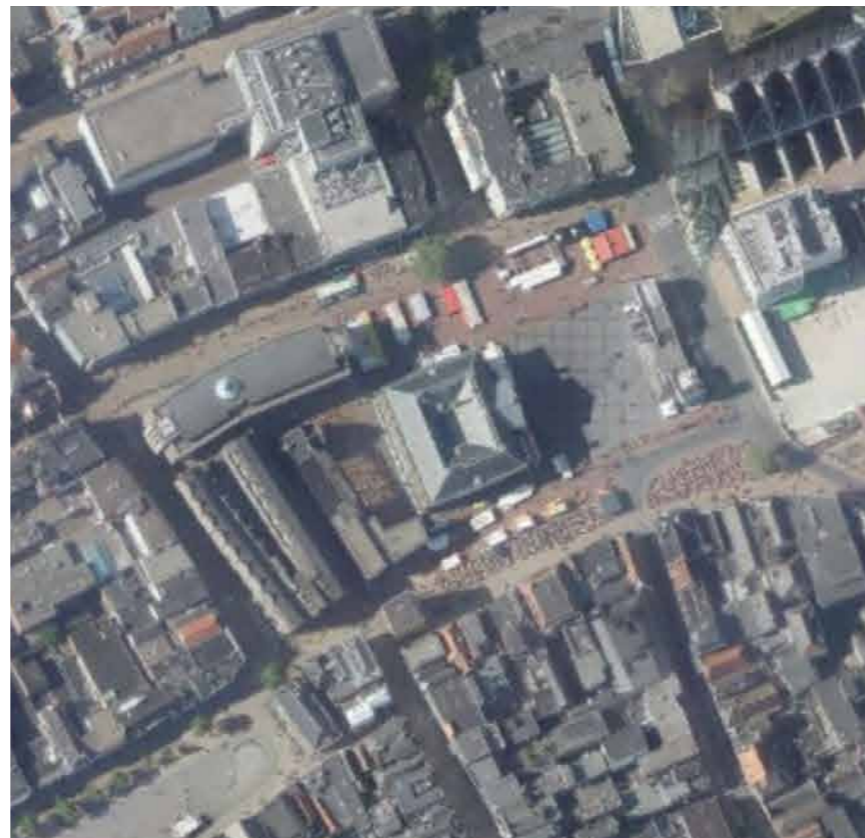
Door de jaren heen is ook het gebruik van de Grote Markt veel veranderd. Hoewel de Grote Markt altijd het middelpunt van de stad is geweest, heeft het gebruik wel door de tijd veranderingen in focus gekend. Waar dit in het verleden voornamelijk een handelsplein was, hebben andere gebruiken, veelal evenementen, in recentere tijden een meer prominente rol gekregen. De markt verdwijnt als functie naar de Vismarkt. Het plein moet nu opnieuw ingericht worden, veel minder functioneel bepaald maar vooral gericht op verblijf en evenementen.

Kermis. Bron: Topotijdreis

Markt. Bron: Topotijdreis

Voormalig VVV-gebouw op de markt. Bron: Topotijdreis

Markt. Bron: Topotijdreis

2.0 Ruimtelijke Context

2.3 Randvoorwaarden

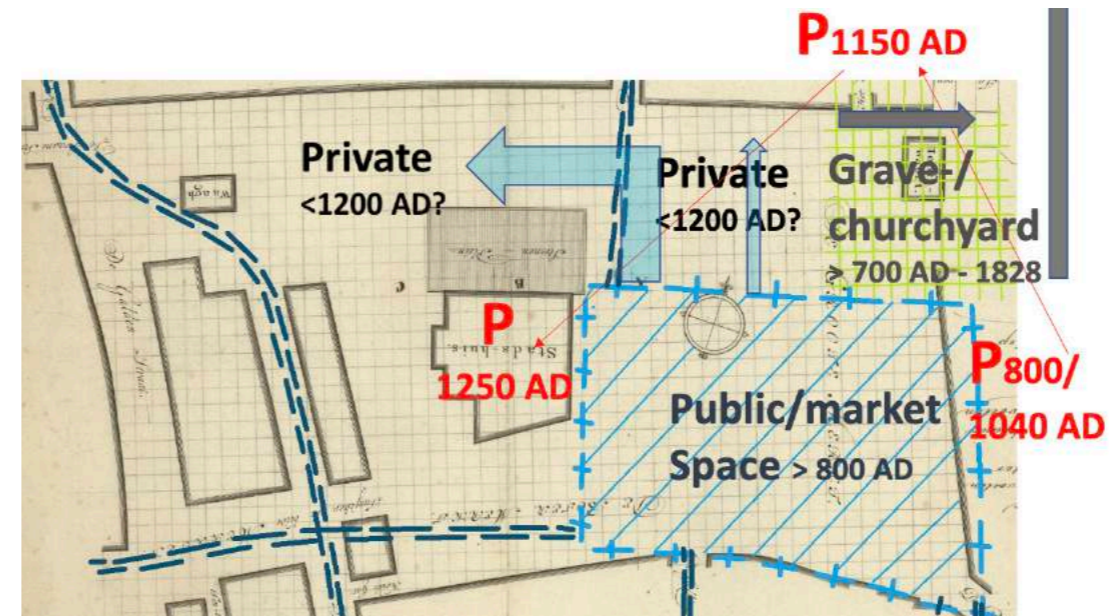
In de totstandkoming van dit ontwerp is rekening gehouden met diverse vooronderzoeken zoals uit het Programma van Eisen, opgesteld door de Gemeente Groningen. Daarnaast kent de omgeving van de Grote Markt aanvullende beperkingen en uitgangspunten waar rekening mee is gehouden. In de volgende pagina's worden deze onderliggende onderzoeken uitgelicht.

Archeologie

Door de gelaagde ontstaansgeschiedenis van de stad en de Grote Markt als plein vormt het plangebied een waardevolle archeologische locatie. Bij eerdere opgravingen – in het kader van nieuwbouw van gebouwen langs het plein – zijn aan de noordoosthoek van het plein bewijzen gevonden dat hier een begraafplaats heeft gelegen. In het bovenste beeld is aangegeven wat momenteel bekend is aan archeologische waarden onder het plein. Uitgangspunt is om deze elementen zo veel mogelijk te respecteren en zo min mogelijk hiermee te interfereren.

Archeologische vondsten (o.b.v. informatie Presentatie Archeologie Gemeente Groningen)

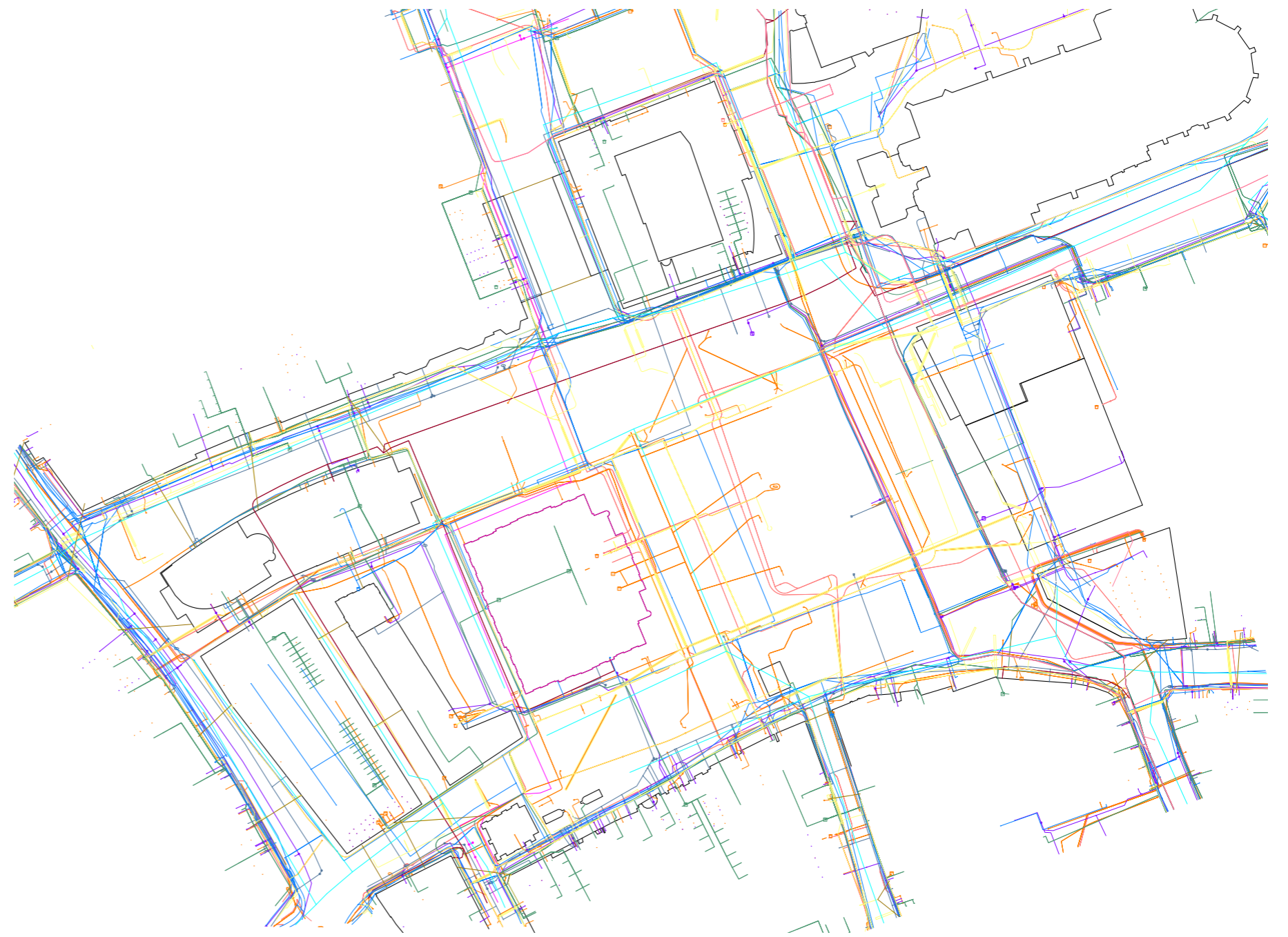
Verschuivende machten rondom het plein en vermoedelijke begraafplaats noord-oostelijke deel plein in groen (Bron: Presentatie Archeologie Gemeente Groningen)

2.0 Ruimtelijke Context

2.3 Randvoorwaarden

Ondergrondse infrastructuur

Een nieuw ruimtelijk ontwerp van het plein kan gepaard gaan met een verandering van de ondergrondse infrastructuur. Uitgangspunt is echter om zo min mogelijk te veranderen in de ondergrond om kosten te beperken. Veel van de huidige kabels en leidingen zijn in beeld gebracht, waar bij de plaatsing van elementen en het aanpassen van de topografie van het plein zoveel mogelijk is rekening gehouden. Bij het positioneren van de beplanting en straatmeubilair wordt rekening gehouden met de ligging van deze kabels en leidingen en worden deze zo veel mogelijk vermeden.

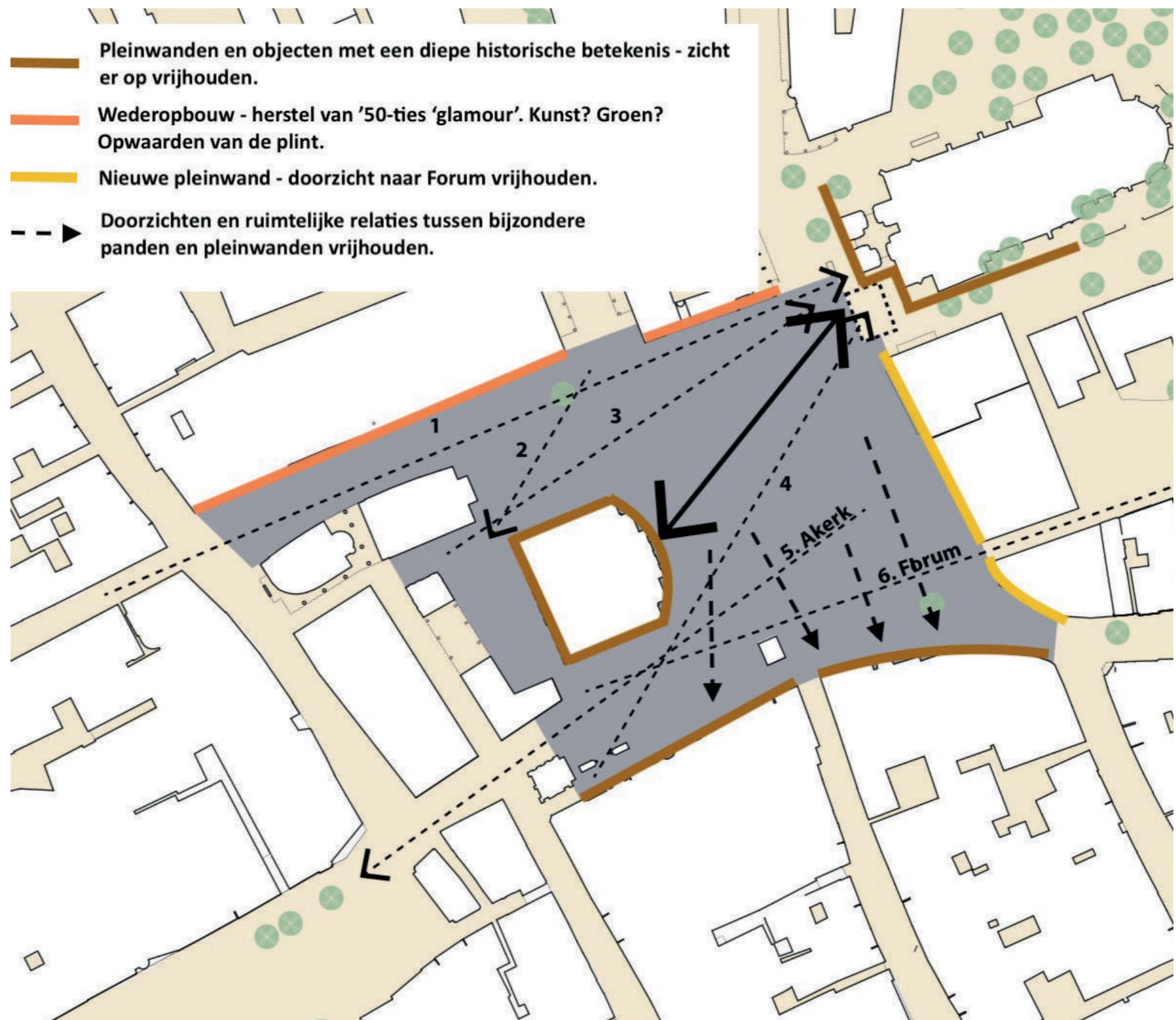
Ondergrondse infrastructuur Grote Markt, naar DWG Gemeente Groningen

2.0 Ruimtelijke Context

2.3 Randvoorwaarden

Conform de structuurschets en het PvE worden in het voorliggende ontwerp belangrijke zichtassen (zie rechts) vrijgehouden. Deze zichtlijnen houden verband met de bebouwing rondom het plein. Elke pleinwand vertegenwoordigt een belangrijke periode in de geschiedenis van de stad. De Martinatoren en het Stadhuis staan al eeuwen in dialoog met elkaar op het plein. De interactie tussen deze twee – voor Groningen meest prominente en symbolische gebouwen – moet gerespecteerd worden en goed afleesbaar blijven.

Uitgangspunt is het waarneembaar houden van pleinwanden. In het ontwerp wordt hier, in voortzetting van de structuurschets, zorgvuldig mee gewerkt.

Zichtlijnen, en betekenis wanden (Bron: Grote Markt, Presentatie Cultuurhistorie Gemeente :presentatie_CBK Erfgoed 20 mei 2020)

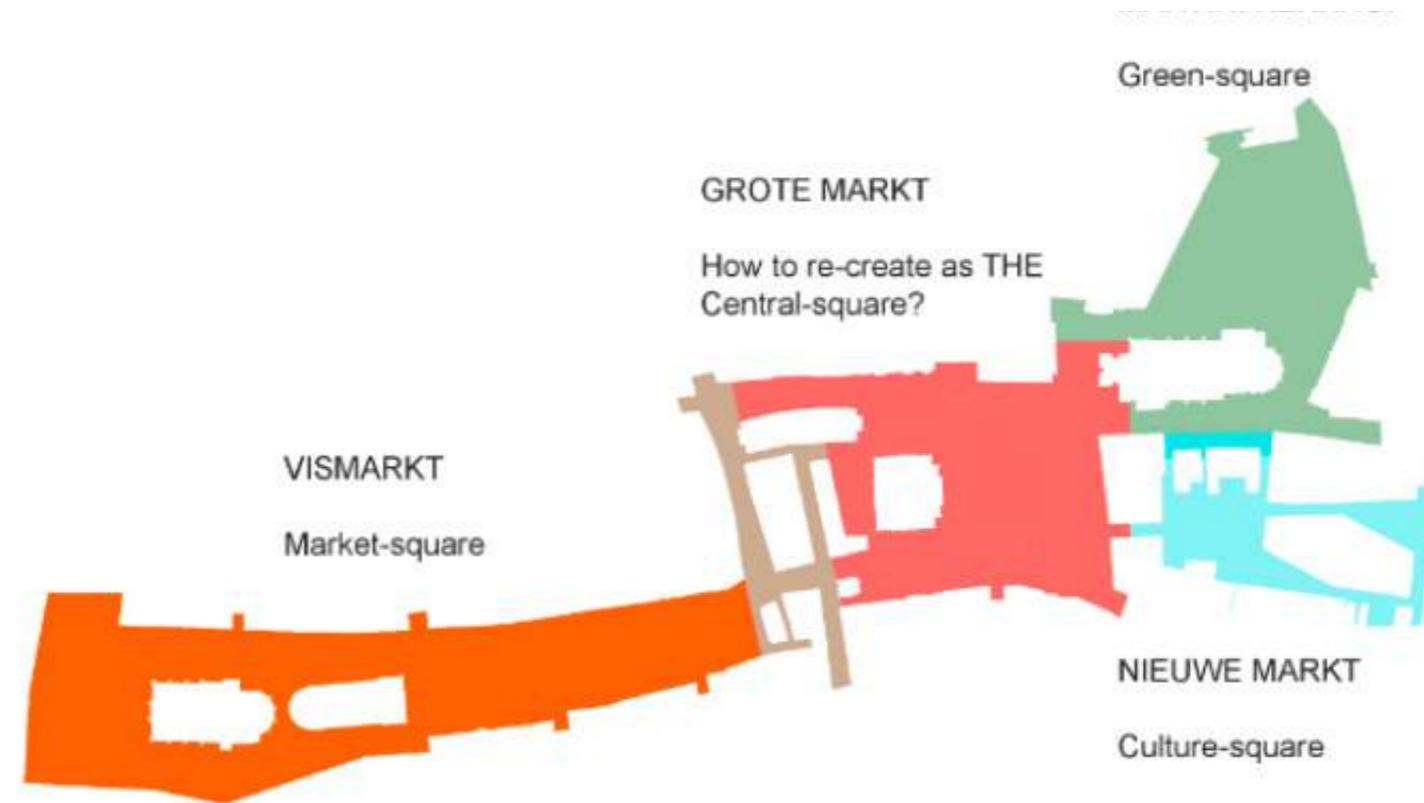
3.0 Ontwerpevolutie

3.1 Het Centrale Plein

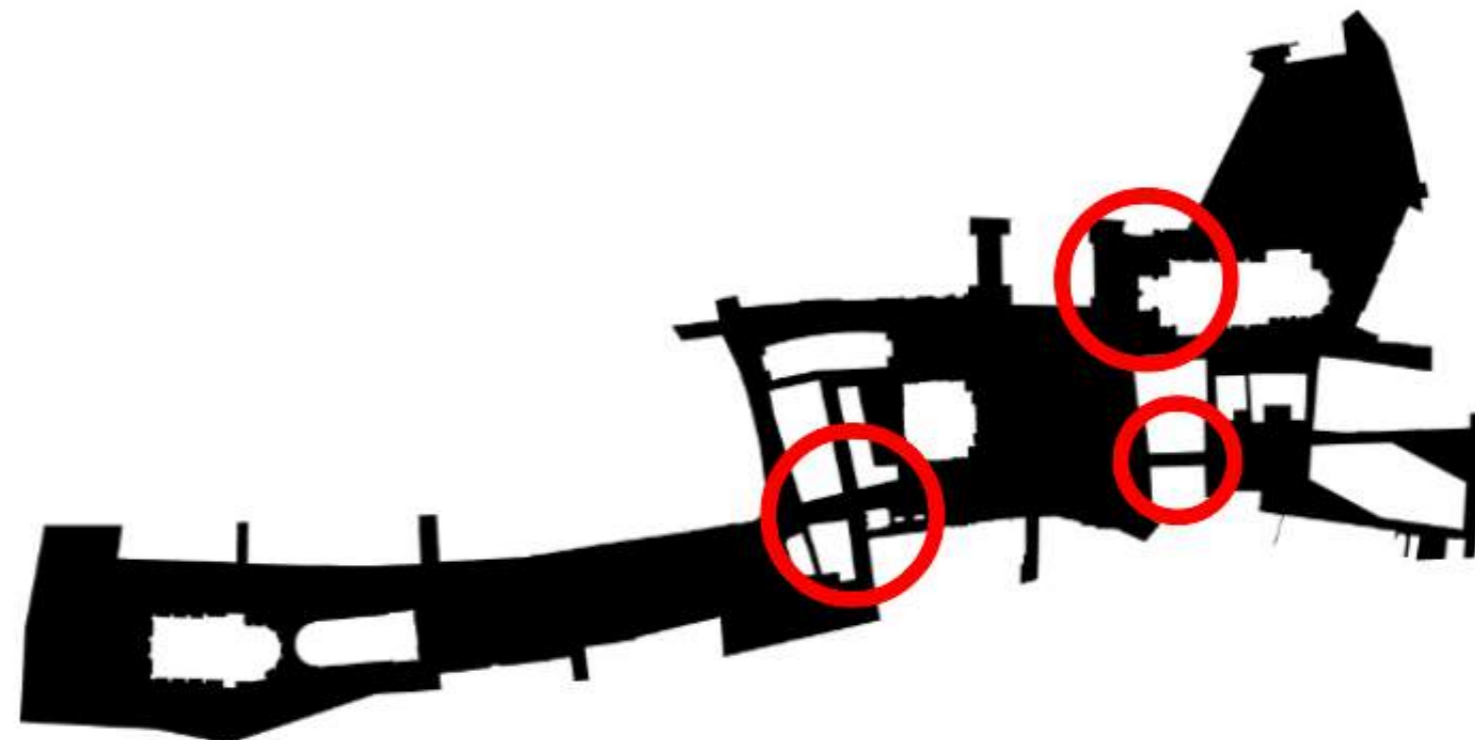
De Grote Markt is een deel van de drie centrale stedelijke open ruimtes van Groningen die hun oorsprong vonden in de middeleeuwen. Als geheel maken zij samen het centrum van Groningen en zijn verbonden door doorgangen. De straten die deze informele doorgangen maken zijn tevens een belangrijk deel van de openbare ruimte.

De drie ruimtes: de Grote Markt, Vismarkt en het Martiniekerkhof hebben allen hun eigen karakter, die allen door de jaren heen voortdurend zijn veranderd. Deze publieke ruimtes zullen in de toekomst hun belang behouden en zich aanpassen aan de hedendaagse context. De Grote Markt maakt nu een volgende stap in zijn ontwikkeling van karakter en deze opdracht vraagt ook om goed naar de toegangen en tussen ruimtes te kijken. De tussen ruimtes en toegangen zijn van belang om de contouren te verhelderen tussen de individuele openbare ruimtes.

De Grote Markt ligt centraal in de stad Groningen maar is tevens het middenpunt van deze drie openbare ruimtes. Om de prominentie van het plein als het hart van de stad te benadrukken, zal deze volgende stap moeten helpen om het te onderscheiden van de andere openbare ruimtes en het omliggende stedelijke weefsel.

Grote Markt, Martiniekerkhof en de Vismarkt een reeks verschillende stedelijke ruimtes met sterke identiteiten - Jaco Kalfsbeek introductie (10.03.2021)

Gebieden tussen de openbare ruimten- Jaco Kalfsbeek introductie (10.03.2021)

3.0 Ontwerpevolutie

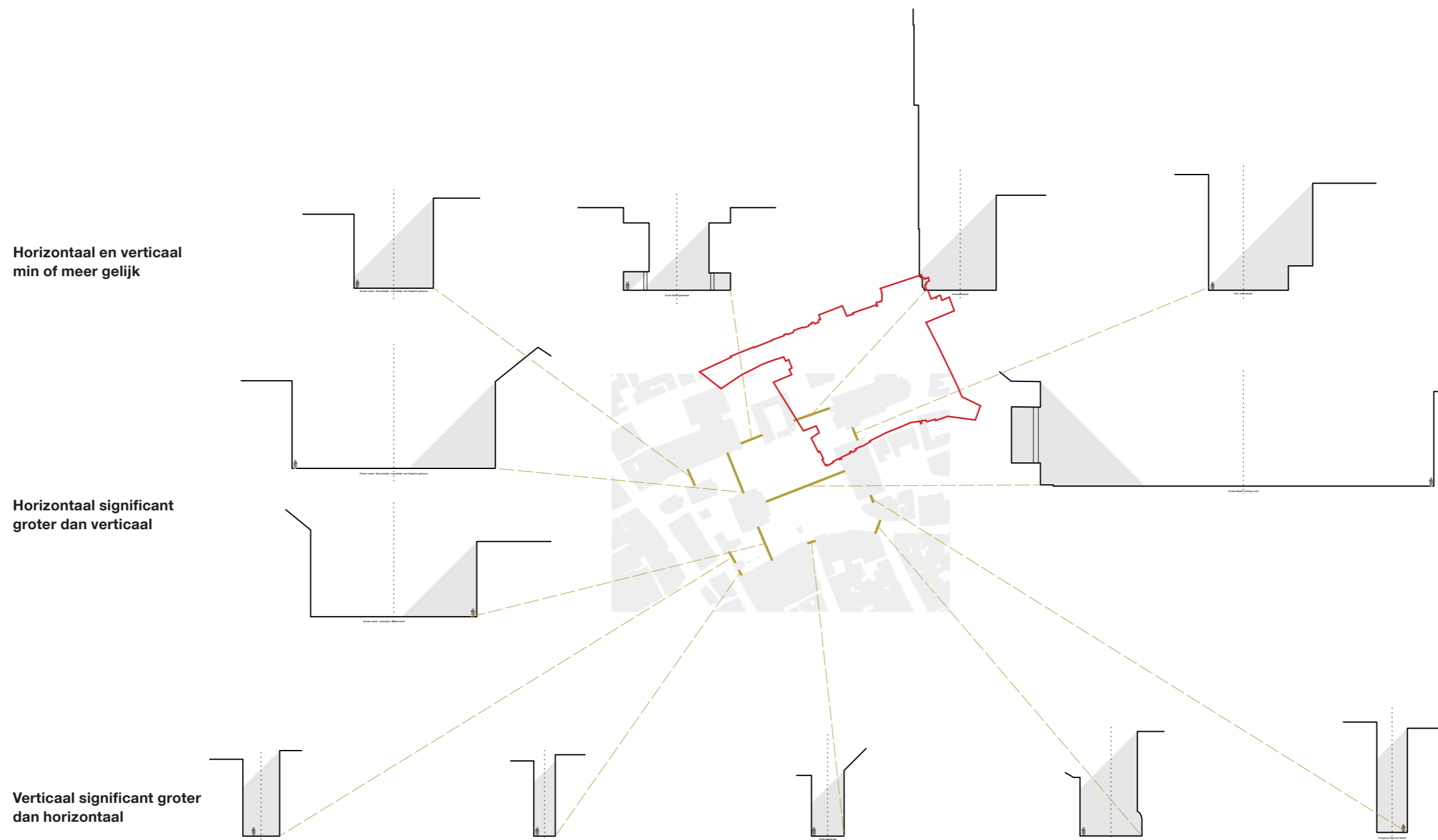
3.2 Definiëren van de Grote Markt

Meerdere factoren zorgen ervoor dat de contouren van de Grote Markt enigszins moeilijk te definiëren zijn. Vanuit het onderzoek in het PvE wordt bijvoorbeeld duidelijk gemaakt dat de bebouwing van het Waagstraatcomplex, de overlapping van ruimtes van de Martinitorren, de Grote Markt en de verschillende toegangen naar de Markt de contouren incoherent maken.

In de onderstaande analyse is getracht om aan de hand van een ruimtelijke logica een definitie te extraheren van de Grote Markt als het centrale plein. De ruimtelijke beleving van de gebruikers van het plein is hiervoor het uitgangspunt. Voor de verschillende zones van de Grote

Markt is de vraag gesteld of men zich wel of niet op de Grote Markt bevindt naar aanleiding van een aantal stelregels, in dit geval de proporties van de horizontale en verticale dimensies. Deze analyse is uiteraard enigszins arbitrair en niet gebaseerd op harde feiten. Het helpt echter wel bij het definiëren van de plek en daarmee het ontwerpen ervan.

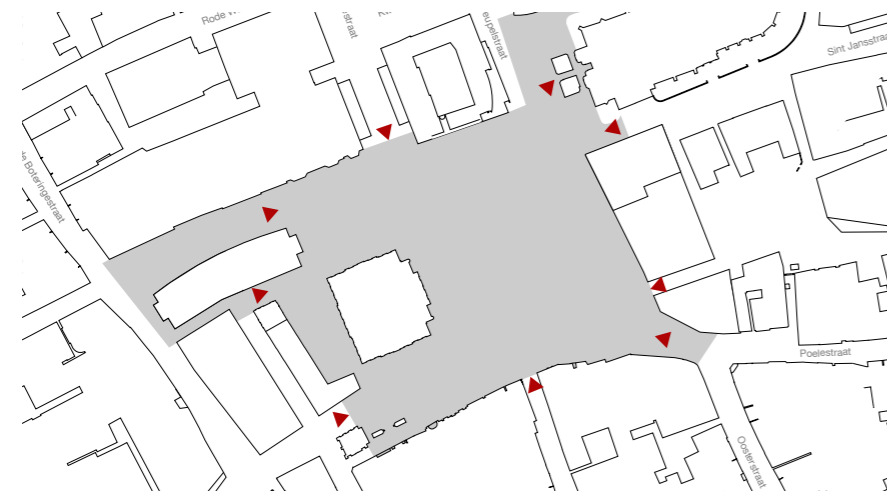
Als in de snede het horizontale vlak significant kleiner is dan het verticale vlak bevindt een persoon zich niet op de Grote Markt. Wanneer het horizontale vlak significant groter is dan het verticale vlak, is een persoon werkelijk op de Grote Markt aanwezig. Wanneer de horizontale en verticale lengte min of meer gelijk zijn, bestaat er een overgangsruimte.

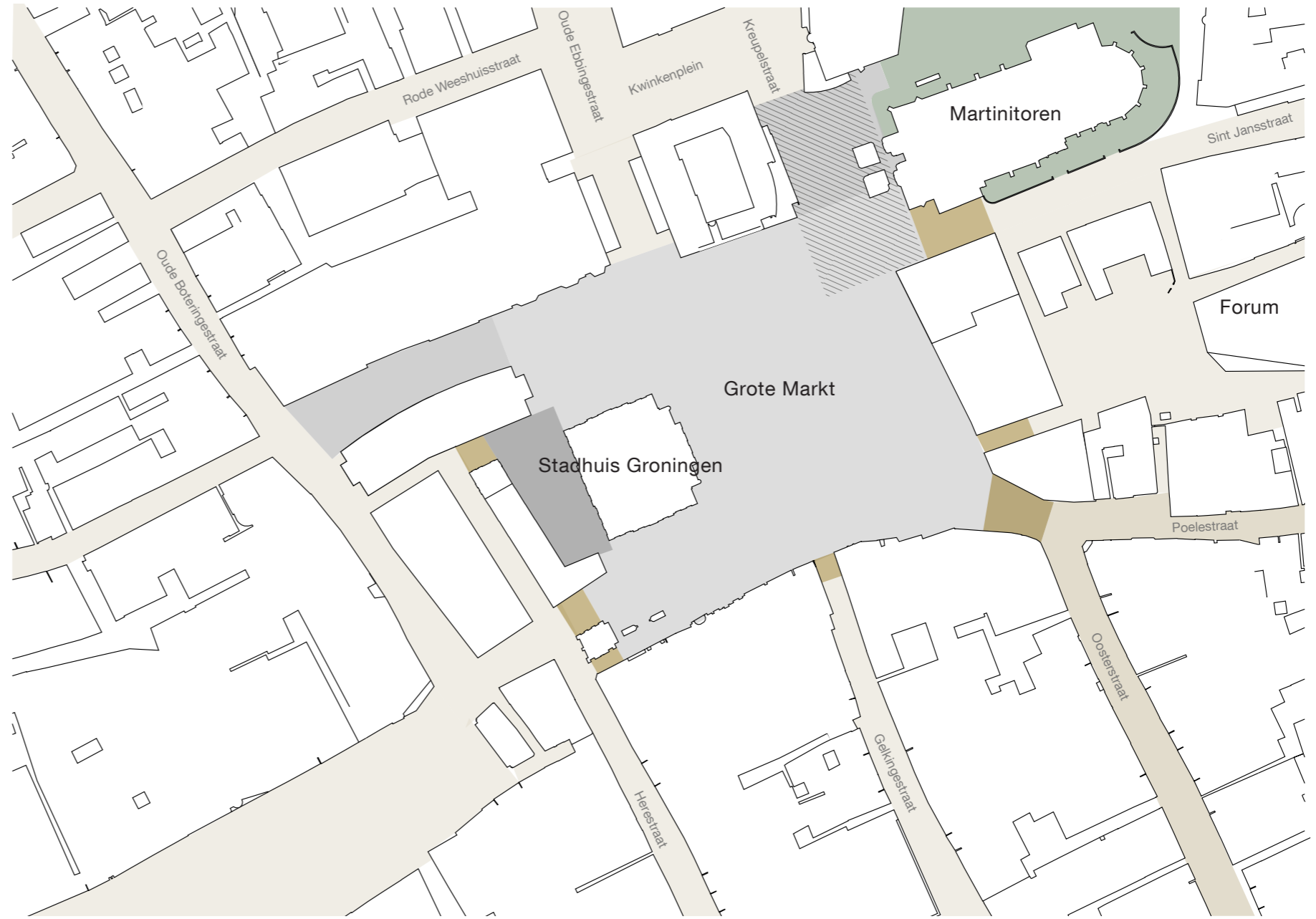
3.0 Ontwerpevolutie

3.2 Definiëren van de Grote Markt

De toegangen en vestibules zijn onderdeel van de Grote Markt maar niet het centrale plein. Zij zijn de voorkamers voordat je volledig op de Grote Markt staat. De sequentie van ruimtes aan de noord kant van de markt maakt onderdeel uit van een gelaagde stedelijke sequentie, terwijl de zuidelijke toegangen een pontificale relatie tussen de oude straten en het plein vormen. Beide tussenruimtes zullen moeten gaan passen in het ontwerp om zo een harmonieus geheel te vormen.

Locatie van entrees op het centrale plein.

Verschillende kwaliteiten van ruimtes van de Grote Markt.

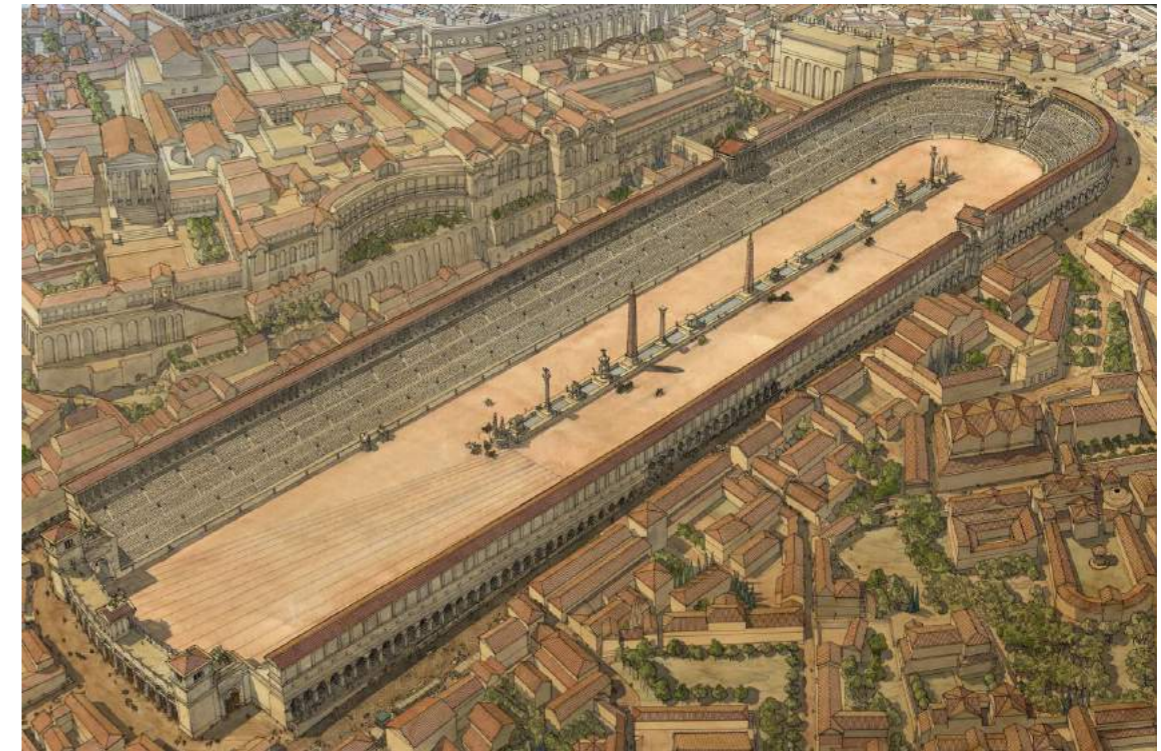
- Het Centrale Plein
- Vestibules
- Zone rondom Martinitoren
- Toegangen
- Groene Ruimte Martinikerhof
- Context

3.0 Ontwerpevolutie

3.3 Circus Maximus

Het Circus Maximus was in de oudheid een groot stadion in Rome. Een kenmerkend element hiervan was de 'Spina' of 'de lijn' waarop verschillende elementen geplaatst werden zonder dat die noodzakelijk een relatie met elkaar hadden. De ruimte hieromheen was de bruikbare ruimte voor het wagenrennen; de Spina gaf ordening hieraan.

De Spina als ruimtelijk organiserend element is krachtig en tegelijkertijd subtiel en kan daardoor als een interessant instrument worden gezien voor het organiseren van de open ruimte van de Grote Markt. Er ontstaat de mogelijkheid om alle kwaliteiten en programmaonderdelen een logische plek te geven op het plein zonder dat die met elkaar gaan concurreren en waarbij de leegte op het plein mogelijk blijft. De leegte is een van de meest waardevolle kwaliteiten van het plein. Leegte maakt het plein zichtbaar, leesbaar en beleefbaar en biedt de ruimte aan de gebruikers om het plein in te vullen. Het hebben van publieke onbestemde ruimte in de stad is een van de meest waardevolle elementen van een stad, en zal enkel waardevoller worden in de toekomst waar de druk op de stedelijke ruimte alleen maar groter wordt. Daarnaast bestaan er hele praktische overwegingen om het plein leeg te houden voor de vele evenementen die hier door het jaar heen plaatsvinden.

De lijn in het circus maximus als structurend principe

(Bron: www.walksinsiderome.com/de/tour-attractions/circus-maximus/)

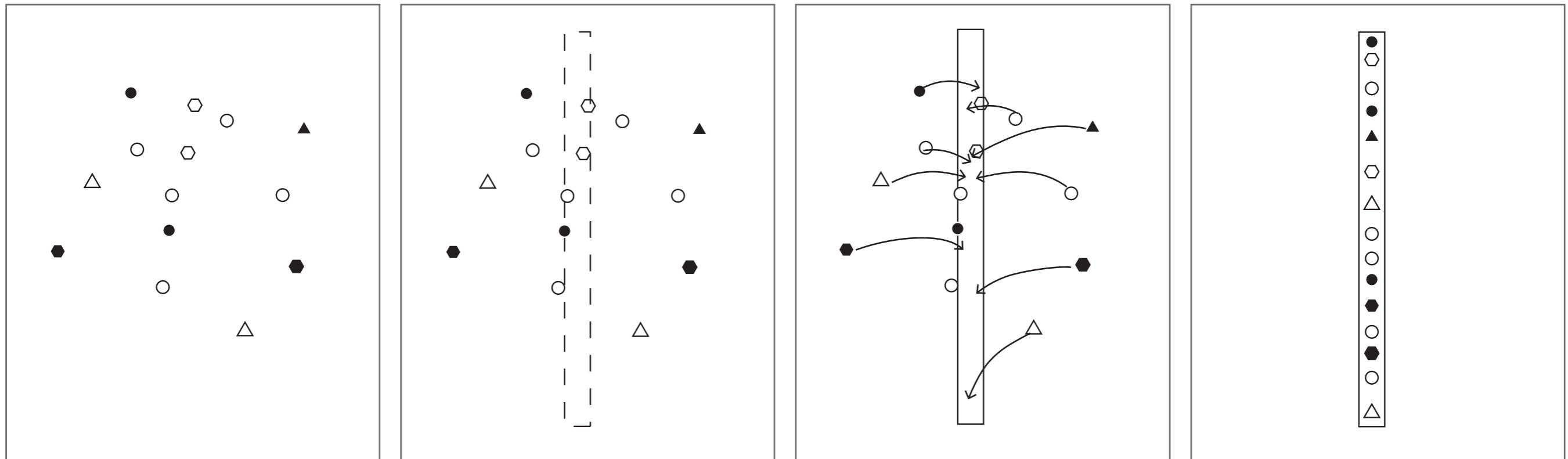

Diagram Spina als organisatieprincipe

3.0 Ontwerpevolutie

3.3 Circus Maximus

Het 'Circus Maximus' van de Grote Markt is het centrale organiserende principe van het plein. Zoals in het structuurschets aangegeven wordt al het programma, de vaste activiteiten en de circulatie aan de rand georganiseerd en de lijn van het Circus Maximus geeft een ruimtelijke structuur en organisatie aan dit principe.

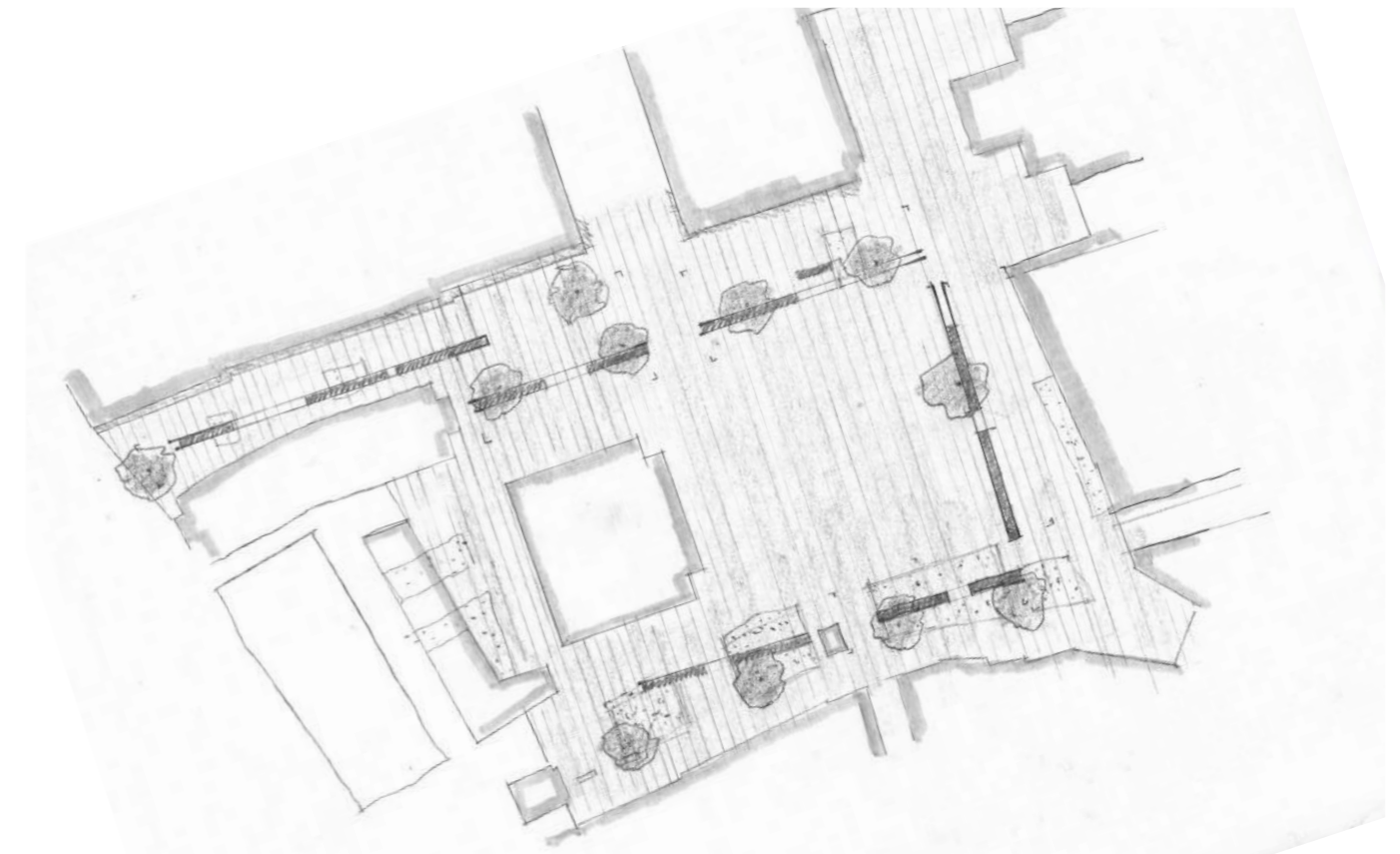
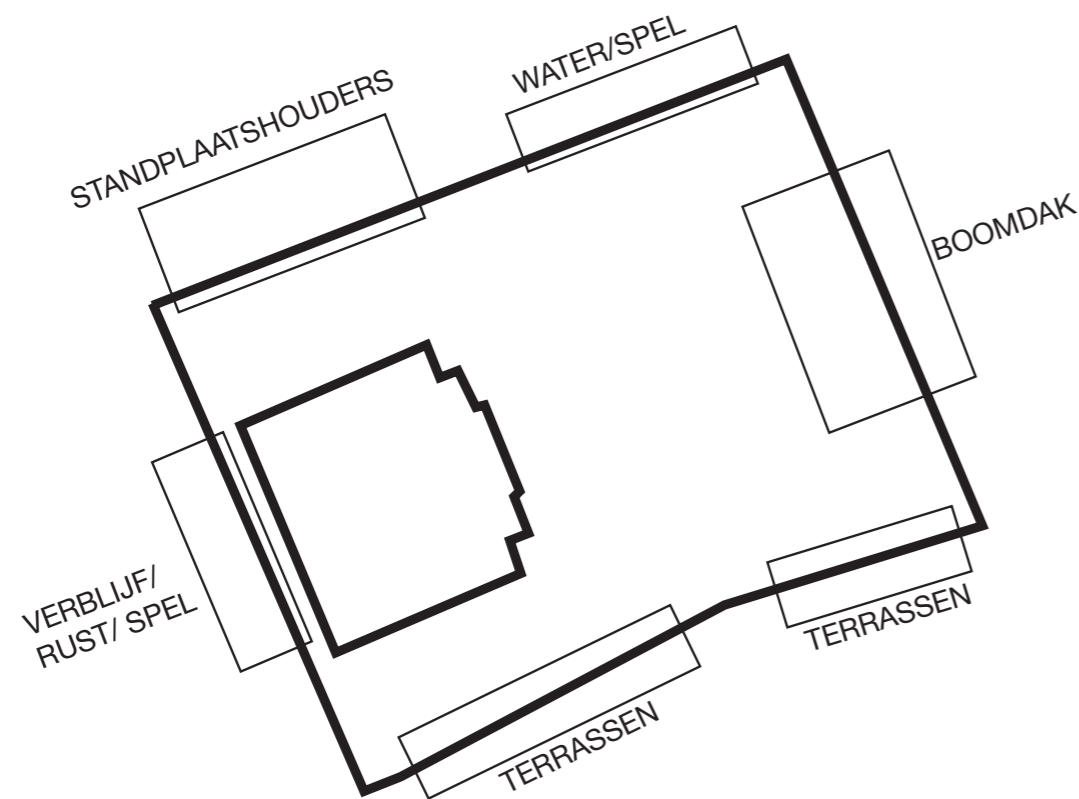
Het is een infrastructureel element dat verschillende elementen kan arrangeren zoals spel, water, meubilair, terrassen, en beplanting.

De Circus Maximus lijn is gebaseerd op de structuurschets uit het PvE en formaliseert de gemengde zone. De Circus Maximus-lijn is letterlijk scheidingslijn in de gemengde zone tussen het meer permanente en flexibele deel.

- Grote Markt
- Martinikerkhof
- Gemengde zone
- Context

Verschillende kwaliteiten van ruimtes binnen de Grote Markt met de Gemengde Zone.

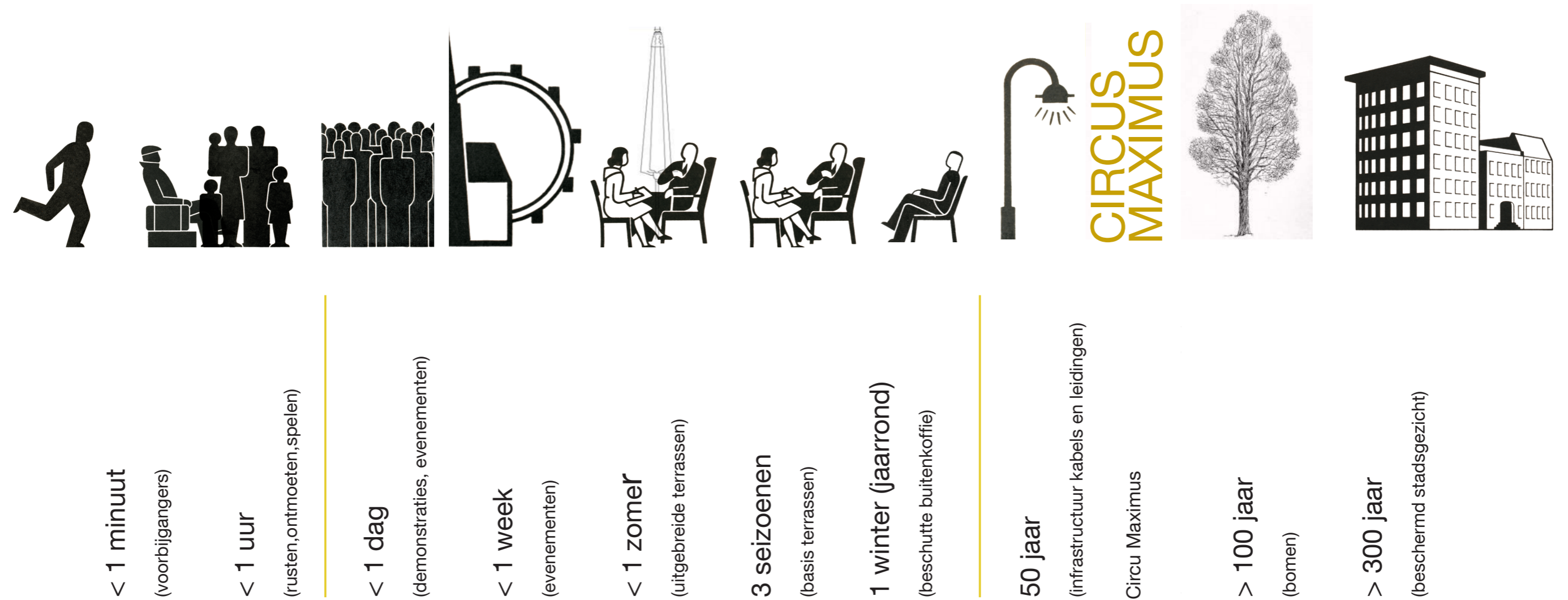
Schets van de Grote Markt en het Circus Maximus.

3.0 Ontwerpevolutie

3.3 Circus Maximus - Permanent vs Flexibel

Het PvE en het bijbehorende structuurschets gaan uit van een vaste en flexibele zone, waarbij flexibele elementen verplaatsbaar zijn voor bijvoorbeeld grootschalige evenementen en permanente elementen aan de grond vastgeschroefd staan. Voor het voorliggende ontwerp is er verder bekeken wat permanent en tijdelijk inhoudt. In het verleden is de Grote Markt al aan grote verandering onderhevig geweest en kan men dus beter spreken van een mate van permanentie. De historische bebouwing heeft bijvoorbeeld een verwachte 'levensduur' van > 300 jaar, terwijl geplaatst meubilair een jaar of 10 meegaat voordat het vervangen wordt. Het terrasmeubilair is in principe een 'flexibel' element omdat dit gemakkelijk verplaatst kan worden, maar wanneer het terras 365 dagen in het jaar opgesteld staat kan men beter spreken van een permanent aanwezig element.

In het onderstaande diagram is getracht aan te geven hoe de verschillende tijdsschalen de Grote Markt vorm geven, inclusief haar gebruikers. Zoals aangegeven wordt het element van het Circus Maximus ingezet als een integraal gebouwd onderdeel van de infrastructuur van de Grote Markt. Als structurend element van het plein wordt het Circus Maximus gezien als permanente basis structuur van het plein en zal daarom van een fysieke kwaliteit moeten zijn om 100 jaar mee te kunnen.

Verskillende tijdlijnen van elementen op de Grote Markt.

3.0 Ontwerpevolutie

3.4 Beplanting en Ruimtelijke Organisatie

Het toevoegen van bomen aan de Grote Markt is een duidelijke wens uit het voorafgaande participatietraject en een belangrijke opdracht binnen het PvE. Het positioneren van de bomen is een ontwerpbesluit dat met veel zorg en aandacht genomen dient te worden. Dit is een bijzondere stap voor de Grote Markt dat doorheen haar lange geschiedenis nooit eerder beplanting heeft gekend. Dit overigens met uitzondering van de twee bestaande na-oorlogse solitaire bomen aan de noord- en zuidrand van de Markt.

Ontwerptechnisch is het plaatsen van de bomen ook een belangrijke overweging. Bomen dragen in belangrijke mate bij aan de ruimtelijke beleving van de Markt, en zijn de grootste driedimensionale elementen waarmee gewerkt kan worden op het plein, en zijn mede daardoor een belangrijk element voor het herijken van de Grote Markt als meest centrale stedelijke open ruimte van de stad.

Tijdens het ontwerp traject zijn er veel verschillende opties en mogelijkheden onderzocht voor de boombeplanting, zoals hier rechts weergegeven. In de volgende pagina's wordt er verder ingegaan op de ontwikkeling van het voorliggende ontwerp.

Ontwerpend onderzoek naar de positionering van bomen en de ruimtelijke uitwerking daarvan op het plein

3.0 Ontwerp Evolutie

3.5 Beplanting en Ruimtelijke Organisatie

Bij het ontwerpend onderzoek voor de Grote Markt is het PvE en de structuurschets steeds een belangrijk uitgangspunt geweest. De grote kracht hiervan zit in de ruimtelijke organisatie: het vrijhouden van het midden en al het programma rondom geconcentreerd aan de rand. Het ongeprogrammeerde en open midden is een vitale kwaliteit van de Grote Markt als belangrijkste publieke open ruimte van Groningen, als centrum en symbool van de democratie. Met name in een tijd van commercialisering en privatisering van de stedelijke open ruimte is het cruciaal om een plek te blijven bieden die leeg en publiek van karakter is. De Grote Markt is het centrum van het stedelijk leven, een vrije plek waaraan eenieder zijn eigen waarde, interpretatie en betekenis kan geven; een plek voor ontmoeten, spel, sport, kunst, politiek, protest, muziek, evenementen, vrij denken, onderwijs en nog veel meer. Hierdoor komt er veel ontwerpfocus te liggen op de rand, waar zowel programma, verkeersbewegingen, en beplanting zich bevinden.

Tijdens het ontwerpend onderzoek zijn er verschillende ontwerprichtingen onderzocht, waarvan er een aantal op de volgende pagina's verder toegelicht zijn. Achtereenvolgens worden het Structuurplan, het Structuurschets Plus, en het centrale bomengroep besproken. Dit zijn verschillende ontwerprichtingen die onderzocht zijn en tot op zekere hoogte een elkaar opvolgende ontwerpontwikkeling zijn. Het is niet zo dat deze als verschillende ontwerpopties gezien kunnen worden. Er zijn verschillende richtingen uitgetest om zo tot een gebalanceerd ontwerp te komen dat hier voorligt.

Stap 1 Werkmaquette Structuurschets

Stap 2 Werkmaquette Structuurschets Plus

Stap 3 Werkmaquette Bomengroep

3.0 Ontwerp Evolutie

3.5 Structuurschets

De structuurschets is een belangrijk uitgangspunt voor het ontwerpen van de Grote Markt. Tijdens het ontwerpend onderzoek is de structuurschets in eerste instantie vrij letterlijk geïnterpreteerd en uitgewerkt in een schetsmaquette schaal 1:100. Het letterlijk optekenen en uitwerken van de structuurschets, en met name de boomposities heeft niet het doel om een uitvoerbaar ontwerpvoorstel te genereren. De structuurschets is immers geschreven als een visie over de Grote Markt en geen uitgewerkt ruimtelijk ontwerp. Door dit in plattegrond en een maquette uit te werken kunnen de uitgangspunten en conclusies uit het structuurschets goed bekeken en geanalyseerd worden.

De maquette dient vooral als ontwerp hulpmiddel en is een waardevol werktuig in het ontwikkelen van een ontwerp voor het ontwerpteam en voor discussie met de opdrachtgever.

Gelet op de aantallen en positionering van de bomen werd onder andere duidelijk dat de beplanting in de structuurschets wat schaars is en dat de Grote Markt zeker de capaciteit heeft om meer bomen op te nemen. Ook de positionering overtuigt niet sterk. De bomen vormen geen duidelijk herkenbare lijn, maar tegelijkertijd zijn het ook geen autonome solitaire bomen, omdat ze min of meer op een rij staan. Dit levert geen overtuigende ruimtelijke structuur en straatbeeld op. Ook naar het verminderen van het stedelijk hitte-eiland-effect en het creëren van schaduwrijke plekken op de Markt lijken de solitaire bomen van de Grote Markt slechts een beperkt effect te leveren.

Wat hier wel duidelijk wordt, is dat de toevoeging van bomen op zich een meerwaarde heeft voor de Grote Markt. Het is belangrijk dat de pleinwanden zoveel mogelijk zichtbaar moeten blijven en de contouren van het plein leesbaar zijn en de Grote Markt als een volmaakte open ruimte gezien kan worden.

Werkmaquette Structuurschets

3.0 Ontwerp Evolutie
3.5 Structuurschets

3.0 Ontwerp Evolutie
3.5 Structuurschets

Werkmaquette - Overzichtsfoto

Werkmaquette - Zicht vanaf Stadhuis

Werkmaquette - Zicht richting Oostwand

Werkmaquette - Zicht richting Oosterstraat

3.0 Ontwerp Evolutie

3.5 Structuurschets Plus

De 'Structuurschets Plus' is een verdere ontwikkeling van de eerder beschreven structuurschets, waarbij het ruimtelijk principe van de structuurschets verder uitgewerkt is. In reactie op de bescheiden beplanting in de structuurschets worden hier clusters van bomen voorgesteld in plaats van enkel solitaire bomen. Hierdoor ontstaat een grotere aanwezigheid van beplanting op de Grote Markt wat als een welkome aanvulling gezien wordt en ontstaat er een evenwicht tussen de bebouwing en de open ruimte. Het ontwerp blijft zeer sterk het principe vanuit het PVE volgen waarbij de focus van ontwerp en van programmering zich aan de rand van het plein bevindt en een open midden blijft bestaan. Ook blijven de wanden van het plein duidelijk zichtbaar en herkenbaar en blijven belangrijke zichtlijnen open.

Tegelijkertijd is de voorgestelde optie enigszins conservatief en veilig te noemen. Het gevoel overheerst dat deze variant de mogelijkheden van het ontwerp van de Grote Markt aftast, maar zeer voorzichtig blijft. De Structuurschets Plus is een sterkere versie te noemen van de letterlijk opgetekende Structuurschets, maar tegelijkertijd mist het een bepaalde kracht. Ruimtelijk worden er veel kleine ingrepen gedaan en blijft de ontwerpreactie op de schaal van het plein uit. Er worden hierdoor vrij veel kleine elementen aan het plein toegevoegd. Knelpunt hierbij is dat er waarschijnlijk te veel elementen op het plein staan en de kwaliteit van het lege plein onder druk komt te staan.

Werkmaquette Structuurschets Plus

3.0 Ontwerp Evolutie

3.5 Structuurschets Plus

3.0 Ontwerp Evolutie

3.5 Structuurschets Plus

Werkmaquette Structuurschets Plus (overzichtsfoto's)

Werkmaquette Structuurschets Plus - zicht richting Oostwand

Werkmaquette Structuurschets Plus - zicht vanaf Stadhuis

3.0 Ontwerp Evolutie

3.5 Bomengroep

In het voorstel met de bomengroep neemt de beplanting een grotere presentie in op de Grote Markt, en wordt er tegelijkertijd sterker ingezet op het creëren van een omringende lege open ruimte. Door het aanbrengen van de bomengroep aan de oostkant op het plein ontstaat er een nieuwe ruimtelijke kwaliteit, zowel in de pleinruimte als onder de bomen. Onder meer door de soortkeuze, formaat, stamhoogten en een doorzichtig bladerdak blijft de ruimte onder het kronendak een integraal en volwaardig onderdeel van de Grote Markt. De wanden van het plein blijven vrij, en evenzo de pleinhoeken waardoor de grootsheid van de open ruimte te ervaren blijft.

Net als in de andere varianten is het huidige landschap van de Grote Markt het uitgangspunt voor het ontwerp, maar in vergelijking met de varianten van de Structuurschets en de Structuurschets Plus voegt deze variant daadwerkelijk een nieuwe betekenis en vorm van gebruik toe aan de Grote Markt.

Hoewel de exacte positie van de groep en de individuele bomen misschien nog wel kan schuiven tijdens de verdere ontwikkeling van het ontwerp lijkt de ruimtelijkheid van het plein met de toevoeging van de bomengroep in balans en ontstaat een harmonische relatie tussen de bebouwing, de beplanting, het programma en de lege ruimte. De bomengroep als vegetatief volume neemt een plek in en creëert een nieuwe speler op de Grote Markt van het juiste schaalniveau, waardoor de open ruimte beter tot haar recht komt. Deze ongeprogrammeerde openheid is de voornaamste kwaliteit van het plein en de elementen die aan het ontwerp toegevoegd worden, inclusief de nieuwe bomengroep staan steeds ten dienste hiervan. Het plein kent hierdoor een logische en duidelijk ruimtelijke organisatie, waardoor het plein beter leesbaar en herkenbaar gedefinieerd wordt.

Een belangrijke overweging in de ontwikkeling van dit ontwerp is het geven van een ontwerprespons op de juiste schaal. Door de bomen niet als individuele elementen te zien, maar als een gezamenlijke ruimtelijke eenheid wordt een maat gevonden die aansluit bij de schaal van de Grote Markt en van de stad, en dat tegelijkertijd een intermediair is tussen de menselijke schaal en dat van de aangrenzende architectuur, zoals bijvoorbeeld de Martinitorren, het stadhuis of de nieuwe architectuur van de Oostwand. De gegroepeerde bomen vormen de tussenmaat tussen gebouw en mens waardoor de omliggende architectuur meer relateerbaar wordt.

Daarnaast blijven de pleinvanden zichtbaar en geven heel duidelijk de contouren van het plein aan. De ruimte blijft volmaakt, de hoeken open en de zichtlijnen behouden. Dit voldoet aan de leidende ruimtelijke principes van de structuurschets en het PvE.

Door de bomen te concentreren op een plek in de verder open centrale pleinruimte ontstaat een nieuwe ruimtelijke kwaliteit, nieuwe gebruiksmogelijkheden en een nieuwe betekenis. Tegelijkertijd betekend

Werkmaquette Bomengroep

dit ook een vereenvoudiging van het ontwerp in positieve zin, en zijn er minder elementen nodig om tot een nieuw ontworpen Grote Markt te komen, een ontwerp zonder 'poespas'.

Door bomen bij elkaar te plaatsen ontstaat daarnaast ook een beter microklimaat voor zowel mens als plant. Uiteraard bieden de bomen een aantrekkelijke schaduw in de zomermaanden en worden ook de plekken van schaduw en zon ontworpen op de schaal van de stad. Ook de bomen zelf kunnen hittestress ondervinden, met name als deze in verharding staan en wanneer de warmte vanuit de verharding ook na zonsondergang afstraalt op het bladerdak. Door de bomen in een groep te plaatsen beschermen ze elkaar en treedt er minder opwarming van de oppervlakte op.

3.0 Ontwerp Evolutie

3.6 Bomengroep

3.0 Ontwerp Evolutie

3.6 Bomengroep

Werkmaquette Bomengroep - zicht vanaf Stadhuis

Werkmaquette Bomengroep - zicht vanaf Gelkingestraat

3.0 Ontwerp Evolutie

3.6 Bomengroep

Werkmaquette Bomengroep

Werkmaquette Bomengroep - Ster van Bouma

3.0 Ontwerp Evolutie

3.6 Bomengroep

Uitzicht vanaf zuidelijke facade richting de Martinitoren.

Uitzicht vanaf de zuidwestelijke hoek van de Grote Markt langs het Stadhuis.

3.0 Ontwerp Evolutie

3.6 Bomengroep

3.0 Ontwerp Evolutie

3.6 Bomengroep

3.0 Ontwerpevolutie

3.6 Boomgroep

De rechthoek van bomen is zowel onderdeel van het Circus Maximus als van het plein als geheel. Om een ruimte binnen het plein te creëren die betrekking heeft op zowel binnen als buiten, moet het type boom een hoog opgekrond bladerdak hebben waardoor er doorzichten mogelijk zijn. Ook de positionering van de bomen binnen de groep is zodanig dat voldoende transparantie wordt gecreëerd.

De bomen zijn geplant in een dubbele rij bomen, die alternerend geplaatst zijn. Binnen die rand ontstaat een open plek waar meer licht binnenkomt en meer lucht zichtbaar zal zijn.

De buitenste bomen zijn geplaatst in een meer formele contour die de begrenzing van de groene verprijfsruimte bepaalt. Terwijl in de binnenlijn de bomen losser geplaatst worden, waardoor een los omzoomde ruimte onder de bomen wordt gecreëerd. Door de binnenste bomen losser aan te

planten kan er een groter aaneengesloten bladerdak worden gevormd rondom de open middenruimte.

Binnen de bomengroep moet voldoende ruimte zijn voor verschillende activiteiten zoals spelen, ontmoeten, theater of kleine evenementen. Om het ontmoetingspunt op de markt binnen het bomengebied te creëren, is de Ster van Bouma hierbinnen geplaatst. Deze ster is een belangrijk herkenningspunt voor vele Groningers en een plek om elkaar te treffen. Door de ster te verplaatsen vormt dit een logischere ontmoetingsplek, mensen houden zich over het algemeen liever op aan de rand van een open ruimte dan in het midden.

De volgende afbeeldingen tonen de kwaliteiten die gezocht worden. De transparantie die ontstaat door positionering en een lichte overhuiving zorgt ervoor dat het binnengebied licht en uitnodigend blijft en de visuele

relatie met het plein buiten niet verliest.

De voorgestelde boomsoorten hebben allemaal transparante kronen waardoor het licht in de onderliggende ruimte wordt gefilterd, terwijl er toch voldoende schaduw ontstaat tijdens de warmere periodes van het jaar.

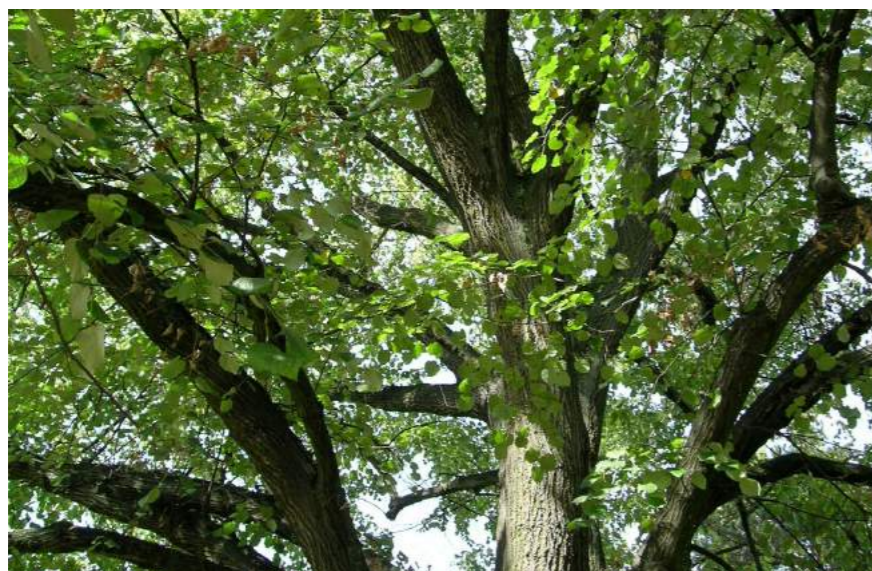
Winter Lindenhof - Zurich, Zwitserland

Lente Lindenhof - Zurich, Zwitserland

Herfst Lindenhof - Zurich, Zwitserland

Bladerdak Tilia cordata

Bladerdak Platanus x acerifolia

Bladerdak Robinia pseudoacacia

3.0 Ontwerpevolutie

3.6 Ontwerp Boomgroep

3.0 Ontwerpevolutie

3.6 Ontwerp Boomgroep

3.0 Ontwerpevolutie

3.6 Ontwerp Boomgroep

Munsterplatz - Basel, Zwitserland (theater)

Lange Voorhout - Den Haag, Nederland

Munsterplatz - Basel, Zwitserland (feest en spel)

Lange Voorhout - Den Haag, Nederland (Food festival)

3.0 Ontwerp

3.7 Zichtlijnen

De Martinitoren is een belangrijk herkenningspunt in Groningen dat voor iedereen duidelijk maakt waar het centrum van de binnenstad zich bevindt. Het is onlosmakelijk verbonden met de Grote Markt; daarom is het cruciaal dat belangrijke zichtlijnen naar de Martinitoren intact blijven.

Een van deze belangrijke zichtlijnen is het uitzicht op de toren vanuit de Zwanestraat. De afbeelding hiernaast laat zien hoe de voorgestelde bomen in de noordwestelijke vestibule de Martinitoren omlijsten, maar er toch genoeg van laat zien terwijl je ernaartoe loopt.

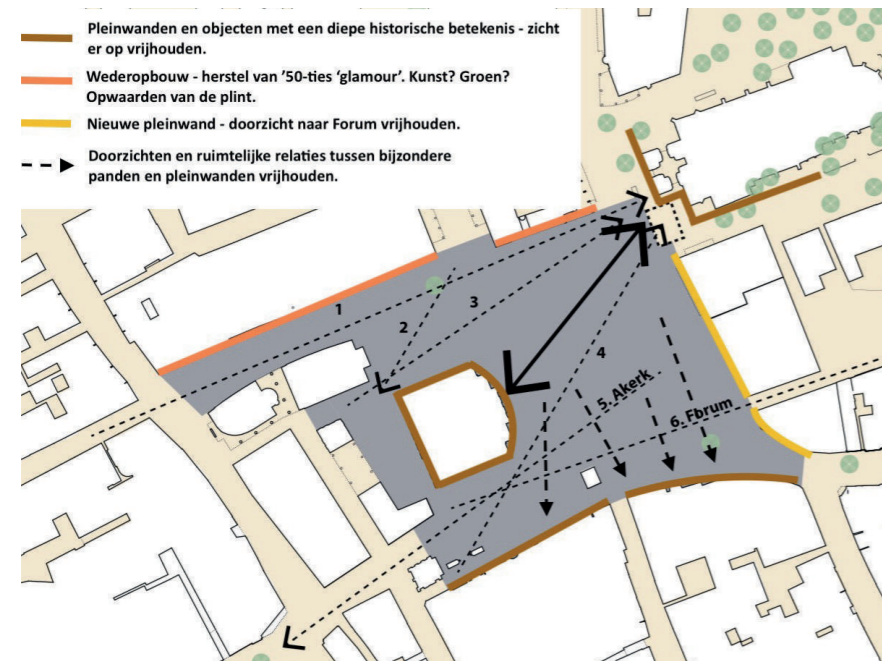

Diagram uit het PvE waarbij belangrijke zichten binnen de Grote Markt aangeduid zijn

De zichtlijnen uit bovenstaande diagram (PvE) zijn steeds vrijgehouden in het voorgestelde ontwerp.

Bomen omlijsten de Martinitoren vanaf de Guldentraat, en creëren tegelijkertijd een aantrekkelijke en gedefinieerde ruimte in de Noordwesthoek van de Grote Markt

3.0 Ontwerp

3.7 Vestibules

De schaal van de Grote Markt is te ervaren bij het betreden van het plein vanaf de Sint Jansstraat. Op dit punt kun je helemaal tot aan de Guldenstraat kijken. Het is belangrijk dat de straathoeken van de gevels zichtbaar blijven om de afmetingen van de Grote Markt waar te kunnen nemen. Om de boompositionering binnen dit gebied te bepalen, is getest hoeveel bomen toegevoegd kunnen worden zonder de beleving van de Grote Markt te belemmeren.

Het is een ruimte die zowel als verblijfplaats als doorgang kan worden gebruikt. De bomen zijn een essentieel onderdeel van het creëren van deze typologie.

De afbeelding rechtsboven laat zien hoe de bomen zijn gepositioneerd om aan de zichtlijnvereisten te voldoen en toont tegelijkertijd hoe een functionele ruimte is gecreëerd voor de stroom van voetgangers en fietsers.

Zoals op de afbeelding rechtsonder te zien is, is de verre hoek van het gebouw zichtbaar, wat voor gebruikers aangeeft waar het einde van de Grote Markt is.

Maquette foto die de positionering van de bomen in noord-westelijke vestibule.

Zichtlijn vanuit de Sint Jansstraat naar de noordwestelijke facade.

Maquette foto die de positionering van de bomen in noord-westelijke vestibule en dat delen van gevel zichtbaar blijven. Waardoor de noordwest hoek goed zichtbaar blijft en daardoor onderdeel van de Grote Markt

3.0 Ontwerp

3.8 Waagplein

Het Waagplein ligt direct achter het stadhuis en is een complexe ruimte. Historisch gezien hoort dit deel bij de Grote Markt. De huidige ruimte is ontstaan door plaatsing van het waagcomplex in de jaren '90, vlakbij het bestaande stadhuis, met een nauwe, taps toelopende ruimte als gevolg. Het goudkantoor, en het door Natalini ontworpen waagcomplex, zoeken een relatie met het stadhuis, maar die relatie is eenzijdig.

De ruimte is momenteel - afgezien van terrassen - leeg en functieloos, en maakt toch een behoorlijk volle indruk. Met name de grote diversiteit aan gevels, de overkapping met zijn eigen dynamiek, en de sterke, lange slagschaduwen door de hoge bebouwing maken een donkere ruimte, die meer als doorgangsoord dan als verblijfsoord beleefd wordt.

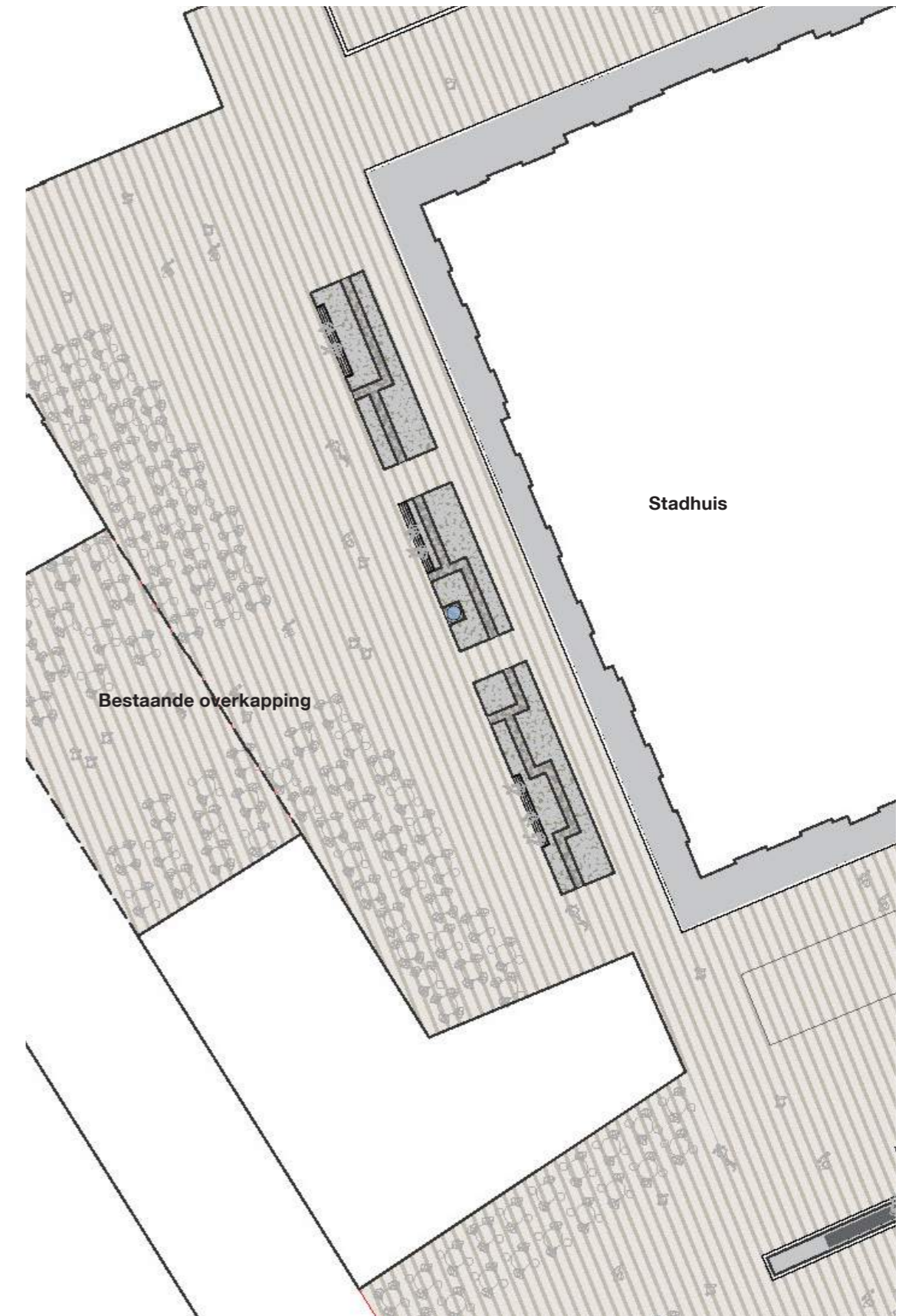
Anderzijds is het Waagplein een plek waar een kans ligt die op de Grote Markt schaars is: door de ligging in de luwte van de loop- en fietsbewegingen over de markt, is dit een plek van rust, waar ook jonge kinderen vrij uit kunnen hollen, zonder dat er direct een conflict ontstaat.

Een ruimtelijk element dat het Waagplein ordent en geleedt brengt rust in het plein, waarbij het tegelijk een fantastische speelaanleiding kan zijn. Dit element leidt direct de aandacht af van de onrustige wanden. Hierbij is precisie in de positionering van het object en de relatie met het Circus Maximus verderop op het plein essentieel.

Waagplein bestaat (gedeeltelijk onder constructie).

Een complexe ruimte, die historisch bij de Grote Markt hoort, maar zijn eigen dynamiek en ruimtelijke afbakening heeft.

Locatie structurend element: parrallel aan stadhuis. Reageert op stadhuis. (Hier getoond met optie 1, Gecondenseerde stadstuin)

3.0 Ontwerp

3.8 Waagplein

Voor de uitwerking van het structurerend element op het Waagplein zijn verschillende ontwerprichtingen. Essentieel hierbij zijn de twee uitgangspunten. Ten eerste de ligging van dit element: de relatie met het stadhuis brengt rust in de complexe ruimte, en gaat een sterke relatie aan met de Circus Maximus lijn. Ten tweede de speelaanleiding: het is een plek waar een aanvulling bestaat op de speelaanleidingen op de rest van de Grote Markt. Het element voegt zich in schaal en typologie van het Waagplein, en functioneert als center piece op het plein: het trekt de aandacht, structureert en begeleidt terrassen en eventuele nieuwe functies.

Ontwerprichting 1. Gecondenseerde stadstuin (links)

Een gecondenseerde vorm van groen op het Waagplein - eveneens parrallel aan het stadhuis - voegt zich in de circus maximus structuur die over het gehele plein loopt. Een compacte hagenstructuur voorziet in een bijzondere binnenwereld voor de kinderen. Alleen *zij* hebben toegang door de beperkte hoogte, alleen *zij* zijn zo smal dat ze zich door de paden kunnen bewegen. Zo ontstaat een spel met schaal, verstoppert, verschijnen, uitrusten, en weer doorgaan.

Vanwege sociale aspecten is het belangrijk dat gekeken wordt naar een oplossing die zich voegt naar de wensen van de gebruikers van een plek. Dit betekent ook dat de gekozen oplossing past binnen de uitgaanscultuur in Groningen, en dat er aandacht is voor sociale veiligheid: niet te hoge hagen.

Ontwerprichting 2. (rechts)

Als alternatief kan op deze plek gewerkt kunnen worden met een waterobject, dat zich eveneens in de lineariteit van de Circus Maximus lijn voegt. Water als centraal speelelement is daarbij uitgangspunt. De locatie van de waterput die ooit op deze plek heeft gestaan, kan daarbij als uitgangspunt dienen. Een watertafel nodigt uit tot spel, samenkomen, en verstilling. Hierin kan ook met de akoestische effecten van water gewerkt kunnen worden. Deze optie is nog niet verder onderzocht, en dient in de vervolgfase verder uitgewerkt te worden.

Referentie ontwerpstudie 1. Vegetatieve elementen kunnen voor kinderen wanden vormen, terwijl volwassenen er probleemloos overheen kunnen kijken.

Ontwerpstudie 1a. Spiegeltuin. Relatie tussen tuin, terras en gemeentehuis.

Ontwerpstudie 1b. Lijn-Labyrinth. Het meubilair: - banken, afvalbakken, waterfonteinen etc. wordt in de haag geplaatst. Het volgt hetzelfde principe als elders in het Circus Maximus.

Referentie Ontwerpstudie 2 watertafel Villa Lante

Referentie Ontwerpstudie 2 Artisplein Watertafel

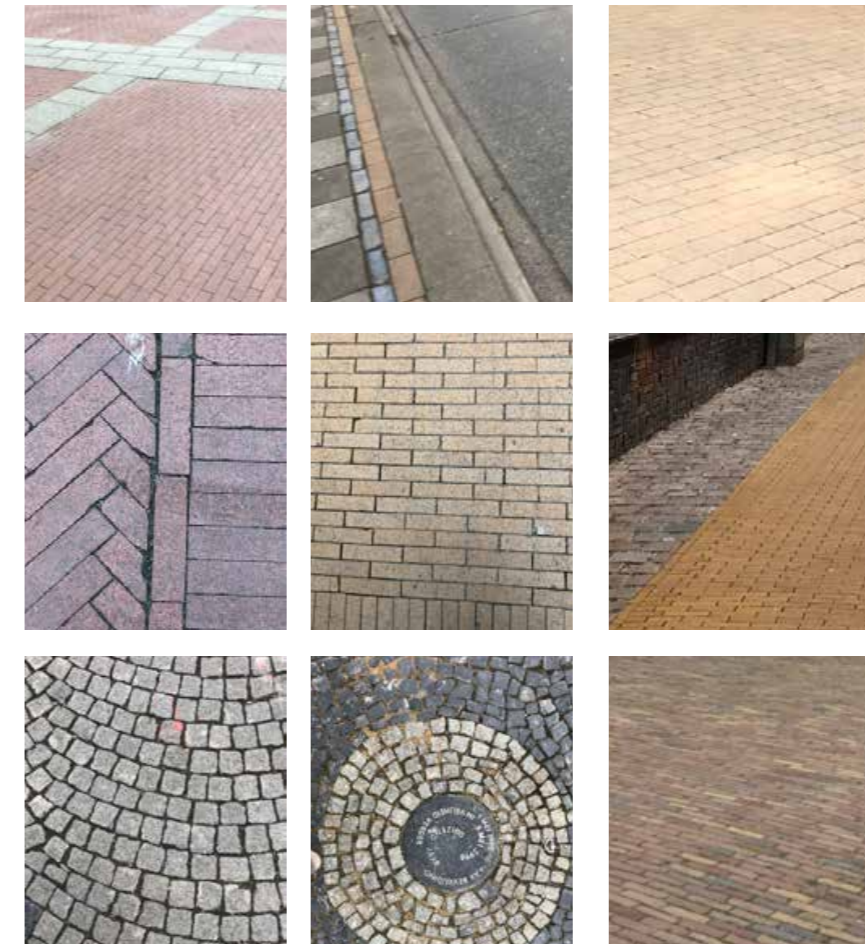
4.0 Thema's

4.1 Materialen - Bestaand materialenpalet

De vloer van het plein bestaat momenteel uit een grote hoeveelheid materialen die dusdanig zijn gelegd, dat zij een infrastructurele logica volgen. Nu in de nieuwe situatie, met een nieuw gebruik van het plein, niet meer wordt ingezet op een door verkeer gedomineerd plein, wordt een vereenvoudiging van materiaal voorgesteld. Hierdoor ontstaat meer ruimte en rust in de ondergrond en meer focus op de kwaliteit van de omgeving.

Grote diversiteit aan materialen. Luchtfoto 2021. Bron: Gemeente Groningen

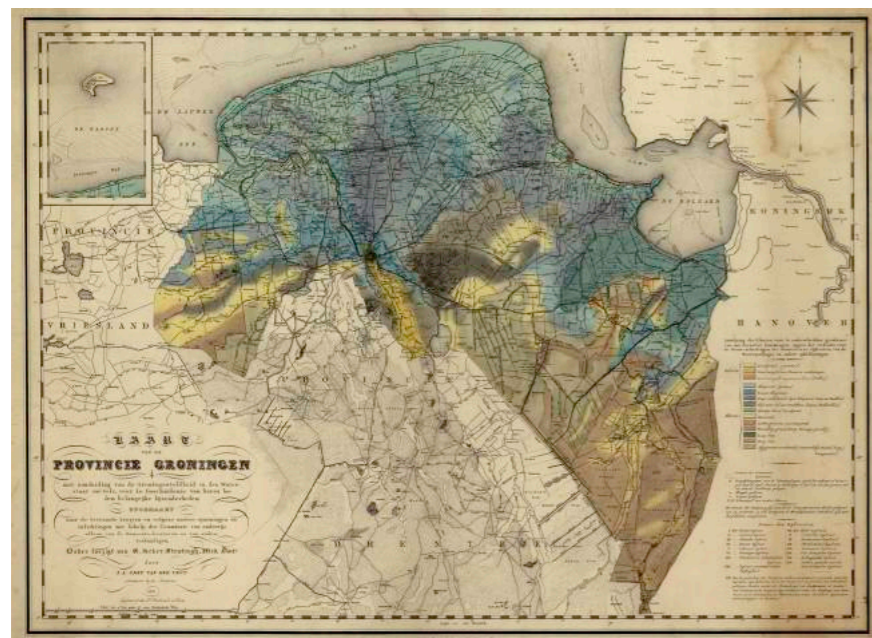
- 2022 ?
- 1990? BESTRATING RODE KLINKER
- 1964 - DAMBORDPATROON ROND WINDROOS
- 1933 - ASFALT PADEN
- 1876 - ESCAUZIJNSE HARDSTEEN
- 1840 - BEHAKTE LAVA- EN BASALTKEIEN (QUENASTKEIEN)
- 1654 - RIEPEN : KLEINE KLINKERS: PLAVEISEL VAN GELE 'KLINKERT', FRIESE HARDGEBAKKEN BAKSTEENTJES VAN IJZERARME KLEI
- 1509 - DRENTSE KEIEN OF KINDERKOPJES
- 1447 - VELDKEIEN
- 1300 - BEBOUWING VERSTEEND
- 1100 - GROTE MARKT

Voormalige en bestaande materialen op en rond de Grote Markt

4.0 Thema's

4.1 Materialen Landschappelijke context van het materiaal

Bij de vereenvoudiging van de hoeveelheid verschillende materialen wordt teruggegrepen naar de landschappelijke geschiedenis van de stad en de geschiedenis van de markt. De Grote Markt ligt op de grens tussen waddenlandschap aan de noordzijde en de zandrug van de Hondsrug aan de zuidzijde, daar waar het natte en het droge landschap elkaar tegenkomen. Dit geologische bewustzijn van Groningen is terug te vinden in geologische kaart van 1832, waarin de provincie als het karakter en de diversiteit van het Ommeland in beeld brengt. De kleiige ondergrond van het noorden en de zanderige gronden van de Hondsrug boden de omstandigheden om als stad uit te groeien en biedt nu de inspiratie voor de materialen voor de ondergrond van de toekomstige pleininrichting.

Klei aan de Noordzijde, Zand aan de zuidzijde, Veen op de west-en oostflanken. De eerste geologische kaart van de Provincie Groningen 1832

Flinten (Drentse kleine kasseien, die over de hele Hondsrug te vinden zijn), Bron: <https://indekopgroep.nl/dokkeren-over-de-langste-kasseienstrook-van-nederland/>

Kloostermoppen in de binnenstad Groningen, Bron: Groningen 1040)

4.0 Thema's

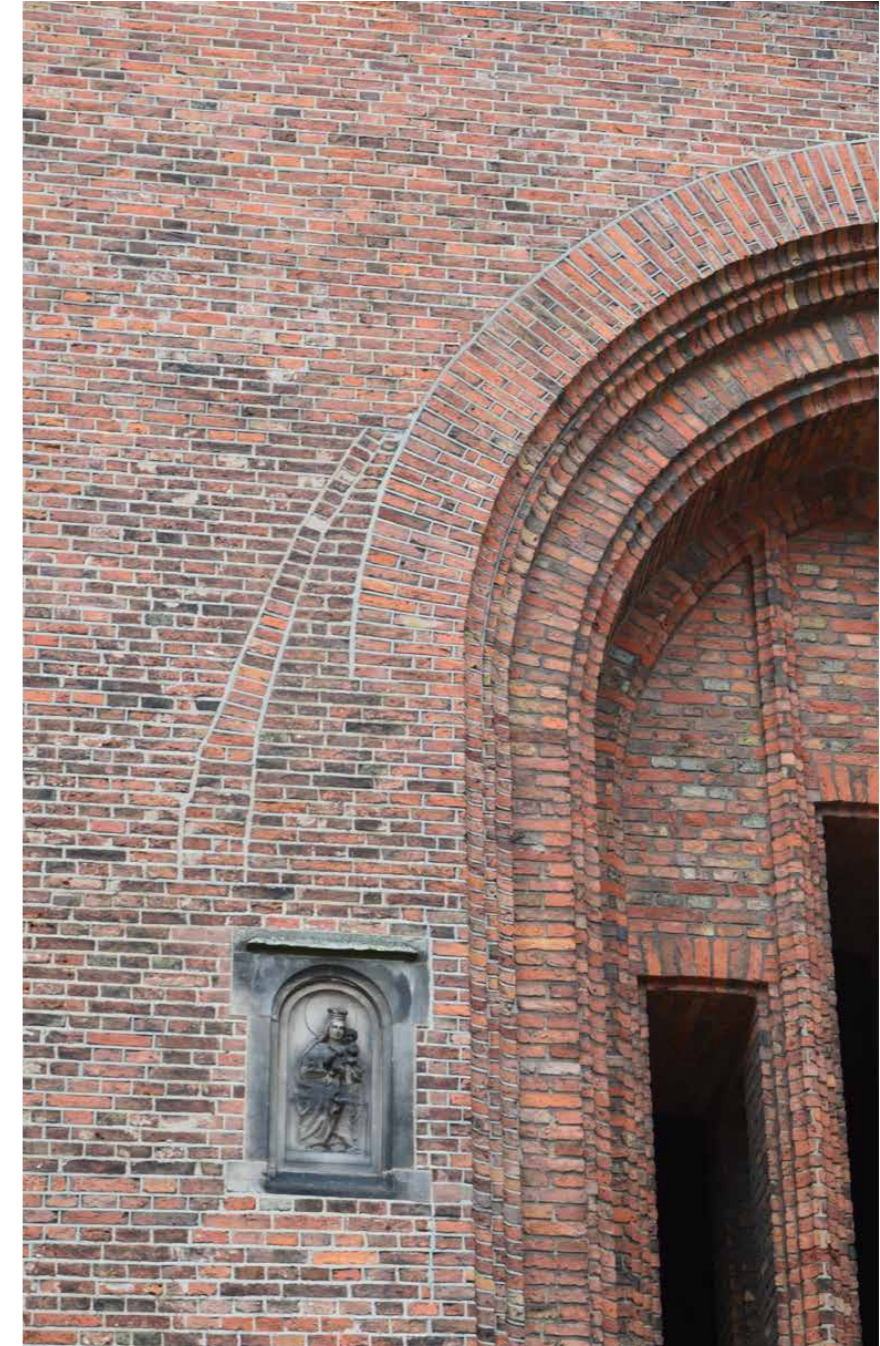
4.1 Materiaalconcept - Logica van de plek

Voor het ontwerp van het plein vormt de logica in en omgang met materiaal zoals te zien is in de bestaande architectuur rondom de Grote Markt, en de Martinitoren in het bijzonder, een uitgangspunt voor het materiaalconcept op het plein. Zowel het stadhuis als de Martinitoren zijn opgebouwd uit een eenvoudig basismateriaal: baksteen. Deze was door de nabijheid van de kleigronden rijkelijk voorhanden. Hiermee zijn ingenieursingrepen en subtiele architectonische reparaties in een hoofdstructuur gedaan, met name aan de gevels aan de zuidzijde. Naast dit basismateriaal zijn op bijzondere plekken – met name de westzijde van de toren - enkele ornamenten in kalksteen uitgevoerd. Dit materiaal komt van ver en is spaarzaam en toonde de rijkdom van de kerk.

Deze beelden - of meer de omgang die ze tonen over logische werkwijze met materiaal - zijn vormen de basis voor het ontwerp van de Grote Markt: Werken met materiaalwissel, en verfijning binnen een materiaal.

Martinitoren westzijde: Baksteen met verkleiding Natuursteen

Martinitoren zuidzijde: Subtiele differentiatie in baksteen

4.0 Thema's

4.1 Materialen - Materiaalconcept

De basis van de Grote Markt krijgt van gevel tot gevel een doorgaande vloer van gebakken klinkers. Dit materiaal reflecteert de logica van het onderliggende landschap, volgt de logica van de lokale bouwtradities en sluit goed aan bij de rest van de binnenstad. Binnen dit materiaal wordt met verschillende legverbanden gewerkt, waardoor per plek een verfijning ontstaat die aansluit bij functies en benodigde functionele lijnen.

De belangrijkste monumentale gebouwen - Martinitoren en stadhuis - krijgen op het maaiveld een materiaalwissel. Deze sokkels in natuursteen binnen een vlak van gebakken klinkers accentueren op het plein enerzijds de belangrijkheid van deze monumenten en geven daarnaast sturing aan de betekenis fietsroutes over het plein.

Als derde element wordt een nieuw ordenend principe op de Grote Markt door middel van een natuurstenen band van wisselende breedte geïntroduceerd. Het Circus Maximus verbindt de verschillende elementen op het plein met elkaar rondom een open middelruimte en vormt daarmee het organiserend principe op het plein, waarlangs meubilair en elementen worden geordend. Tegelijkertijd geeft het aan de fietsbewegingen over de markt op een informele manier sturing. Zowel de vergrote sokkels als de bestrating van het Circus Maximus worden vervaardigd uit hergebruikte Portugese keitjes die nu op de Grote Markt liggen.

Als vierde element wordt onder de grotere boomvlakken een halfverharding toegepast.

4.0 Thema's

4.1 Kwaliteiten van de te gebruiken materialen

De keuze voor materiaal vormen samen met het meubilair en de boomgroep de nieuwe context voor de Grote Markt.

Klinker

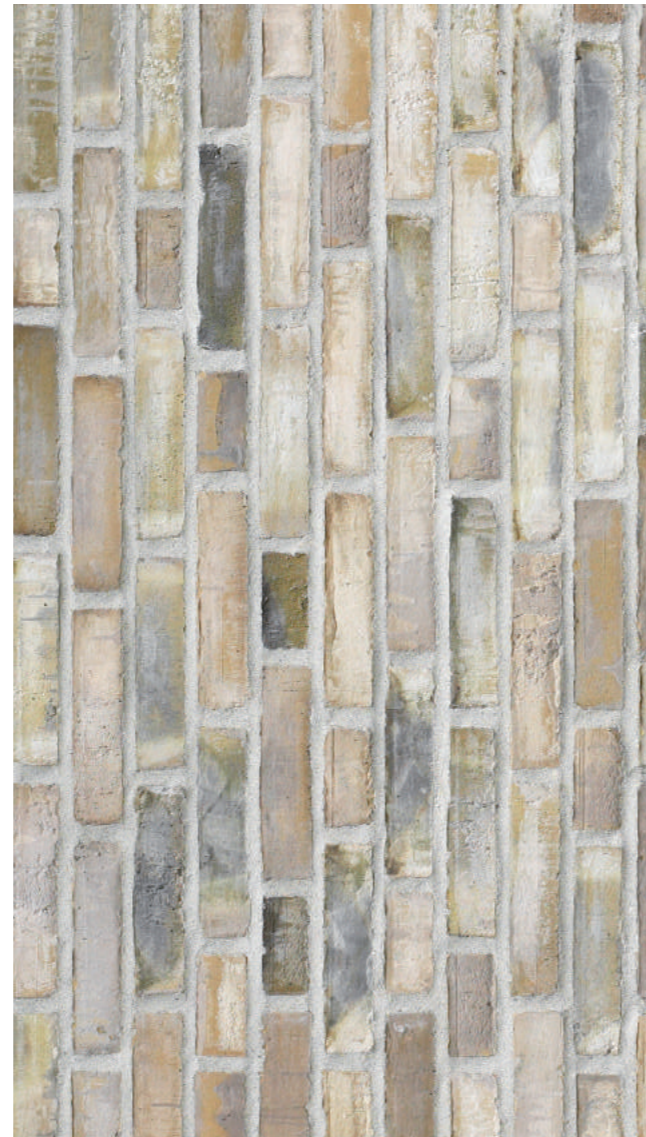
De keuze voor klinker als basismateriaal voor het plein is enerzijds te vinden in de lange traditie die het materiaal in de stad Groningen heeft. Anderzijds bevat baksteen een grote bandbreedte aan mogelijkheden in formaten, legverbanden, variatie waardoor verfijning gevonden kan worden binnen de verschillende onderdelen van de Grote Markt. Door het productieproces bevatten bakstenen een breed scala aan kleurnuances, waarbij het bakproces maakt dat de stenen individueel onregelmatigheden en krachtige accenten bevatten. Deze eigenschappen maken dat het groot vloeroppervlak van de Grote Markt zowel van veraf als van dichtbij aantrekkelijk zal zijn.

Natuursteen Sokkels

De materiaalwissel langs de sokkel van de Martinitoren en het stadhuis wordt uitgevoerd met natuurstenen Portugese keitjes. Hiervoor zullen de bestaande granieten kasseien van de Grote Markt hergebruikt worden, en indien nodig aangevuld met een vergelijkbaar materiaal. Met een nieuwe locatie en legverband, krijgt het huidige materiaal een tweede leven en een nieuw elan.

Boomvlakken

Voor onder de grotere boomvlakken wordt halfverharding voorzien.

Plein

beige/grijze baksteen met kleurnuances

(Bron: Petersen Tegl). * Steen in beeld is gevelbeeld

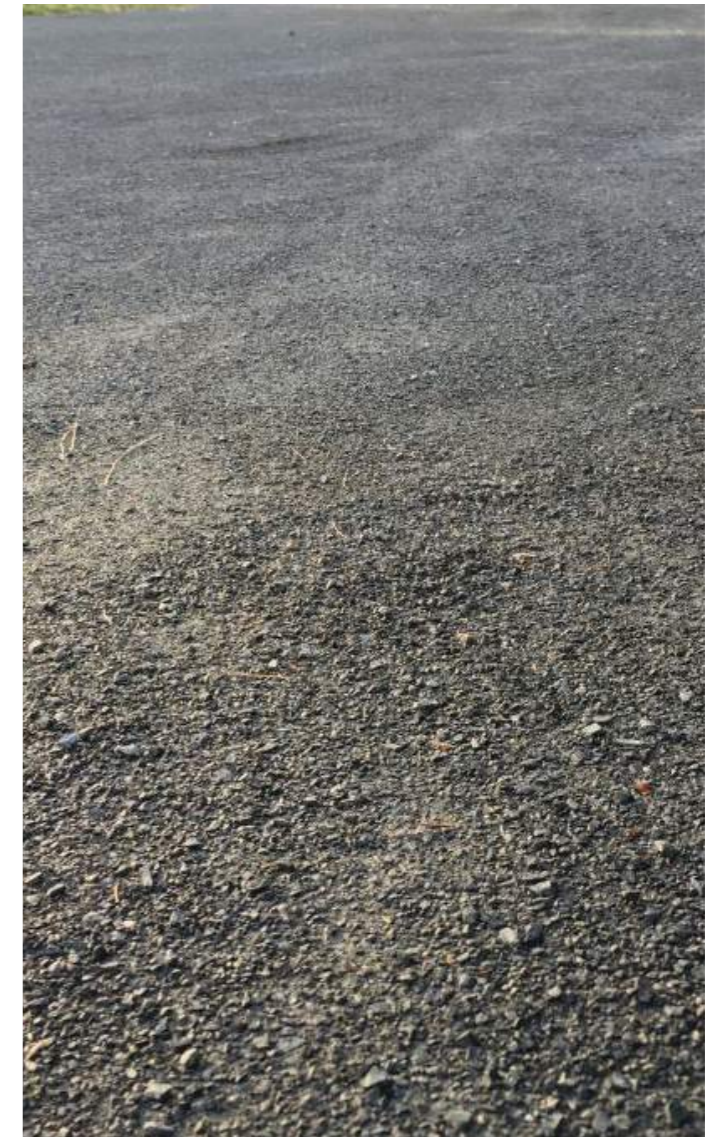

Martinitoren, Circus Maximus

Hergebruikt graniet van plein, in nieuw legverband

(Bron: <https://www.flickr.com/photos/31343526@N00/49120316281/>)

Boomvlakken

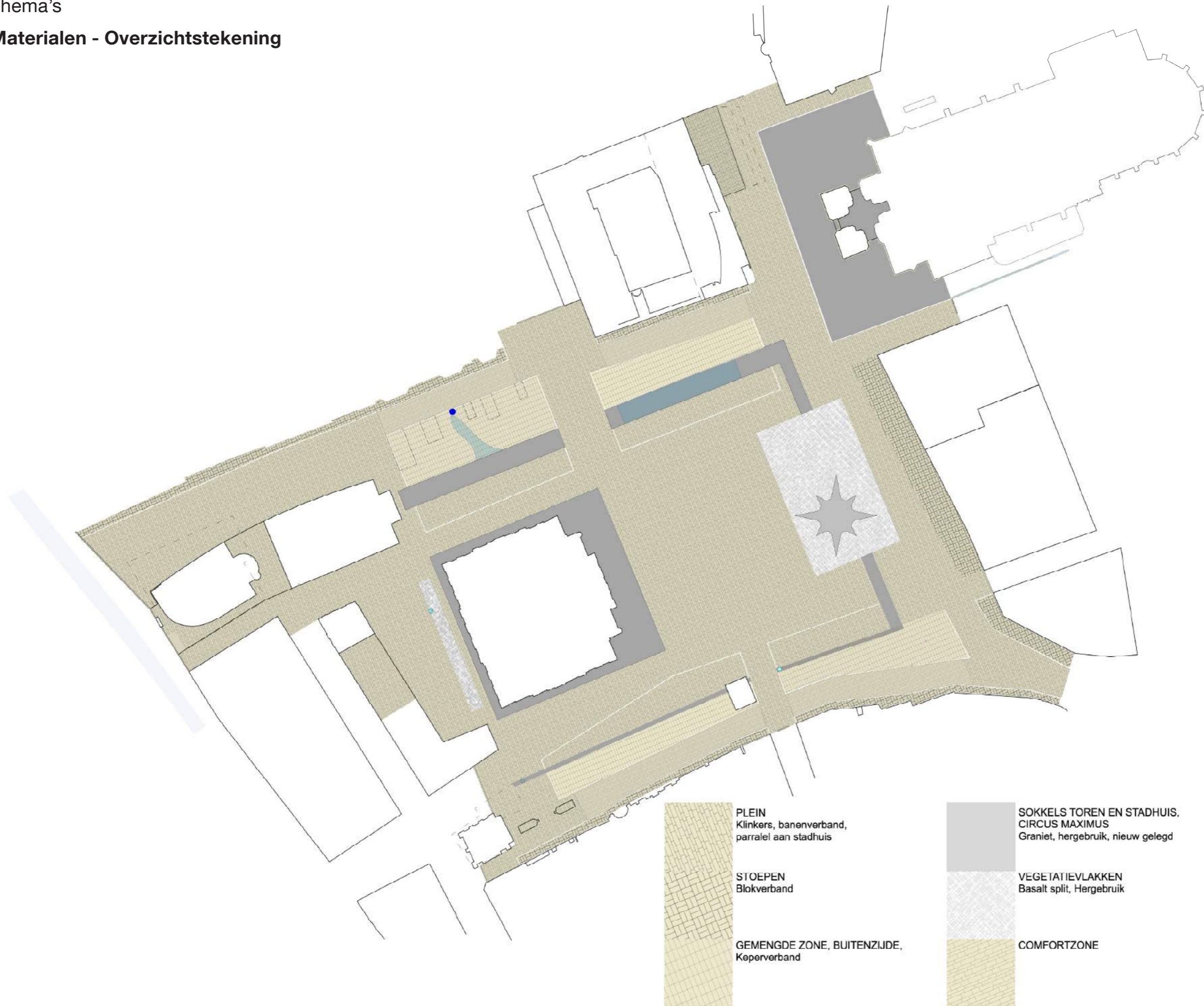

Hergebruikt basalt van het plein

(Bron: Stabilizer 2000)

4.0 Thema's

4.1 Materialen - Overzichtstekening

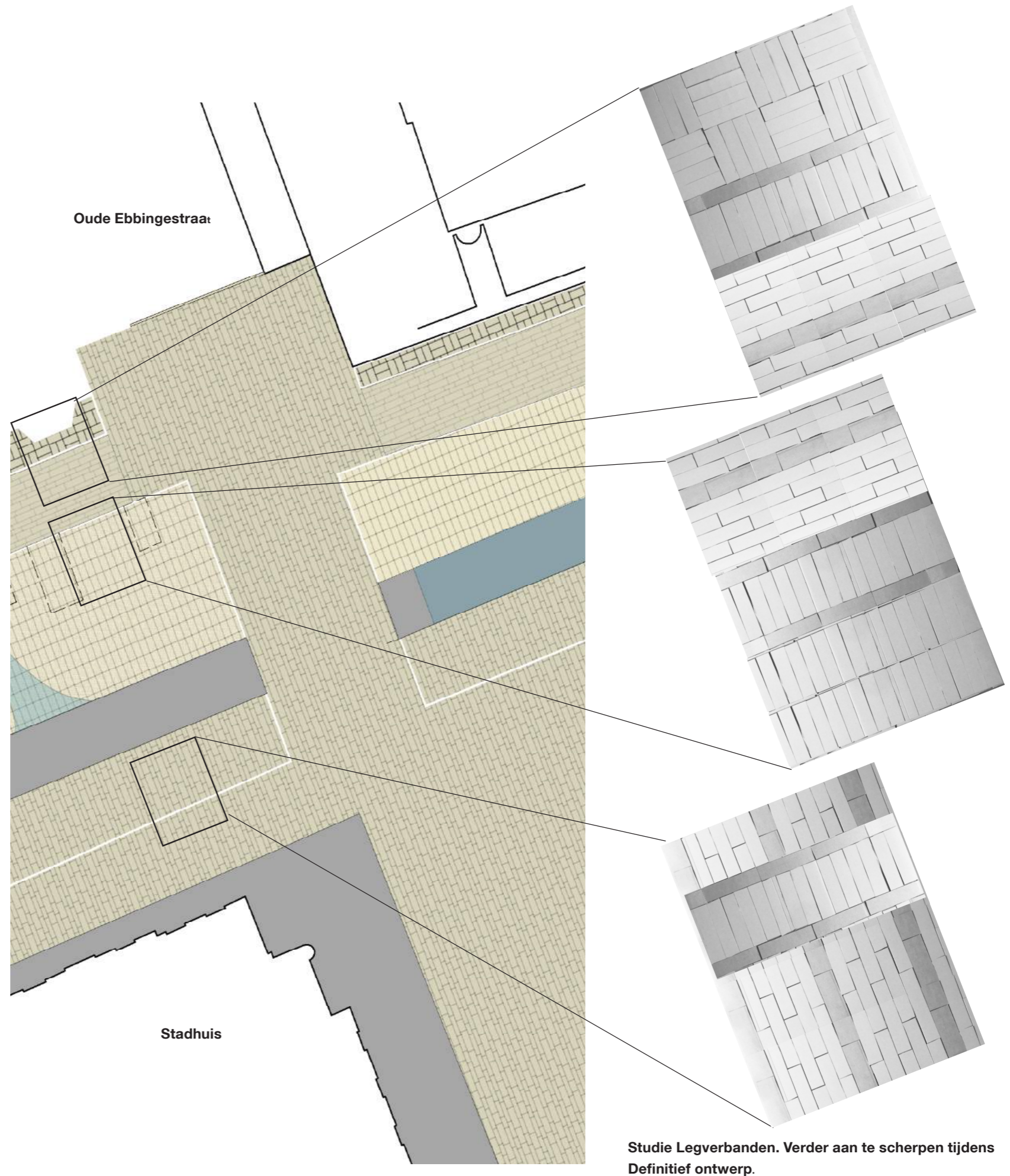

4.0 Thema's

4.1 Materialen Overgangen

In het tapijt van straatbakstenen wordt variatie aangebracht. Het gaat hierbij om functionele, subtiele variatie die verschillende onderdelen van het programma een plek geeft. Deze duidt bijvoorbeeld de vlakken aan waar standplaatshouders, terrassen of kinderspel een plek kunnen innemen op de markt. De differentiatie wordt binnen hetzelfde materiaal en kleur bewerkstelligd door steeds andere legpatronen. Hierbij wordt rijkheid in detaillering opgezocht, waardoor het verhaal van de ruimere plek in het plaveisel terug te vinden is.

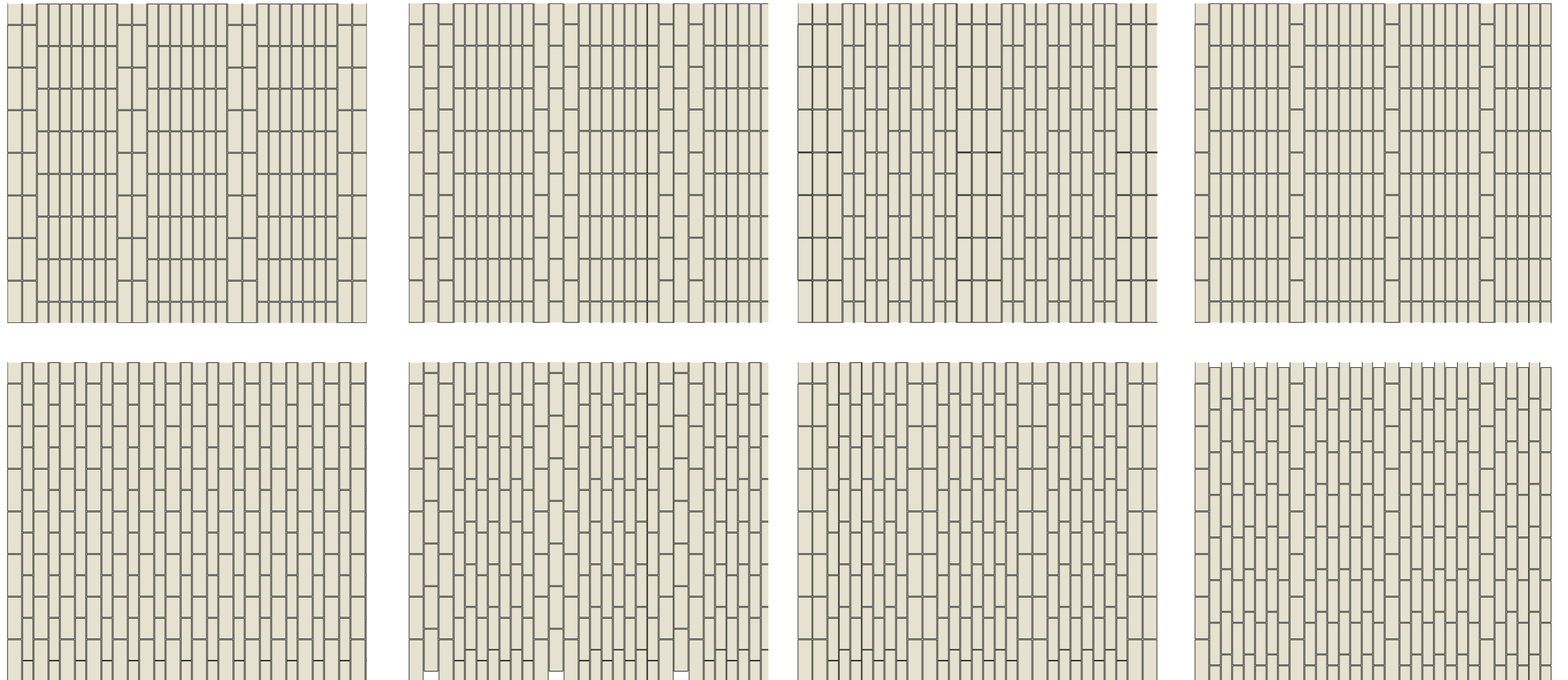
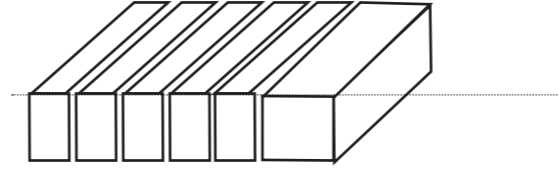
Gedurende het definitief ontwerp zal verder onderzoek gedaan worden naar verschil in formaten en legpatronen.

4.0 Thema's

4.1 Materialen Legverbanden

Op de Grote Markt wordt gebruik gemaakt van verschillende formaten baksteen, om op subtiële wijze differentiatie aan te kunnen brengen. In Nederland zijn de drie gangbare steenformaten het waalformaat, dikformaat en keiformaat. Voor de Grote Markt wordt op zoek gegaan naar een klinker die in verschillende breedtes beschikbaar is. Hierdoor ontstaat een differentie binnen het materiaal. Door gebruik van een bestaande steen zullen ook in de toekomst eventuele aanpassingen eenvoudig door te voeren zijn.

Studie Legverbanden. Verder aan te scherpen tijdens Definitief ontwerp.

4.0 Thema's

4.1 Materialen Steensoort

Wanneer het Voorlopig Ontwerp is vastgesteld zal voor het DO de definitieve materialen worden geselecteerd. De vorm, textuur en afwerking zullen op basis van monsters en in overleg met de leverancier worden aangescherpt.

Bij deze selectie zal rekening gehouden worden met de kleur, bewerkingsmogelijkheden, vorm en textuur van de klinker. Daarnaast zijn ook de aspecten die kunnen bijdragen aan een beter microklimaat in de binnenstad van belang.

Kleur

De straatbaksteen heeft een beige tint als basis waarbinnen natuurlijke variatie kan bestaan. Deze terughoudende kleur biedt alle aandacht en ruimte voor het leven op de Grote Markt. De beige tint vindt ook goed aansluiting bij de gele straatbakstenen die in de rest van de binnenstad zijn gelegd. Daarnaast heeft een lichte steen een hoger weerkaatsingsvermogen (albedowaarde), waardoor de steenkleur een positieve bijdrage aan het microklimaat op de markt biedt.

Optie 1
Brons wasserstrich

Kleur Geel
Bewerking Trommelen
Vorm Wasserstrich
Textuur Onbezand

Formaat (LxBxH) +/- 200 x 65 x 85 mm

Leverancier: Wienerberger

Optie 2
DecimA Saffraan,

Kleur Geel
Bewerking Getrommeld
Vorm Vormbaksteen
Textuur Onbezand

Formaat (LxBxH) *212x51x104/ 212x69x104

Leverancier: Vande Moortel

Optie 3 -
D72 of soortgelijk
Petersen Tegl

Kleur Geel
Bewerking:
Vorm -
Textuur -

Formaat: 228 x 108 x 54 mm

Leverancier: Petersen Tegl
*(beeld is voorlopig)

Optie 4
Gromo Antica

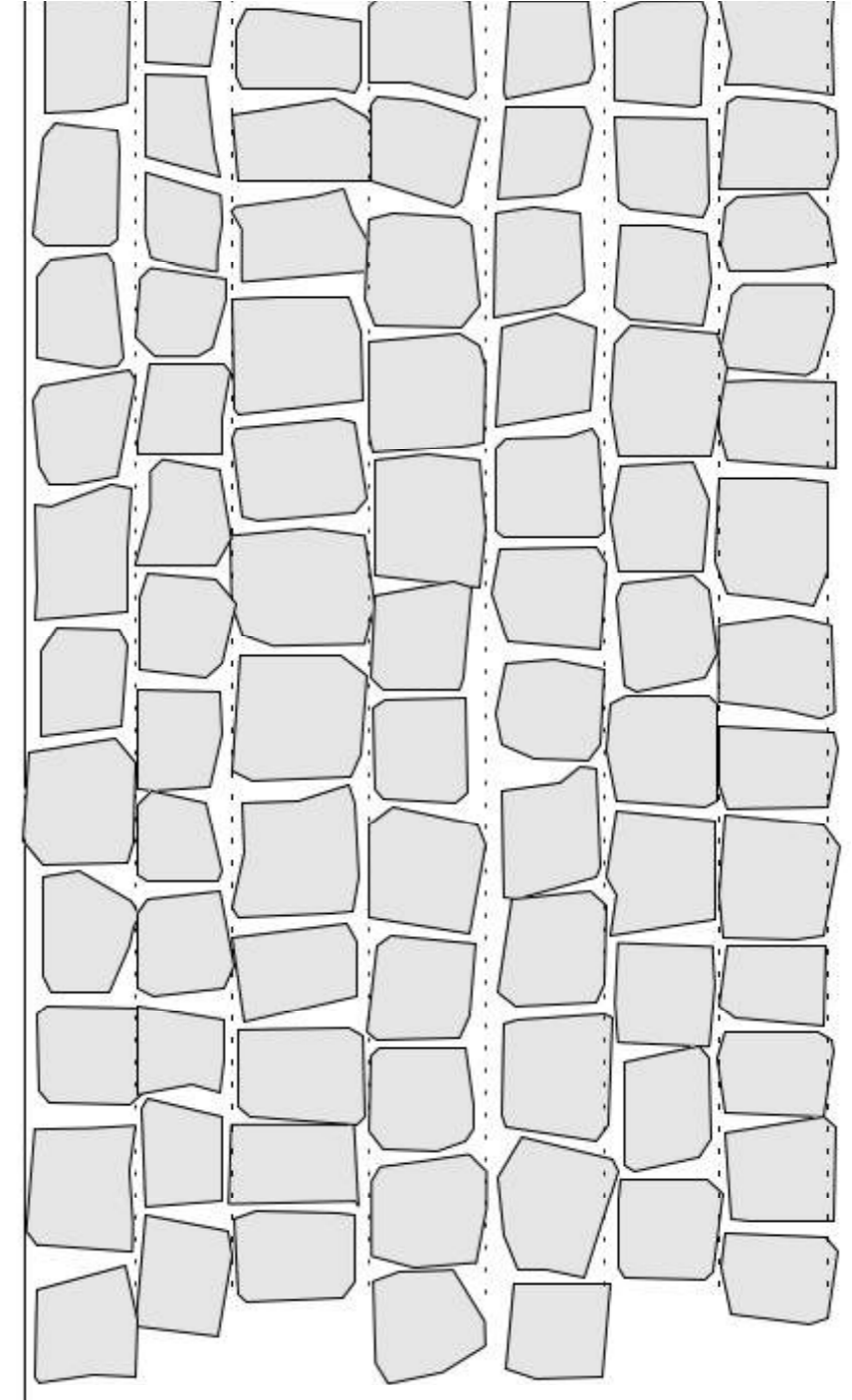
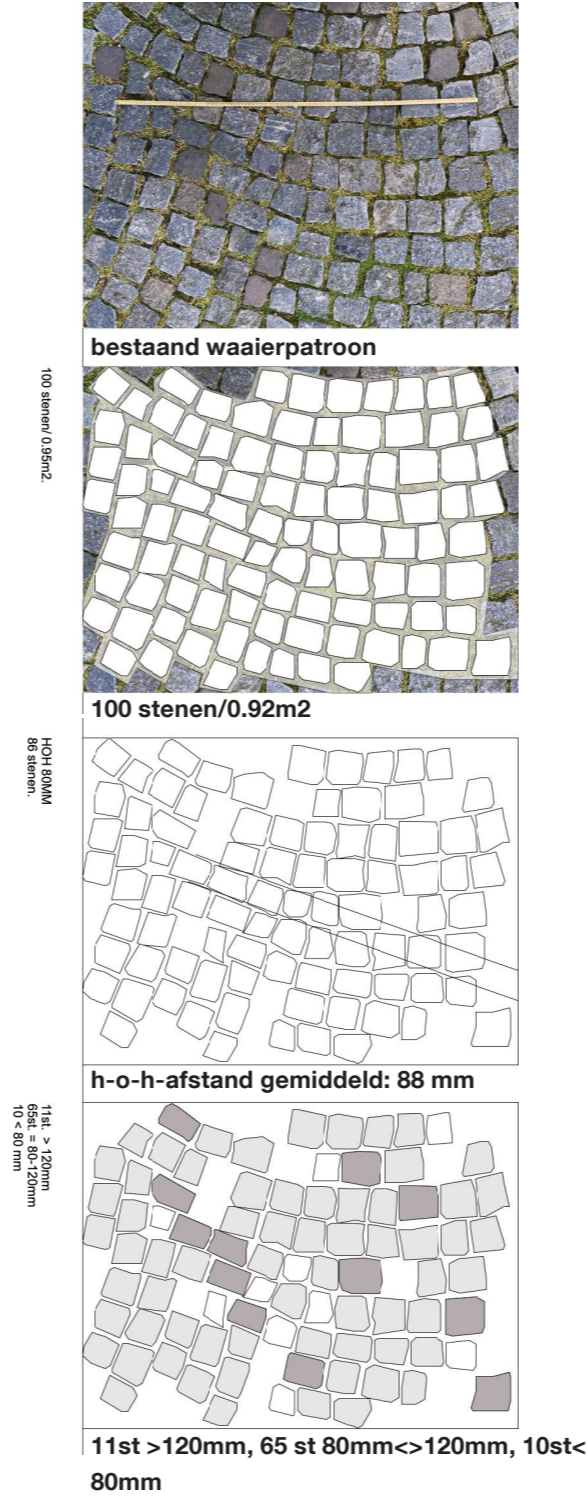
Kleur Gromo Antica
Bewerking Strengpers
Vorm -
Textuur -

Formaat:
WF65: 204 x 50 x 67 mm
DF65: 204 x 67 x 67 mm

4.0 Thema's

4.1 Studie Materiaal Stadhuis, Martinitoren Circus Maximus

De natuurstenen Portugese keitjes rond de Martinitoren zijn momenteel in een waaierpatroon gelegd. Dit levert een grote diversiteit in steenformaten op. Een analyse van de afmetingen van de kasseien laat de mogelijkheden van hergebruik zien middels een nieuw ordenend principe. Voor het legpatroon wordt het materiaal in parallelle banen van verschillende breedtes gelegd, waardoor de voet van de Martinitoren het Stadhuis en het nieuwe Circus Maximus een nieuw patroon van natuursteen krijgen, aansluitend bij de architectonische sokkel.

100 liggend

80 rechthoekig

130 staand

100 richtingloos

100 richtingloos

100 richtingloos

100 staand

4.0 Thema's

4.2 Elementen op het Circus Maximus

Het Circus Maximus is de zone op het plein waar alle elementen een plek krijgen. Deze lijn is een infrastructurele ingreep, die voor een lange periode het plein zal definiëren. Binnen het Circus Maximus wordt op verschillende manieren ruimte geboden om te zitten of te spelen. Dit ontmoeten, zitten, wachten, toekijken en spelen wordt gefaciliteerd door abstracte en ruimtelijke elementen. Door de abstracte vormtaal wordt meervoudig ruimtegebruik en de creativiteit van de gebruiker aangemoedigd. Tegelijkertijd bieden de elementen een abstracte en sculpturale verschijning, ook als er niemand gebruik van maakt. Het materiaal van deze elementen is bij voorkeur natuursteen, om het sculpturale, massieve karakter en de permanentie te ondersteunen, en een duurzame ingreep te doen op de grote markt. Hiermee wordt ook de relatie gelegd tussen het circus maximus en de twee architectonische monumenten op het plein: een sokkel van kasseien, en een ornament van natuursteen waar expliciet gewenst. De vormtaal biedt daarnaast de mogelijkheid om elementen die een hoge isolatiewaarde hebben - zoals hout of rubber - hieraan te koppelen. Op deze manier kunnen elementen die een minder lange levensduur hebben en vervangen kunnen worden, toch onderdeel zijn van het Circus Maximus en daarmee een hoger zitcomfort bieden, met name in de koudere maanden van het jaar. Voor het meubilair op de Grote Markt wordt ingezet op hoge kwaliteit. In het pleinontwerp wordt daarom ingezet op een robuust karakter en een sterke samenhang tussen de elementen. Het Circus Maximus is hierbij het verbindende element.

De lijn in het circus maximus als structurerend principe

(Bron: www.walksinsiderome.com/de/tour-attractions/circus-maximus/)

Referentie: Kunstwerk Per Kirkeby. De werken van de Deense kunstenaar Per Kirkeby zijn gebouwde, zware elementen. Ze kunnen op verschillende manieren geïnterpreteerd worden. Het kan picknickplek zijn, podium, zitrand, etc. Daarbij kent het object een sculpturale waarde: als het element leeg is, blijft het fascineren. (Bron: cfileonline.org)

Abstract, sculptueel volume. Kingsgate House, Londen.

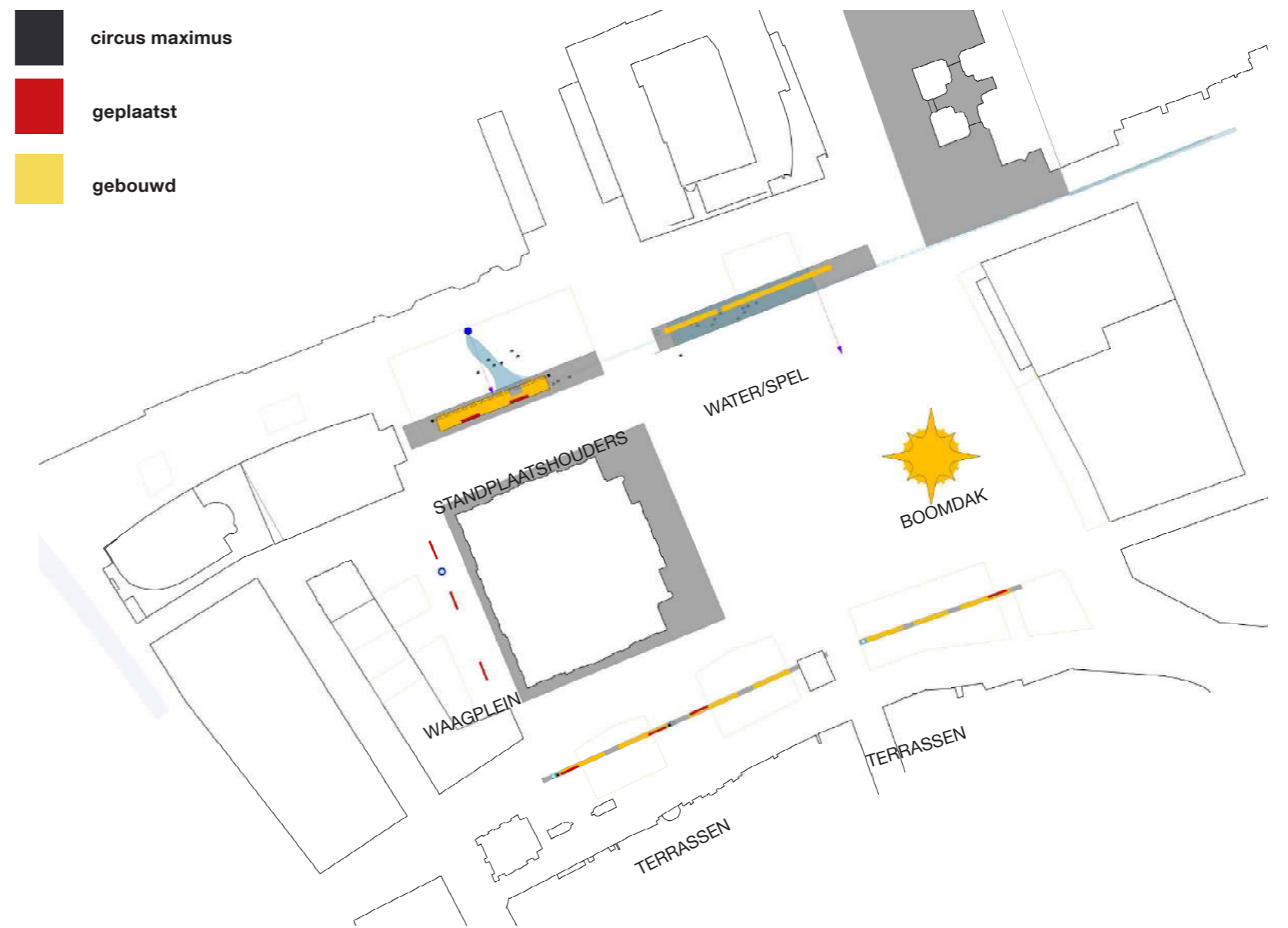

Referentie gebruik en verschillend perspectief. Bron: URBAN CITY FURNITURE, Kastellet, Bank gebouwd door studenten van Copenhagen Technical School.

4.0 Thema's

4.2 Elementen op het Circus Maximus - Gebouwd versus geplaatst

In de rand van het plein, aan het Circus Maximus voeren verschillende programmaonderdelen de boventoon. Het meubilair reageert rondom op het verschillende programma, en gaat een relatie daarmee aan. Het grootste deel van het meubilair zien we als gebouwde objecten, van minerale materialen, die passen bij de plek en de lange levensduur die we voorzien, waarbij er een voorkeur is voor een uitwerking in natuursteen, mogelijk de Bentheimer zandsteen die ook in de gevel van de Martinatoren en het Stadhuis te vinden is. Eigenschap van minerale materialen is dat deze vaak koud kunnen aanvoelen, met name buiten de zomermaanden. Daarom worden de gebouwde elementen waar nodig uitgebreid met materiaal dat een hogere isolatiewaarde heeft, en daarmee een ander comfort biedt. Hiermee wordt ingespeeld op de verwachte specifieke doelgroepen op de verschillende gebieden binnen de grote markt. Deze lichtere, meer courante meubelstukken kunnen zo op betekenisvolle wijze geïntegreerd worden. Het combineren van deze twee zorgt voor twee verschillende tijdslijnen die ontstaan op de markt: De langdurige tijdsspanne, waarin het gebouwde meubel functioneert, en de kortdurige tijdsspanne, waarin de geplaatste meubels vervangen kunnen worden door nieuwe ontwikkelingen. De eerste aanduiding van dit principe is hier rechts te vinden, en wordt verder ontwikkeld tijdens het definitief ontwerp.

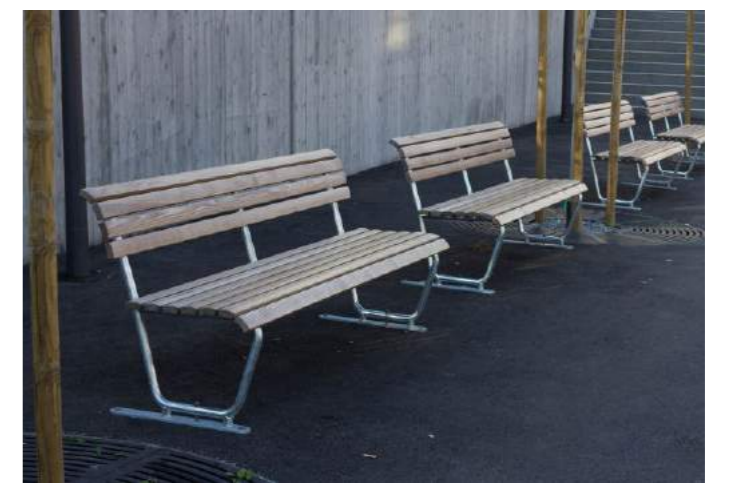
Indicatieve positionering zitobjecten

Referentie Meubels: Gebouwd. Kurt Hackenbergplatz, Keulen

Opties Meubels: Geplaatst. Links: van Burri, met en zonder rugleuning.

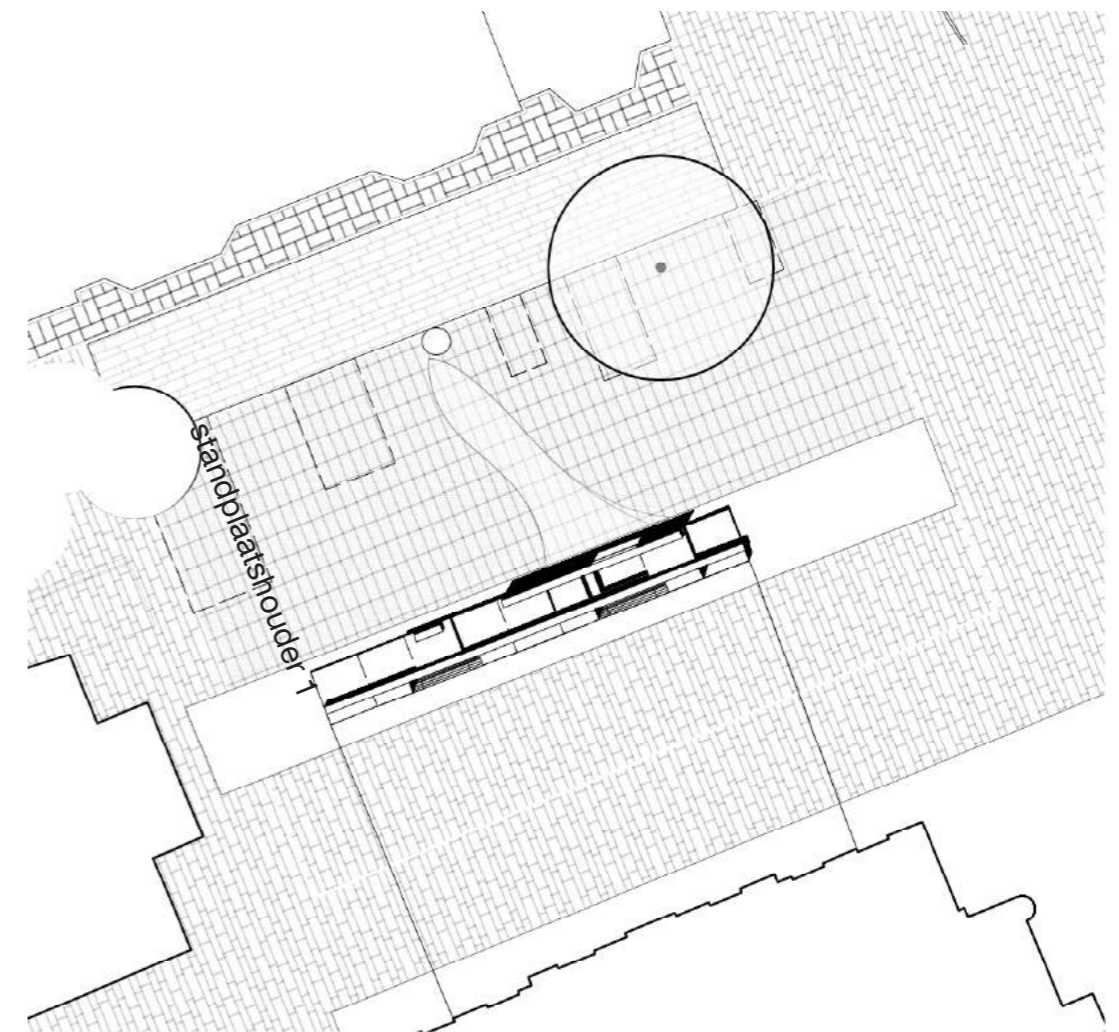

4.0 Thema's

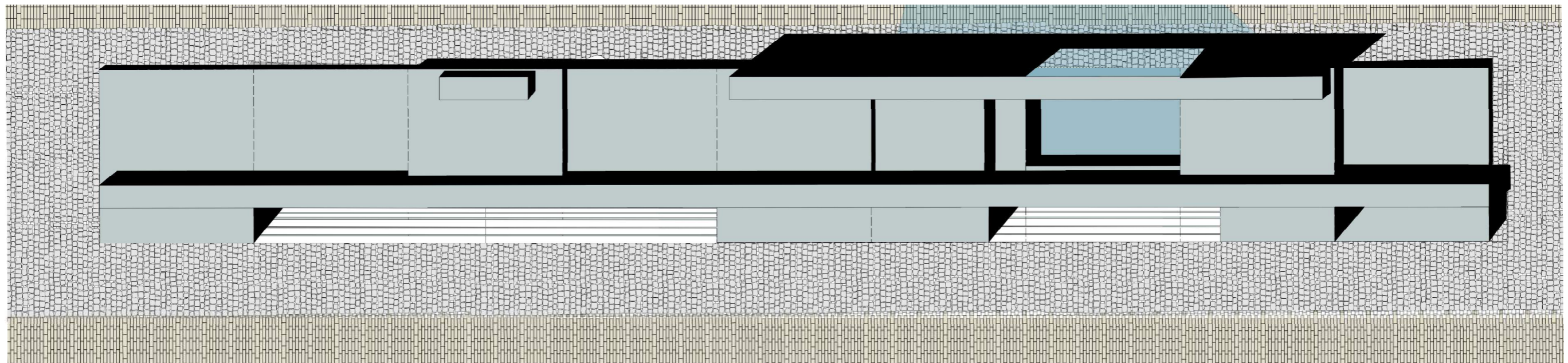
4.2 Elementen op het Circus Maximus - Noord-westhoek

Exemplarisch voor de meubelstukken is deze noord-westhoek ten noorden van het Stadhuis verder onderzocht. De overige meubelstukken dienen nog een verder uitwerking te krijgen, tijdens het DO.

Aan de noordzijde van het stadhuis ontstaat een dynamische plek. De bestaande standplaatshouders staan samen in een compacte setting. Dit creëert levendigheid op deze plek, een soort miniatuurmarkt. Dit is een plek met een informelere sfeer. Het meubelstuk kan in reactie hierop ruimte bieden aan verschillende manieren van gebruik.

Het nieuwe meubelstuk tussen stadhuis en standplaatshouders aan de noordzijde van de markt.

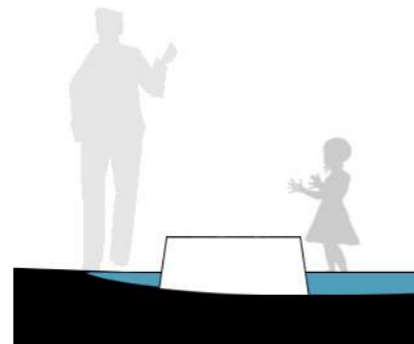
4.0 Thema's

4.2 Elementen op het Circus Maximus - Noord-oosthoek

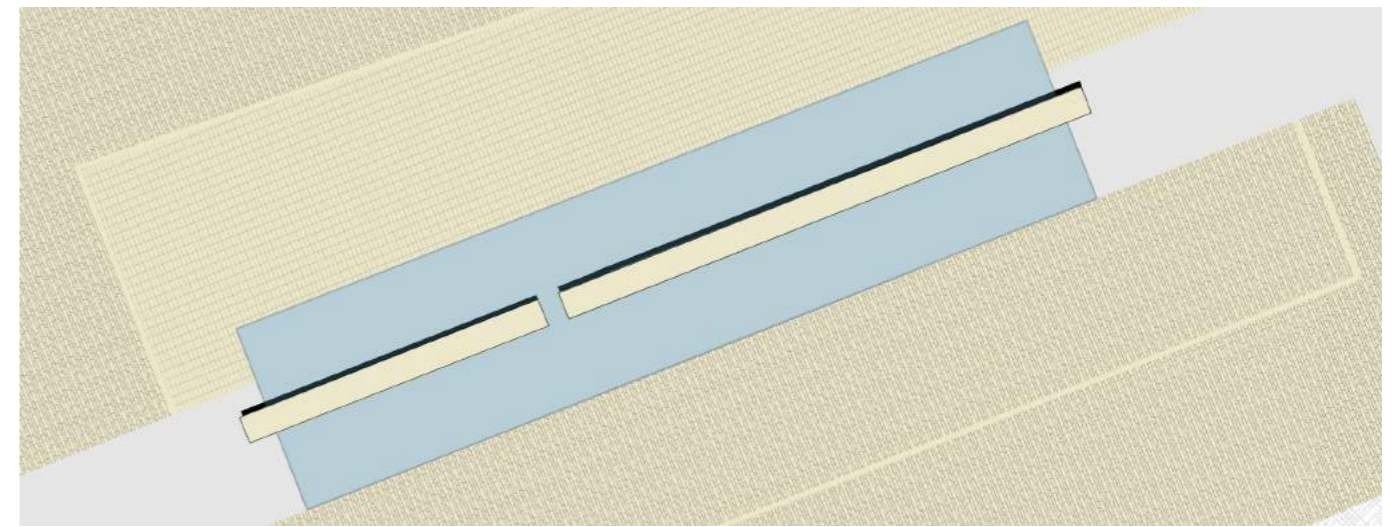
In de noordoost-hoek van de Grote Markt, voor de ABN AMRO, vertaalt het meubelement binnen het Circus Maximus zich als een genereuze speelaanleiding. Hier wordt niet zozeer uitgebreid gezeten als wel uitgenodigd tot bewegen. Spelen voert de boventoon.

Kerneigenschap van het gebouwde meubilair hier is eenvoud, het kindperspectief als aanleiding en grote lengte van een element dat letterlijk in het water staat. Gezien het feit dat het meubel gedurende langere tijd onder water staat, is gebruik van een waterbestendig materiaal hier essentieel.

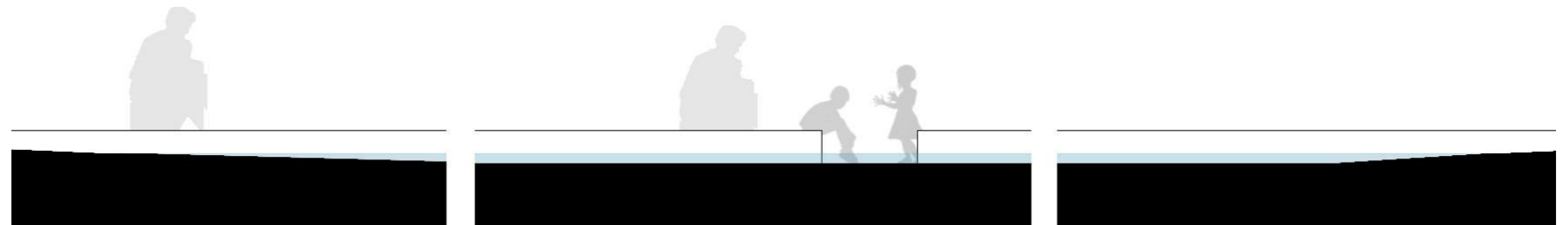
Verdere uitwerking, en onderzoek naar de breedte, hoogte en verschijning van dit element volgt in het definitief ontwerp.

Natte voeten mogen krijgen waterbestendig materiaal nodigt uit tot bewegen, springen, actie.

Zit/speel element in combinatie met water en overige (zit-)objecten nader uit te werken.

Waterplas: Speelaanleiding en Waterretentieplek. Vorplatz Festspielhaus Bregenz, Vogt Landschaftsarchitekten

4.0 Thema's

4.2 Elementen op het Circus Maximus - Noord-oosthoek

4.0 Thema's

4.2 Elementen op het Circus Maximus - Noord-oosthoek

4.0 Thema's

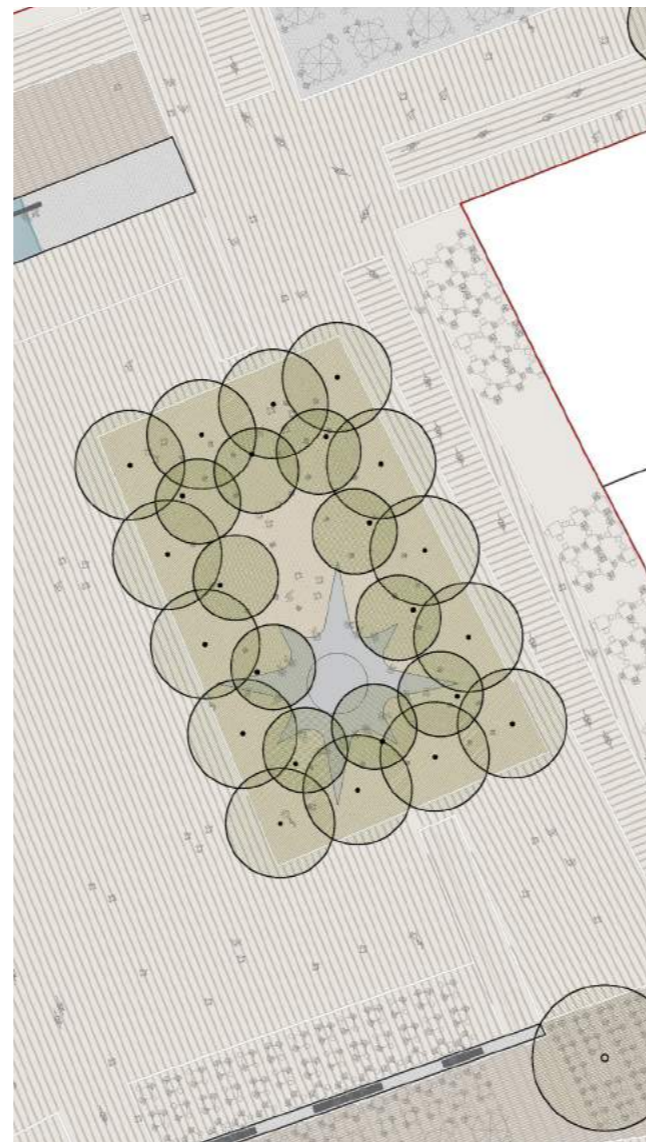
4.2 De ster van Bouma - In de boomgroep

Voor veel inwoners van de stad is de windroos van Bouma een belangrijke plek van herkenning en ontmoetingsplek. Deze windroos draagt ook een deel van de geschiedenis van de Grote Markt met zich mee en is door de eeuwen heen, net als de Grote Markt, aan vorm en betekenis onderhevig geweest. Er was oorspronkelijk een windroos aan de noordzijde van het stadhuis. Stadsarchitect S.J. Bouma herinterpreteerde deze windroos en legde deze midden op het plein. In die tijd was dit een logische plek, te midden van een plein dat voor verkeer en infrastructuur gedomineerd werd. De laatste decennia is het verkeer gereduceerd en is het plein steeds meer het domein van voetgangers en fietsers geworden. Door middel van dit project van herontwerp en heraanleg van de Grote Markt zal dit nog verder doorgezet worden. Daarnaast wordt het plein veel gebruikt voor allerlei evenementen.

In het nieuwe gebruik krijgt de windroos een nieuwe plek, waar daadwerkelijk ruimte is voor ontmoetingen. De nieuwe plek is de uitdrukking van een nieuw zwaartepunt in het krachtenveld tussen stadhuis, Martinitorren en Forum - de dominerende functies rondom de markt.

Door de windroos onder de bomen te positioneren aan de rand van het plein, in plaats van in het midden, ontstaat een betere en meer logische ontmoetingsplek. Net als dat Bouma in 1926 de windroos een nieuwe plek en betekenis gaf die aansloot bij die tijd, krijgt de windroos nu een nieuwe plek en een nieuwe betekenis dat aansluit bij het huidige gebruik en ruimtelijke kwaliteit van het plein. Een element dat een sterke symbolische waarde bevat voor de stad wordt opnieuw geïnterpreteerd en krijgt naast de symbolische waarde ook een grotere gebruiks- en ruimtelijke waarde. Zowel het ontwerp als het daadwerkelijke product van de jaren '20 wordt door het ontwerpteam van grote waarde gezien en door dit zorgvuldig en letterlijk 1-op-1 te verplaatsen naar een nieuwe plek ontstaat een element in het landschap dat enerzijds historisch is en tegelijkertijd actueel en relevant. Door de windroos uit het midden weg te halen en aan de rand te leggen wordt tevens vermeden dat dit element te veel gaat concurreren met de andere elementen op het plein.

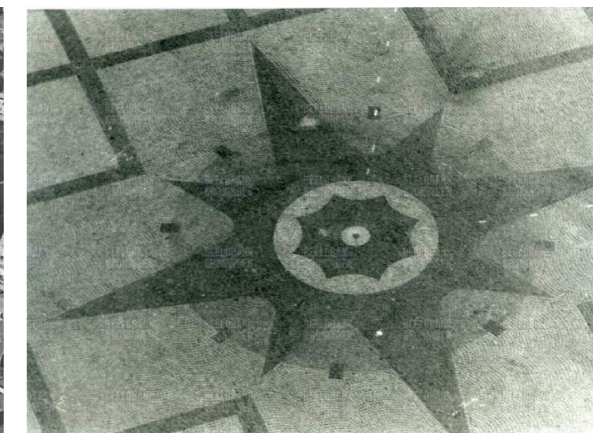
Het exacte ontwerp van de verplaatsing van de windroos wordt in de komende ontwerpfase verder uitgewerkt. Er wordt onder andere uitgezocht om de windroos onder een lichte helling te leggen waardoor er verschillende profielen ontstaan en dit hernieuwde element op verschillende manieren gebruikt van worden: als zitelement, speelelement, tafel, podium, picknickplek, plek voor verjaardagsfeestjes, etc.

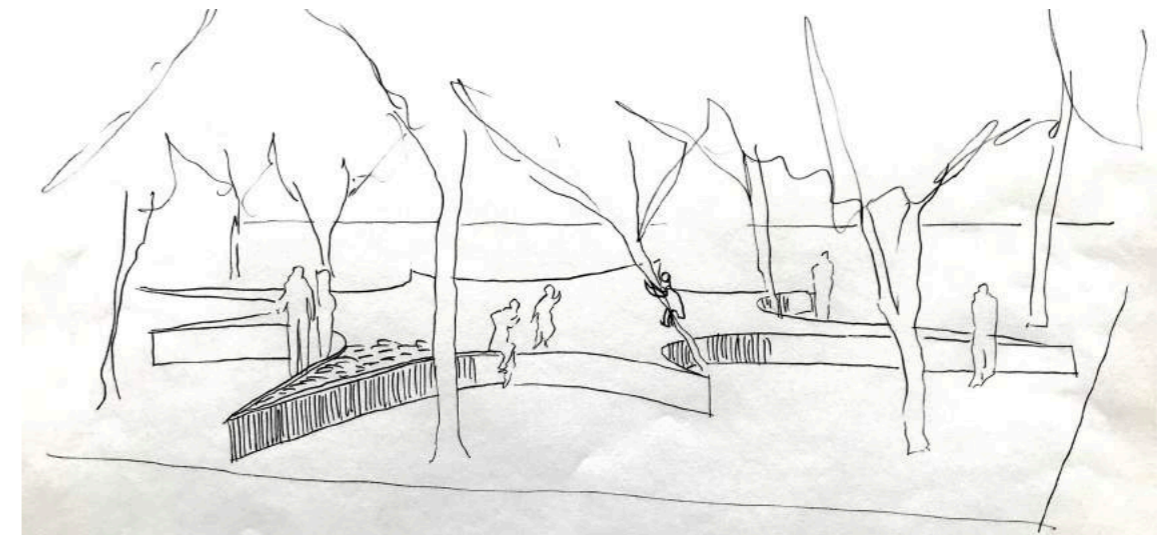
Principe ster in Boomgroep

Windroos 1613: Noordzijde stadhuis

Ster van Bouma, welke destijds in zijn eigen vorm een herinterpretatie was van een eerdere windroos uit de 13e eeuw.

Ster verplaatst en verhoogd tot zit en speel element.

4.0 Thema's

4.2 Elementen op het Circus Maximus - Zuidzijde

Een plein is primair een publieke, democratische ruimte. Terrassen zijn natuurlijk welkom op deze plek. Het plein biedt een gedefinieerde, ontworpen plek, waar de terrassen gebruik van kunnen maken. Dit gaat niet alleen over de bestrating, maar ook het meubilair van de plek.

De terrassen zijn hoofdzakelijk aan de zuidzijde gesitueerd, al verwachten we dat ook aan de noordzijde op termijn zich meer horeca zal ontwikkelen.

Hier wordt op het Circus Maximus een combinatie gemaakt tussen klassieke meubelstukken, en langwerpige objecten die primair voor spelen bedoeld zijn. Net als aan de noordzijde, waar de betekenis en verschijning van het element gedurende het jaar verandert door water, verandert aan de zuidzijde ook de betekenis van het meubelstuk.

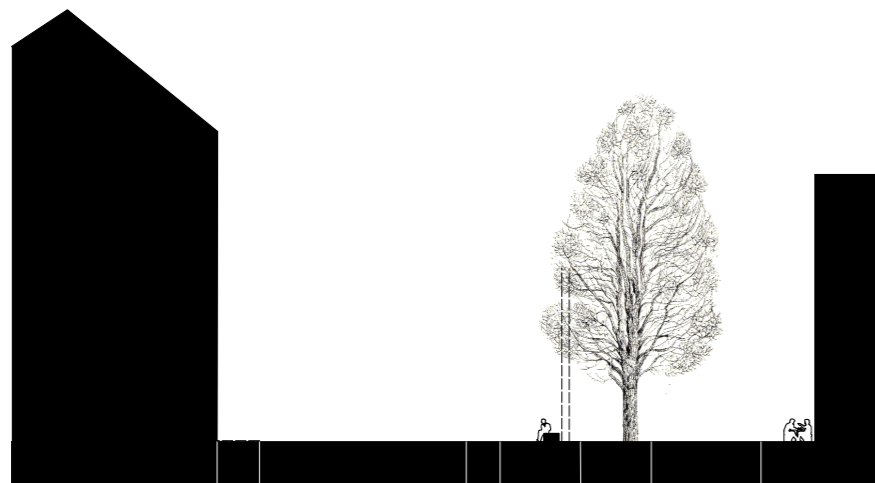
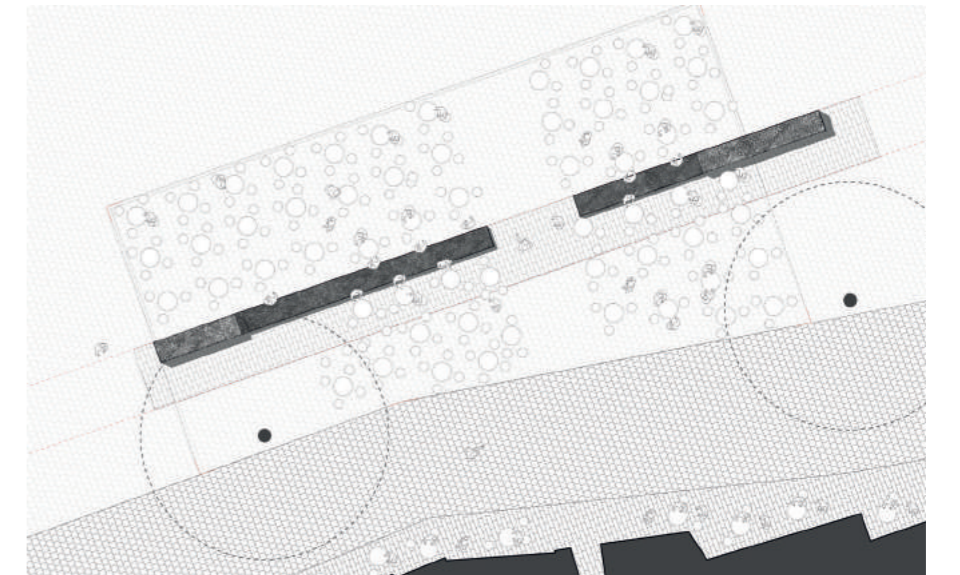
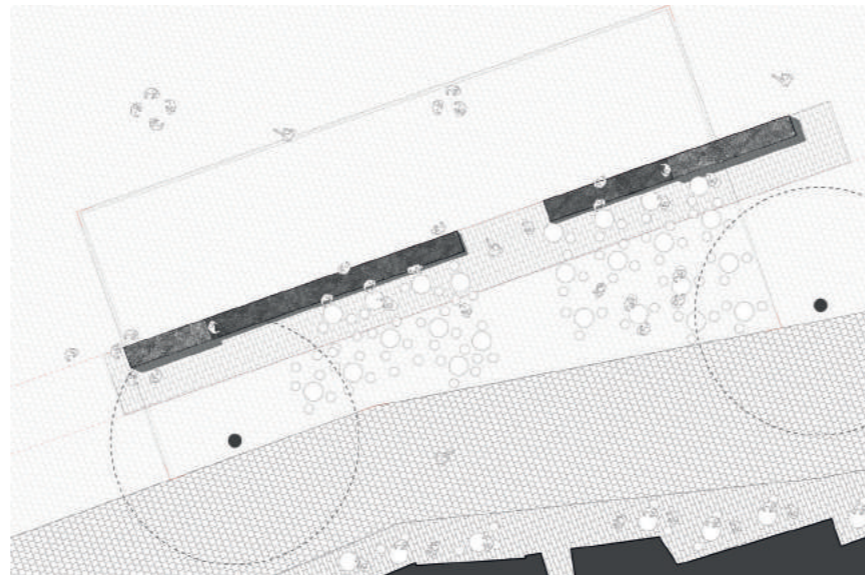
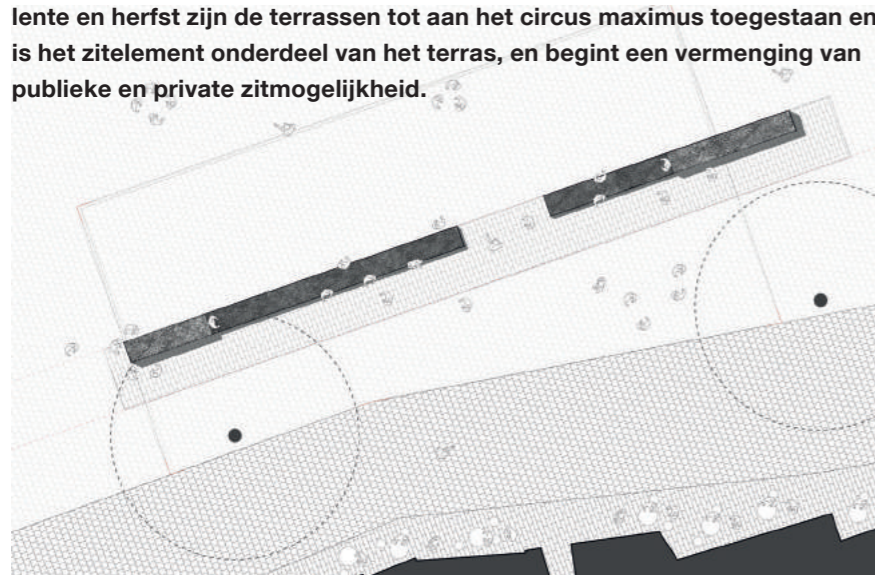
In het koude seizoen zijn alleen gevelterrassen en een terras tot aan de Circus Maximuslijn mogelijk. Het vaste meubel op het circus maximus biedt in de winter een puur publieke zit en speel mogelijkheid aan. In de lente en herfst zijn de terrassen tot aan het circus maximus toegestaan en is het zitelement onderdeel van het terras, en begint een vermenging van publieke en private zitmogelijkheid.

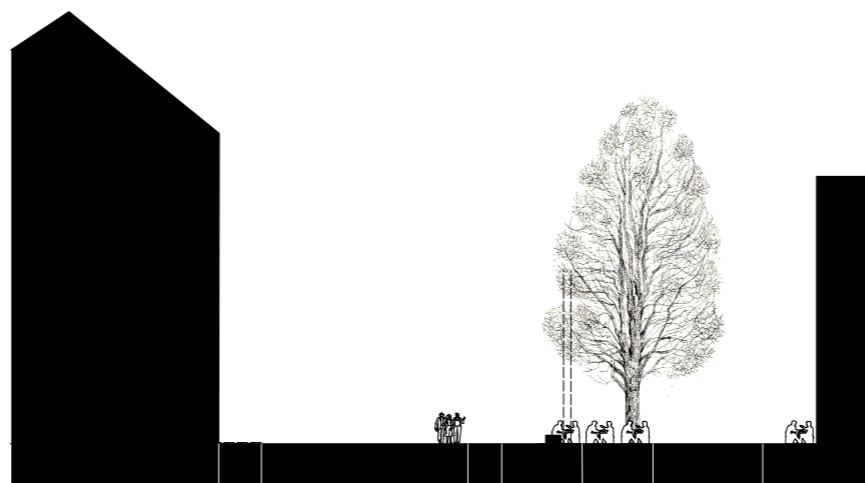
Speelmeubel, Referentie: Kurt Hackenbergplatz

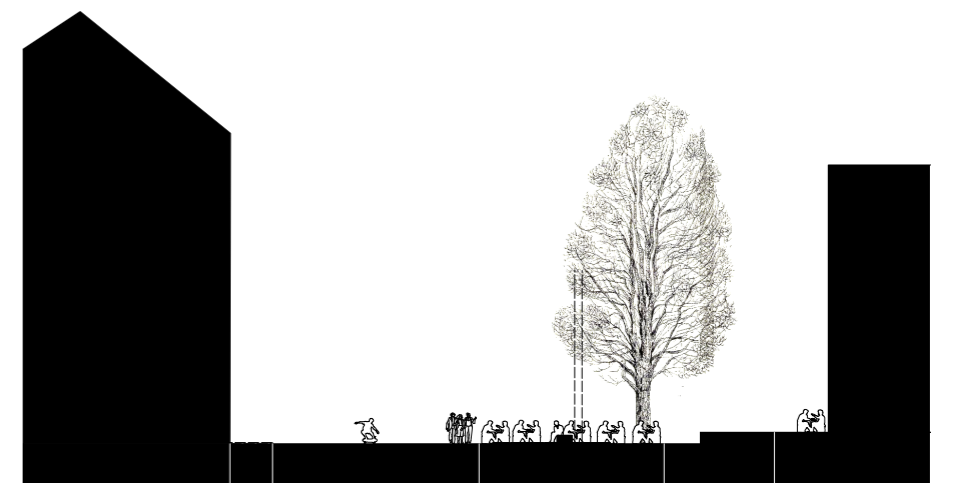
Geplaatste meubelstukken

Winter: eventueel terras langs gevel

Lente/herfst (/evenementen): terras tot aan circus maximuslijn. Bank kan door terrassgasten gebruikt worden

Zomer: terras voorbij de circus maximuslijn, bank wordt hier onderdeel van.

4.0 Thema's

4.2 Elementen op het Circus Maximus - Zuidzijde

4.0 Thema's

4.3 Spelen - Het lege midden en het circus maximus

De stad Groningen wil publieke ruimte bieden, die al zijn gebruikers verwelkomt, in al zijn diversiteit. Daar horen natuurlijk kinderen ook bij als volwaardige gebruikers. Elkaar ontmoeten kan aansporen tot bewegen, samen ontdekken, van elkaar leren en samen te spelen. Spelen is overal mogelijke en niet beperkt tot aangewezen speelplekken.

In het 'Ambitiedocument Spelen in de Binnenstad' geeft de gemeente Groningen aan de binnenstad aantrekkelijker te willen maken voor de Homo Ludens - de spelende mens.

"Spelen is geen op zichzelf staande functie, en spelaanleidingen zijn niet monofunctioneel, maar altijd multifunctioneel. Spelaanleidingen worden gecombineerd met andere functies. Dit prikkelt de zintuiglijke beleving en de fantasie van de gebruiker."

Alle voorgestelde ruimtelijke ingrepen op de Grote Markt zijn integraal vanuit kindperspectief bekeken. Net als water, standplaatshouders, publieke banken of bomen, houden we rekening met ruimte voor spel op de Grote Markt. Spelen is een van de leidende principes. Dit uit zich door twee grote ingrepen, en een reeks kleinere spelaanleidingen.

Grote Speelingrepen:

1. Het lege midden
rennen, springen, hinkelen, rolschaatsen, slalommen, fietsen, dansen, zingen
2. Circus Maximus als speelelement:
Sprintje trekken, verspringen, klauteren, water spuiten, boomtikkertje, theater op het podium, ontdekken, In de heg spelen, water spuiten, verstoppen, springen boven de heg uit, balanceren, ontmoeten, opstopping maken in het water, schaatsen, enzovoorts.
Hierin neemt het Waagplein een bijzonder plek in.

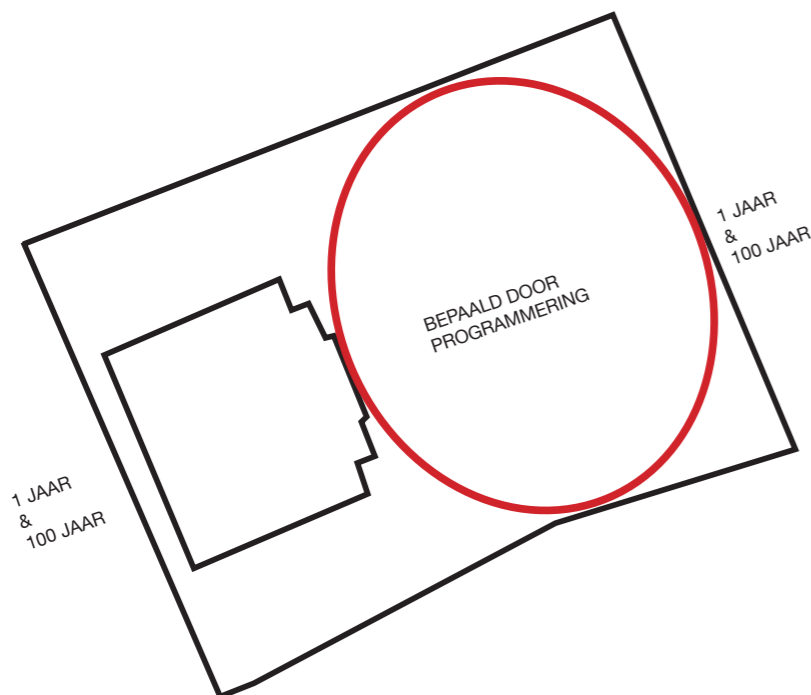
Activiteiten tijdens 'Proeftuindagen'

Zomermanifestatie jaren 70. Bron: Beeldbank Groningen

Voetbaltoernooi op de Grote Markt (Bron: <https://sport050.nl/evenementen/kalender/2019/07/12/streetfit/>)

Het lege midden en het Circus maximus

4.0 Thema's

4.3 Spelen - Langs het Circus Maximus

Spel wordt niet gezien als een los element, spelen kan overal. Het hele plein wordt als speelplaats beschouwd. Het circus maximus neemt daarin een bijzondere functie in.

Dit is een ontmoetingsplek voor jong en oud, en functioneert zowel als tribune alsook als podium. Er zijn vier gebieden die specifieke speelaanleidingen hebben: de boomgroep, het waterspel in de noord-oosthoek, het klimmeubel in de noord-westhoek, en het lineaire doolhof (of een andere invulling, nader te bepalen) op het waagplein. Door hun ruimtelijke orientatie zijn deze vier gebieden geschikt voor verschillende typen spel.

Het principe van het circus maximus als een casco wat op verschillende manieren geïnterpreteerd kan worden, en daardoor ook opnieuw geïnterpreteerd kan worden laat ook de ruimte voor ontwikkeling door de tijd. Dit kan aangevuld en aangepast worden en het kan zich op zekere hoogte meebewegen en mee ontwikkelen met het spelende kind. Spelen is niet statisch en zo ook de Circus Maximus niet.

Waagplein:

- Voor de allerkleinsten
- Rustige plek langs het circus maximus

Standplaatshouders: Noord-Westhoek:

- Groot meubelstuk dat op allerlei manieren uitnodigt tot spelen
- Water

Noord-Oosthoek: Waterspel

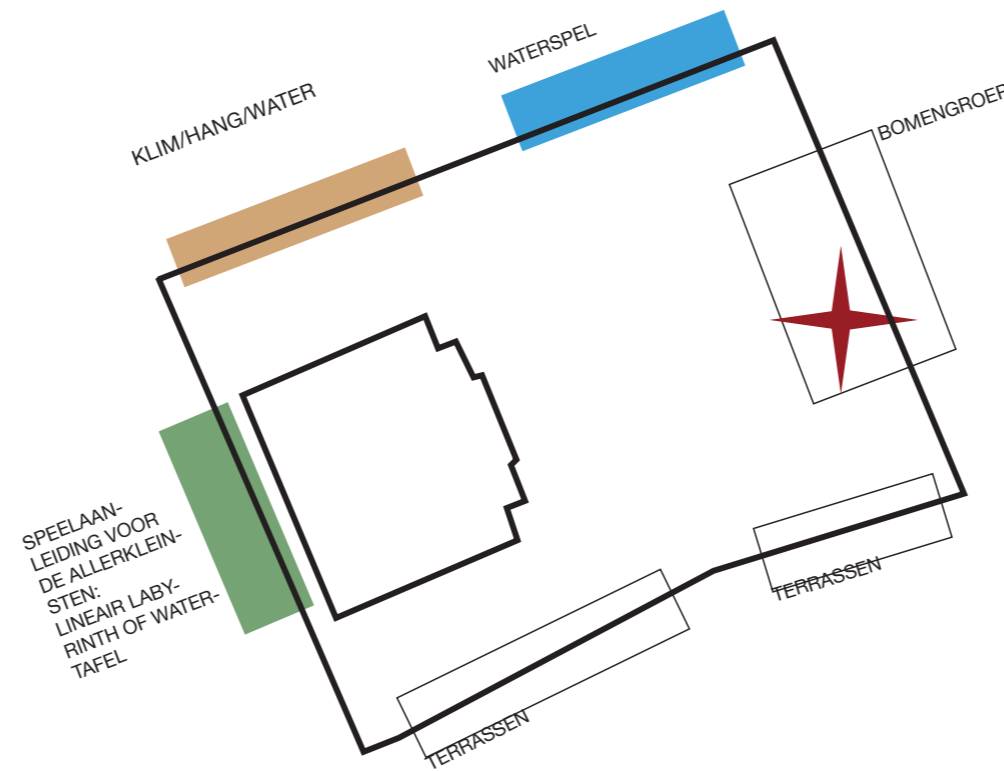
- Waterspel met 1 lange lijn uitnodiging tot pootjebaden en balanceren

Westzijde: Boomdak

- Boomtikkertje
- Klauteren

Zuidzijde: Terrassen

- Drinkfonteinen als speelaanleiding
- Smalle gebouwde elementen tussen de terrassen door om op te klauteren

4.0 Thema's

4.3 Spelen - Een perspectief op spelen

Noordoost: Waterspel

“Water is een krachtig medium dat veel vaardigheden uitdaagt en gebruikt kan worden in de meeste leergebieden van jonge kinderen. Daarnaast levert water een therapeutisch activiteit. De aandacht van kinderen en hun interesse is langer dan met elk ander speelmedium” - vrij vertaald naar: Eliason & Jenkins: Practical Guide to Early Childhood Curriculum.

De belangrijkste speelwaarden op deze plek:

Motorisch

- balanceren,
- spetteren,
- rennen
- parcour,
- verspringen,

Cognitief

- water voelen,
- water blokkeren,
- ruimtelijke waarneming ,
- temperatuurverschillen waarnemen,

sociaal

- samenwerken

Noordwest: Meubelstuk

Speelwaarden:

Motorisch

- klimmen
- balanceren
- rennen

Cognitief

- water voelen
- verschillen in materiaal waarnemen
- verstoppertje

Sociaal

- ontmoeten
- hangen

Westzijde: Bomengroep

De belangrijkste speelwaarden op deze plek:

Motorisch

- springen
- klauteren
- rennen

Cognitief

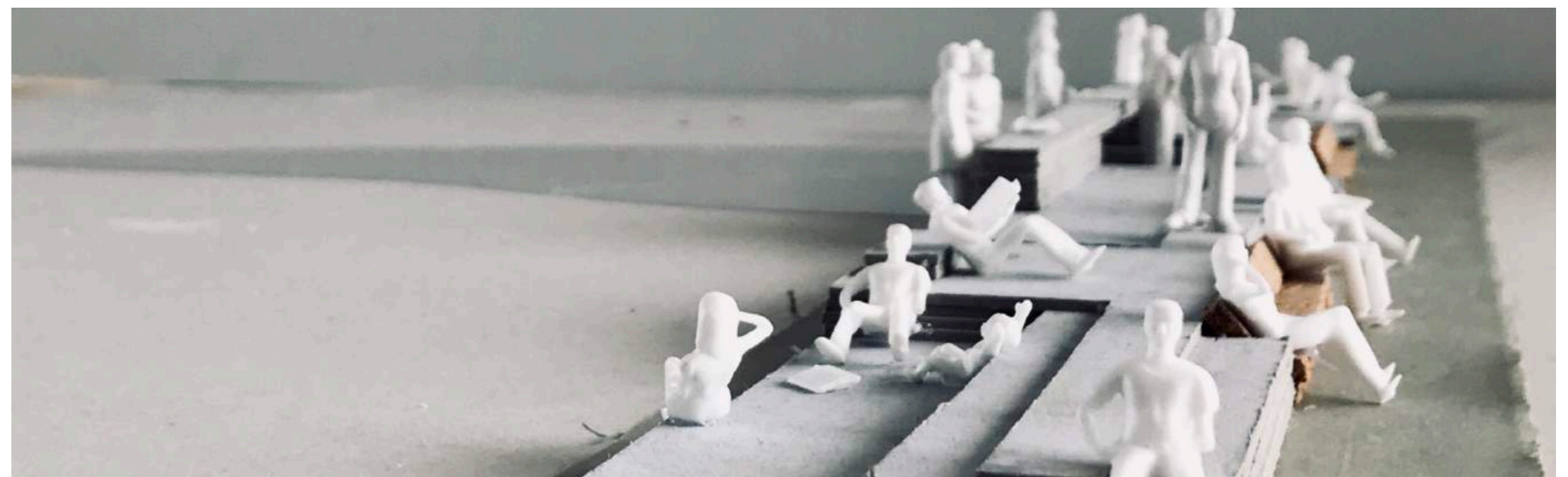
- verstoppertje
- licht/schaduwspel

Sociaal

- ontmoeten

Blik vanuit St. Jansstraat richting het waterspelelement

Meubel aan de noordzijde van het stadhuis, bij de standplaatshouders, gebouwd

Blik op de boomgroep richting het Noorden. Eventueel met verhoogde ster van Bouma als ontmoetingselement

4.0 Thema's

4.4 Water - Context en uitgangspunten

Water heeft op verschillende manieren een rol gespeeld in het verleden van de grote markt. Uit archeologische opgravingen op en rond de Grote Markt is bijvoorbeeld informatie gekomen over een kring-greppel, een dobbe, een put achter het stadhuis, en een waterpomp aan de noordwand. Deze waterpomp, net buiten de rij palen, dateert uit het midden van de 18e eeuw.

Daarnaast zijn met baksteen gevloerde afwateringsgoten aangetroffen uit de 15e eeuw.

De kluffen in Groningen, de deelgebieden in de stad, droegen gezamenlijk zorg voor de publieke zaak. Opvallend is dat de gelijkenissen en verschillende karakters in de huidige tijd vrijwel naadloos overeenkomen met de aangegeven kaart van de historische politieke afgrenzingen.

Uitgangspunten:

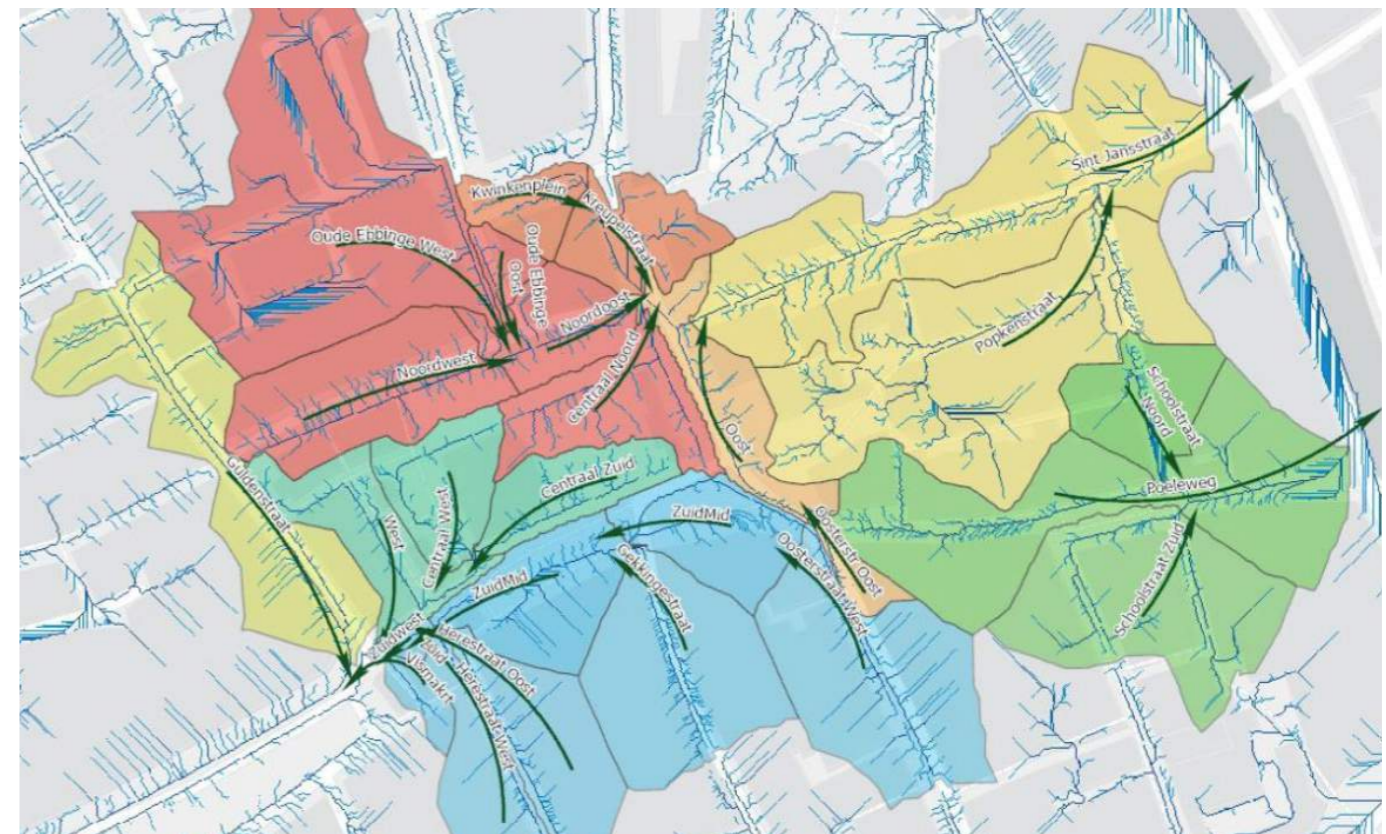
- Aan de noordzijde van de grote markt is een plek waar water is voorzien. Hier staat een waterelement tussen de standplaatshouders, op de plek waar in het verleden een fontein heeft gestaan.
- De hoogteligging en het grote verharde oppervlak op en rondom de Grote Markt veroorzaakt wateroverlast in de flankerende gebieden bij hevige regenbuien. Het ontwerp stelt maatregelen voor, die de afstroom regenwater kunnen vertragen of beperken.
- Het hoogteverschil wordt benut om de hemelwaterafvoer over het plein zichtbaar te maken met vanzelfsprekend ook een functie voor ontmoeting, beleving en spel.
- Het watersysteem en de topografie (het hoogteverschil in de ondergrond) worden zichtbaar en beleefbaar gemaakt door een waterplek: net zoals er ook vroeger een waterpomp was aan de noordzijde op het plein, ontspringt een waterstroompje die door de gemengde zone aan de noordzijde afstroomt richting de Sint Jansstraat en uiteindelijk naar de Diepenring. Dit systeem kan bij zware buien ook het overtollige hemelwater bovengronds afvoeren.
- Er zal grootschalige waterbuffering in de fundering onder de bestrating opgenomen worden.
- Speelwater wordt met drinkwater mogelijk gemaakt.
- Afstroom: Noordzijde richting oosten, Zuidzijde richting westen.

Voormalige kluffen in Groningen

De fontein aan de noordzijde

Huidige situatie waterbeheer Grote Markt (bron: Arcadis)

4.0 Thema's

4.4 Wateropvang en drainage principe

Naast het adresseren van hittestress en het proberen tegen te gaan van het stedelijk hitte eiland effect, is waterbeheer een van de grote thema's die spelen bij het ontwerpen van de openbare ruimte. Zowel langere hetere periodes alsook geïntensiveerde regenval zijn onderdeel van het veranderende klimaat, en dit zijn belangrijke overwegingen binnen het ontwerp van de het stedelijk gebied. Tegelijkertijd gelden er ook andere eisen aan de Grote Markt, zoals dagelijks gebruik, evenementen, erfgoed overwegingen en andere wat beperkingen oplegt aan het waterbeheer. Zo is het bijvoorbeeld onwenselijk om een half bos of een wetland op de Grote Markt te ontwerpen, hoewel dat voor de infiltratie van regenwater natuurlijk beter zou zijn.

De Grote Markt vormt het hoogste punt van de stad, waardoor het niet aannemelijk is dat er grote overstromingsgevaaren op zullen treden op de markt, maar hiermee heeft de grote markt wel een sleutel in handen om problemen elders te vermijden door bijvoorbeeld water te bufferen tijdens hevige regenval.

Het hydrologisch ontwerp van de Grote Markt zal in de komende ontwerpfasen verder in detail uitgewerkt worden, maar ziet er in grote lijnen uit zoals hieronder en hiernaast beschreven.

De klimaatrobustheid van dit ontwerp zit met name in het ondergronds bufferen en infiltreren van regenwater, of bovengronds bufferen voor korte tijd en oppervlakkig afvoeren in geval van hele hevige storm. Water uit de buffers kan ook gebruikt worden voor het voeden van de beplanting, met name relevant tijdens lange droge periodes. In grote lijnen blijft het drainage principe van de Grote Markt ongewijzigd. Hierbij zijn een aantal detailingrepen voorzien:

Ingrepen:

Verhoogd plein met verschoven hoogtepunt

- In de nieuwe situatie watert een groter gedeelte van het plein af naar de noordoostzijde - Sint Jansstraat. Hierdoor wordt geanticipeerd op de grotere wateroverlast aan de zuidzijde van de stad.

Circus maximus

- Het Circus Maximus zal met name in de noordzijde in de toekomst fungeren als laagste punt op de markt. Hier watert de gevel op af, maar ook het midden van het plein. Hier is tijdelijke waterretentie voorzien bij heftige regenbuien, om vertraagd te kunnen afvoeren.

Aansluiting maken op bestaande regenwaterafvoer in de Sint Jansstraat.

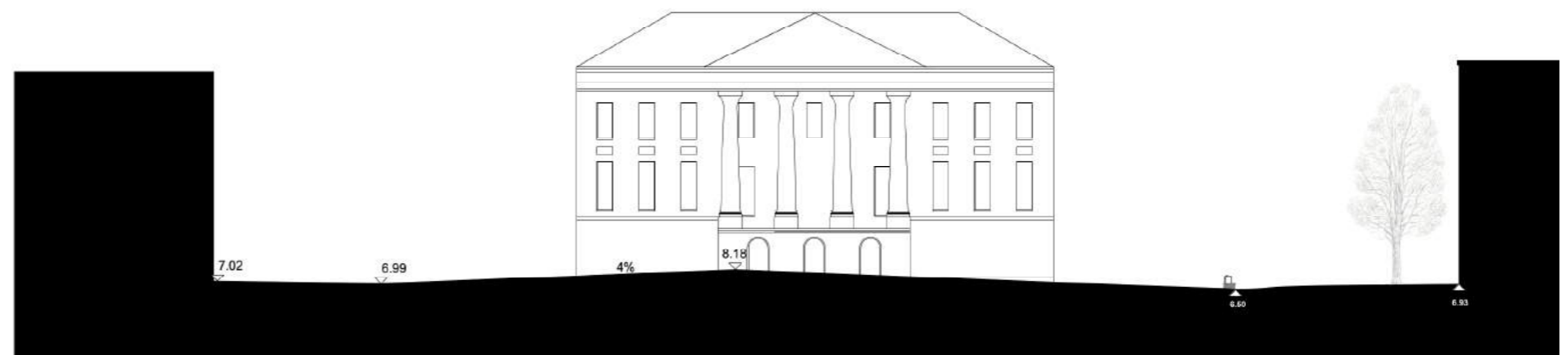
- Deze verbinding kruist een van de twee primaires fietsroutes over het plein.

Ondergrondse waterberging

- Een ondergrondse waterberging is voorzien aan de noordzijde van het stadhuis.

Infiltratiekratten

- Aan de oost zijde van de markt komt een groep bomen, deze zullen boven op infiltratiekratten geplant worden, waardoor extra capaciteit ontstaat. De mogelijkheid om water te infiltreren in de bodem zal tijdens het DO onderzocht worden.

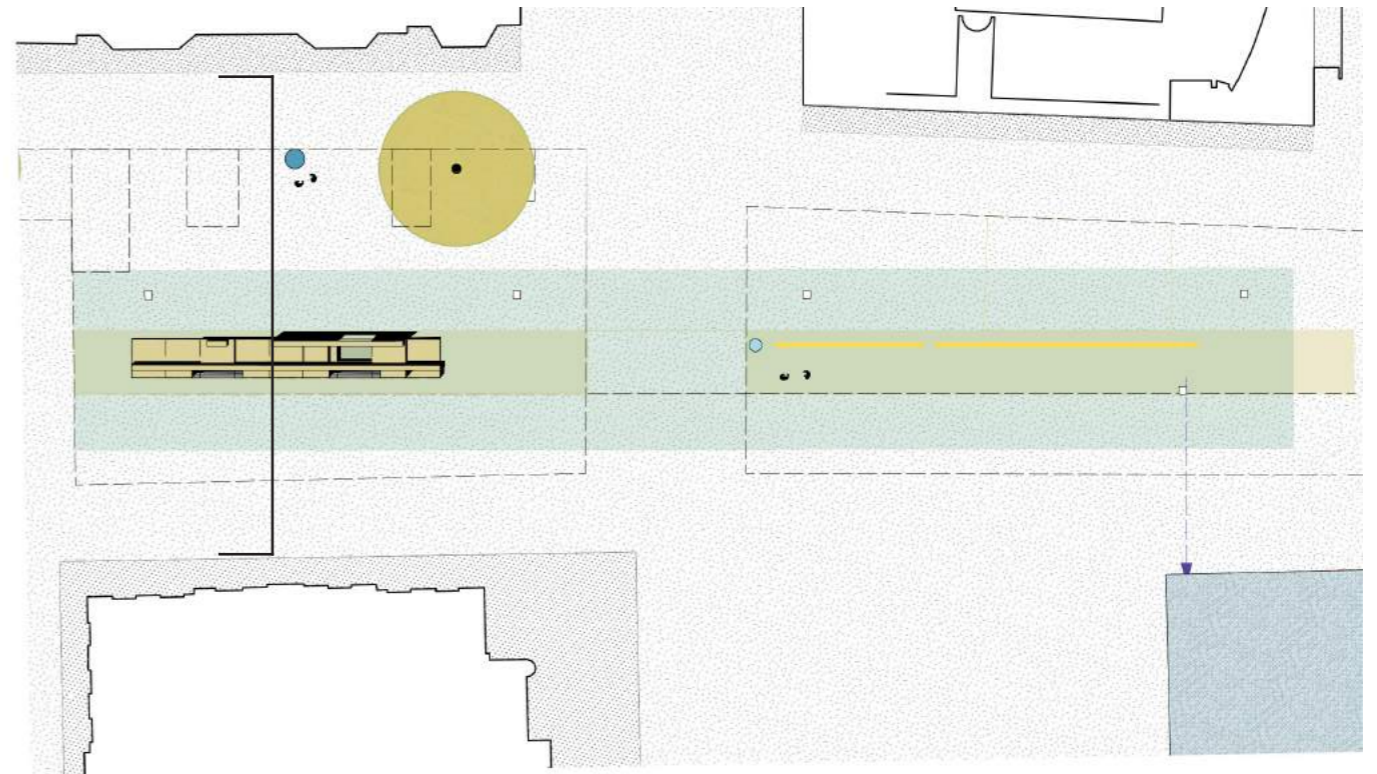

Principeddoorsnede Grote Markt: Laagste punt bij het circus maximus

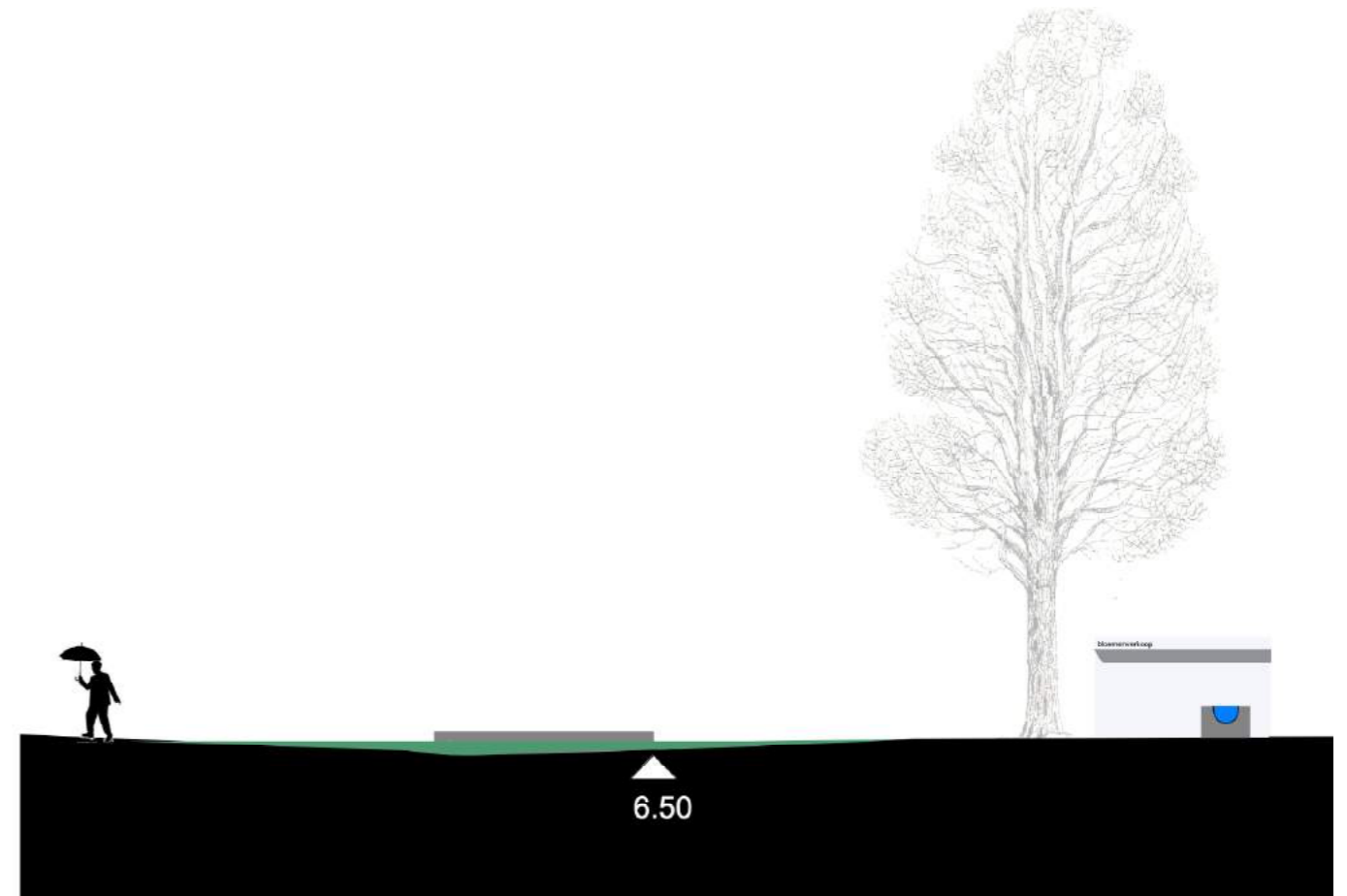
4.0 Thema's

4.4 Water - Bovengrondse wateropvang bij heftige regenval

Middels een licht glooiende topografie op het plein, kan in de toekomst een beperkte hoeveelheid water bovengronds worden opgeslagen tijdens heftige regenval (ca 180m³). Dit zal voor enkele uren het plein transformeren, waarna het water vertraagd kan worden afgevoerd richting de Sint Jansstraat, en met een oppervlakkige afvoer naar de Diepenring geleid wordt. Hierbij speelt een bewustwording een grote rol.

Vorplatz Festspielhaus Bregenz, erelement, speel element, water buffering.

4.0 Thema's

4.4 Water - Spelen - Lente/Herfst

Aan de noordzijde van de Grote Markt is een drinkbron voorzien. Deze drinkbron staat tussen de standplaatshouders, op de plek waar in het verleden een fontein heeft gestaan.

Net als de waterpomp die daar in de 18e eeuw stond, zal dit een aantrekkingskracht op kinderen en volwassenen hebben.

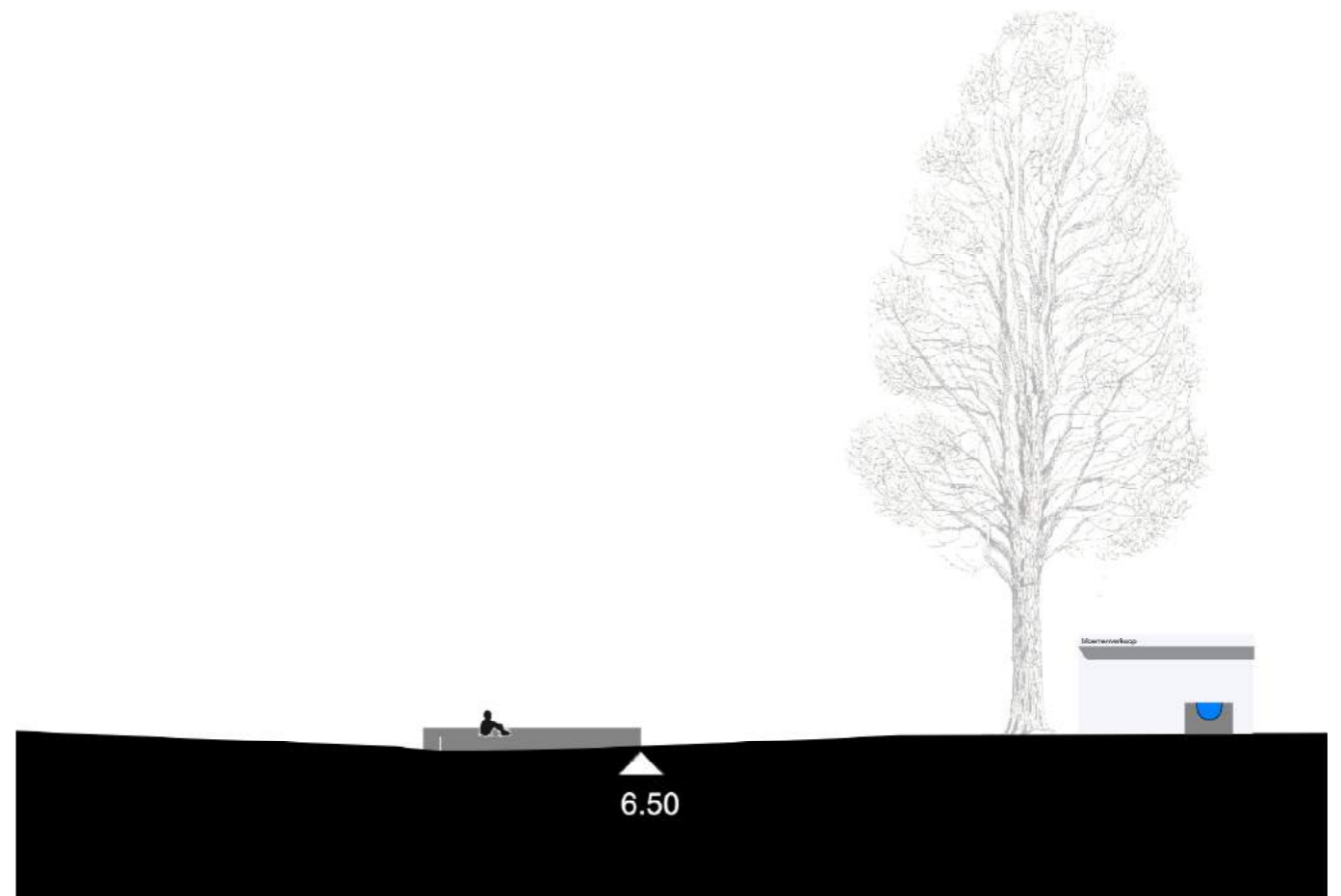
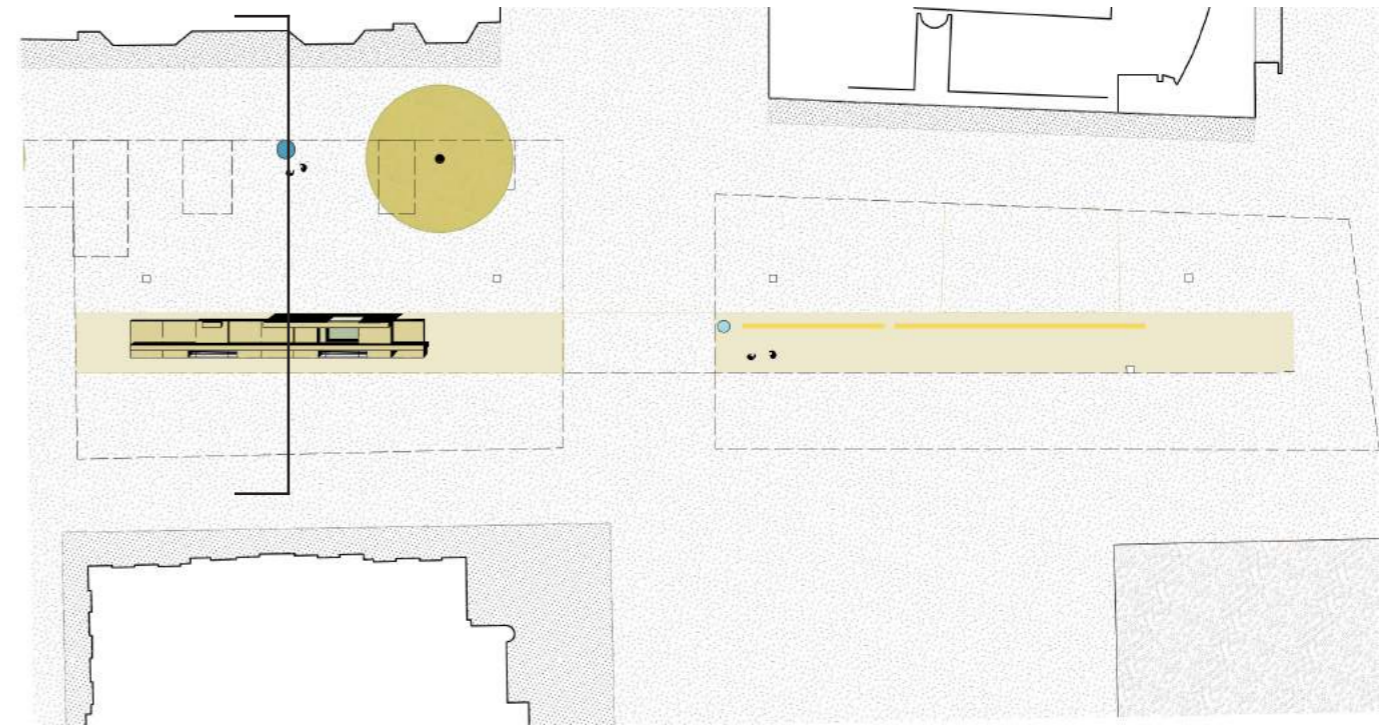
Bij dit watertappunt kun je drinkwater drinken op straat. Dat voorkomt plastic afval en is goed voor de gezondheid. Daarnaast is een drinkwaterplek een speelaanleiding die uitnodigt tot interactie tussen verschillende gebruikers. Meerdere drinkfonteinen worden op strategische plekken op de markt geplaatst.

Voormalige fontein op de Grote Markt (Beeldbank Groningen)

Referentie drinkbron, Bron: Atelier Leuthold

4.0 Thema's

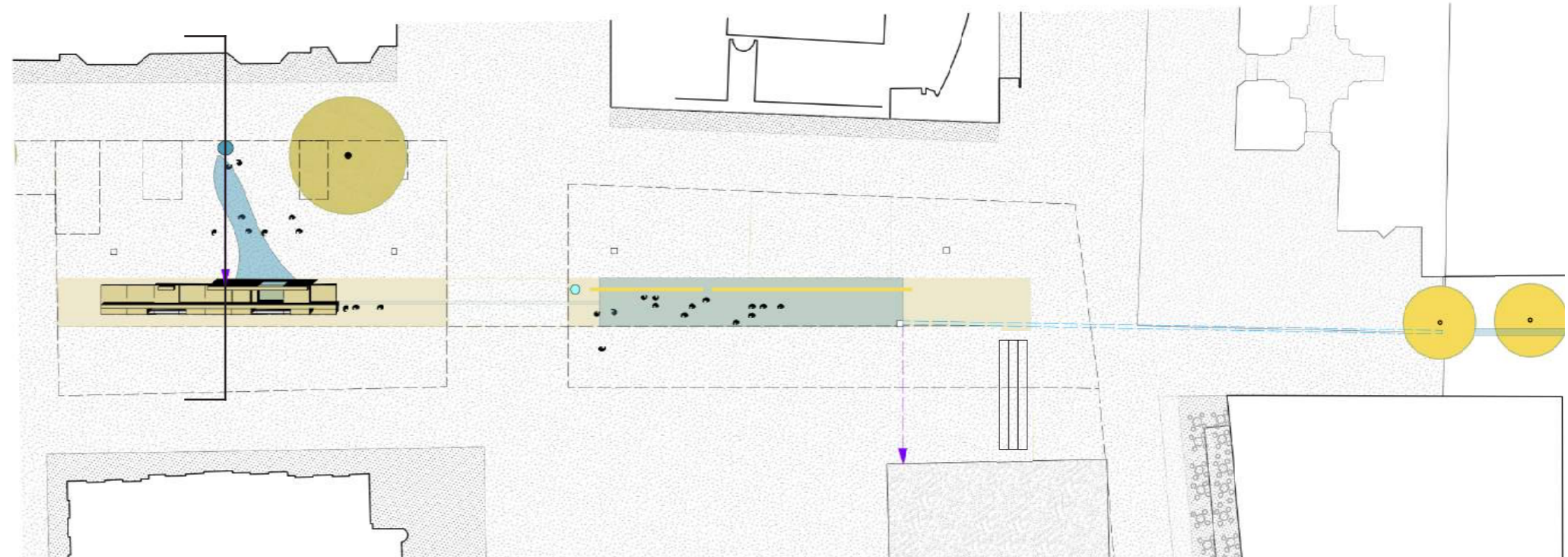
4.4 Water - Spelen - Zomer

In de zomer stroomt de drinkbron die tussen de marktkramen staat langzaam over het plein richting het Circus Maximus, waar er een bijzondere speelaanleiding ontstaat. Het gaat hier om een dunne film water die een continue stroom geeft over het plein. Deze is niet te zien in de bestrating als de pomp uitstaat.

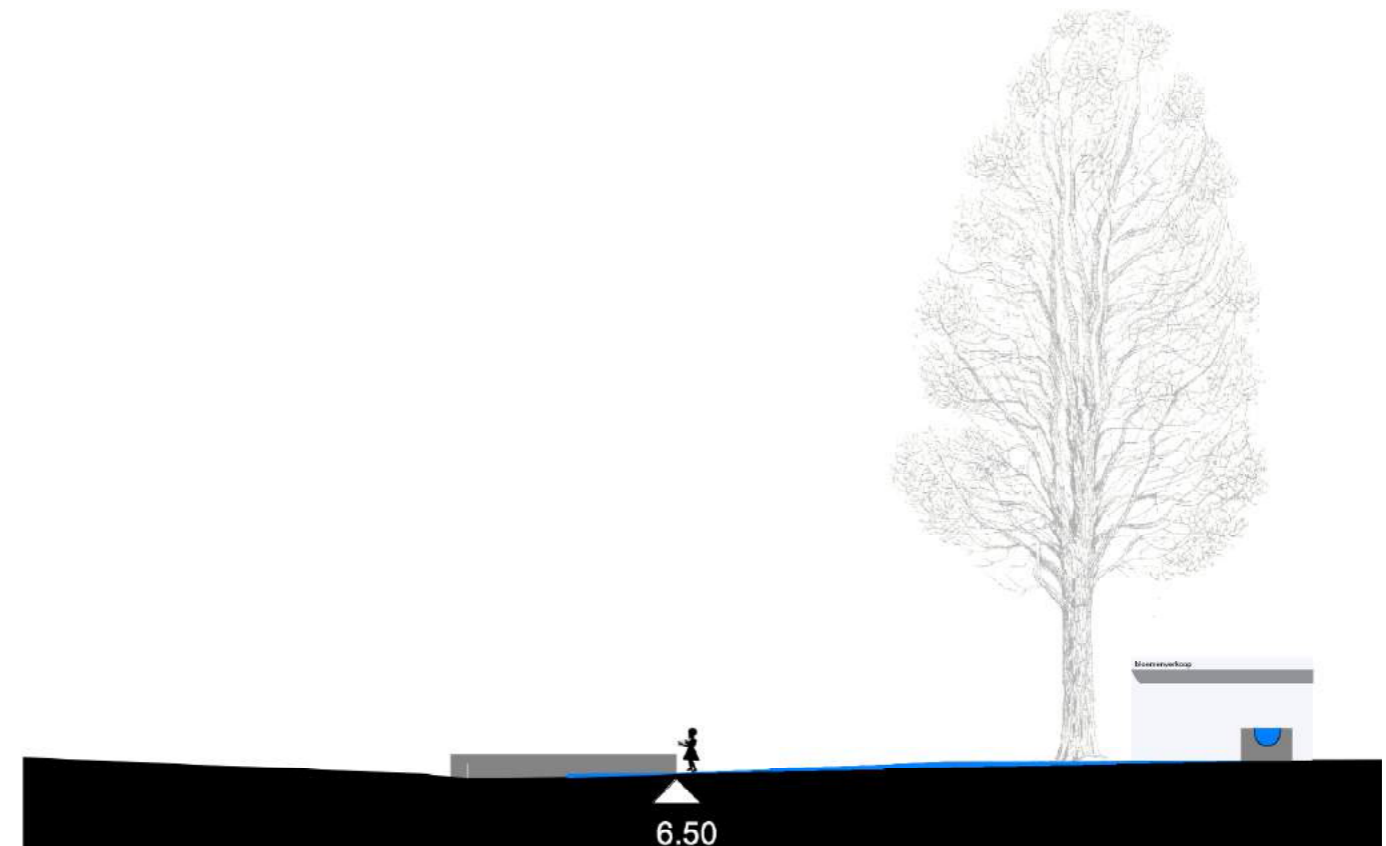
Aan de noordzijde (voor ABN Amro) is een groot en laag bekken voorzien. Dat uitnodigt tot spel en pootjebaden op warme dagen.

Het water dat hier gebruikt wordt loopt door naar de boomgroep aan de oostkant van het plein, en zorgt daar voor water voor de bomengroep. Eventuele circulatie en hergebruik van water moet nog onderzocht worden.

In de zomer, en ook na heftige regenval, is het water voelbaar vanaf het waterelement tot aan de aansluiting in de Sint Jansstraat. Dit kan door verschillende manieren. Belangrijk hierbij is rekening te houden met de grote hoeveelheid fietsers die van noord naar zuid over het plein bewegen, waarbij het water zeker ook als een remmend of sturend element in te zetten is bij het organiseren van de fietsersstromen.

Circus Maximus element onder water

4.0 Thema's

4.4 Water - Spelen - Zomer

4.0 Thema's

4.4 Water - Spelen - Winter

De Grote Markt heeft een grote publieke waarde. Deze is in de zomer evident, maar ook in de winter is het een plek met grote aantrekkingskracht. Momenteel biedt de Grote Markt elke winter ruimte aan een kunstijsbaan, die echter niet integraal onderdeel is van de markt. Wie zien mogelijkheid om deze Noord-Nederlandse traditie van schaatsen een geschiktere plek te geven op de markt. Op publieke wijze: een vrij toegankelijke schaatsplek. Deze kan als dichtgevroren waterbassin ruimte bieden aan Groningen (groot en klein) voor een van de favoriete sporten van het land. Door het gebied dat voor waterretentie bedoeld is, voorafgaand aan een koude periode vol te laten lopen met water, ontstaat ijs: schaatsen, reuring, koek-en-zopie. In het definitief ontwerp zal de haalbaarheid van dit idee onderzocht worden, en afstemming gezocht worden met de nieuwe markt.

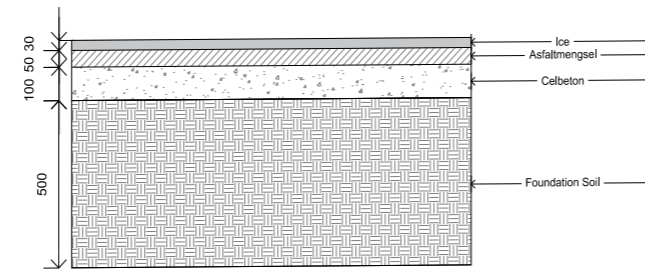
Hierbij zijn twee verschillende opties verder te onderzoeken:

Natuurijsbaan

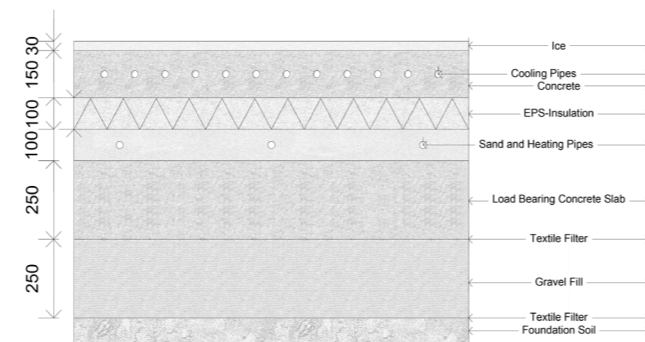
Natuurijs komt elke paar jaar voor in het centrum van de stad. Zonder verdere installaties zou een plek gereserveerd kunnen worden voor ijs, die bij een naderend koudefront gevuld wordt.

Kunstijsbaan

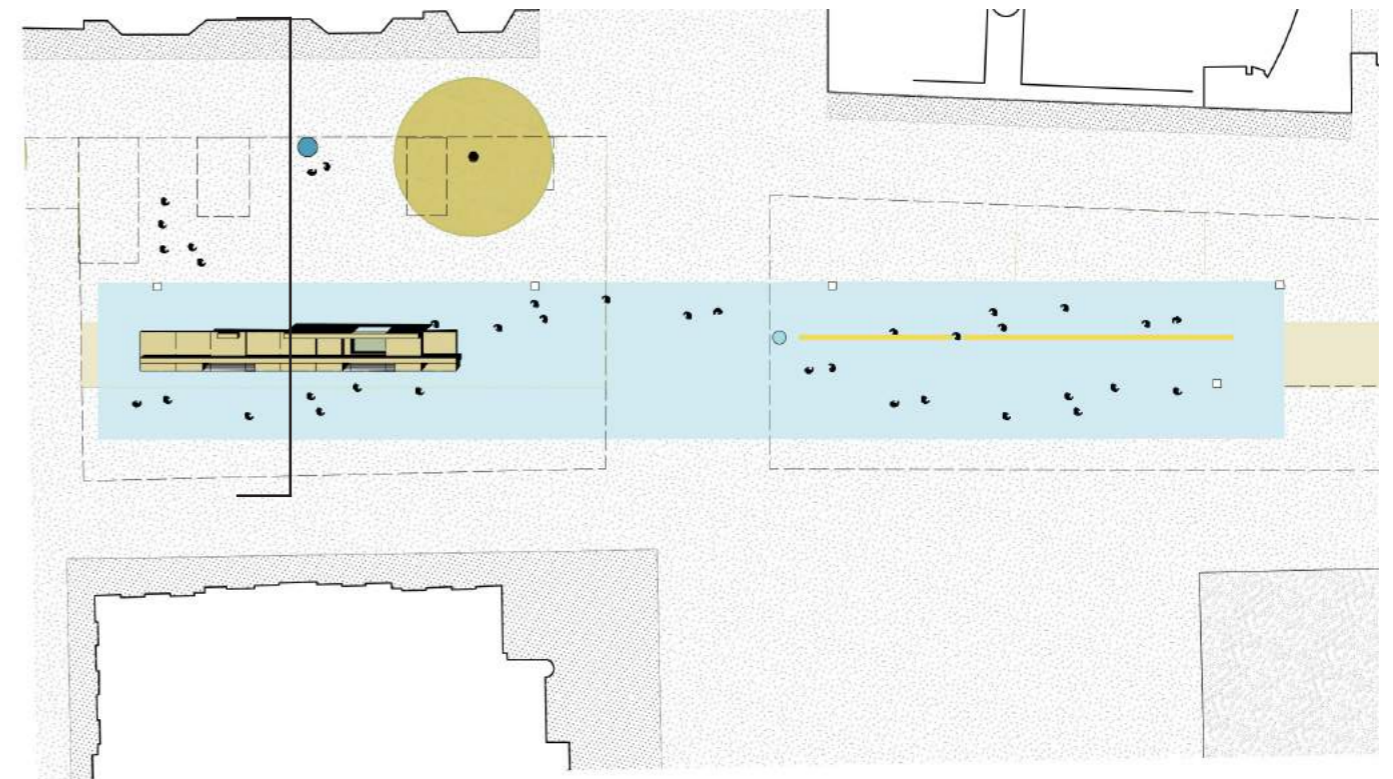
Indien jaarlijks een ijsbaan is gewenst, is er meer controle over het proces nodig. In dat geval moet er gekeken worden naar een kunstijsbaan installatie. Dit vraagt de nodige technische installatie onder de grond en de haalbaarheid dient in het DO verder onderzocht te worden.

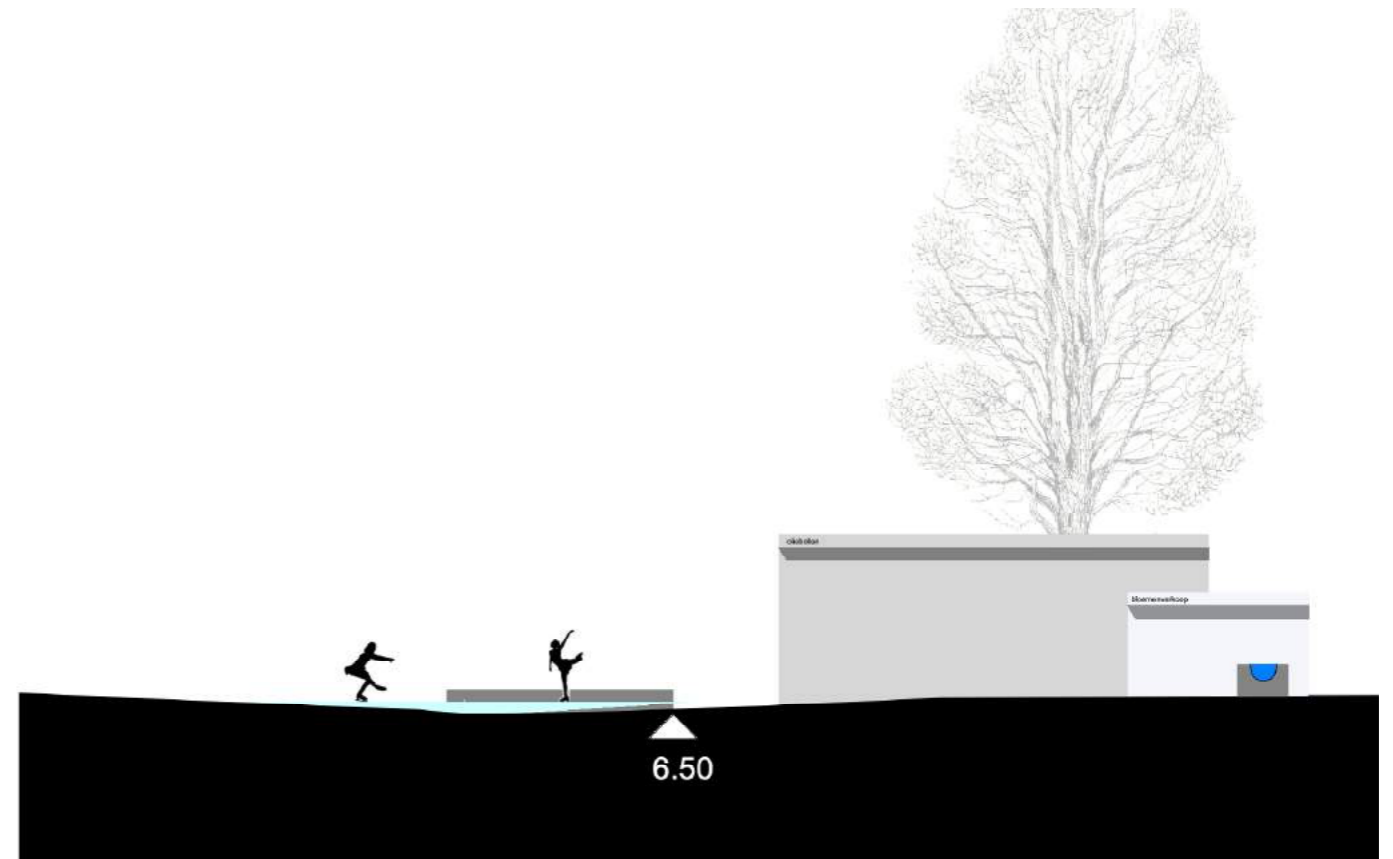
Optie 1: Natuurijsbaan constructie

Optie 2: Ijsbaan constructie (kunstijs)

Huidige ijsbaan op de grote markt

Schaatsen geïntegreerd in het ontwerp van de markt.

4.0 Thema's

4.4 Water - Spelen - Winter

4.0 Thema's

4.5 Beplantingspalet - Bestaande Bomen

De twee bestaande bomen op de Grote Markt zijn beide platanen van een groot formaat. Ook de drie platanen op de hoek van de Martinitoren zijn volgroeid en doen recht aan de schaal van de toren. Verder zijn er Lindes, Esdoorns en Eiken te vinden in de directe omgeving van de Grote Markt.

4.5 Beplantingspalet - Voorgestelde Bomen

Locatie Plan voorgestelde bomen vestibules & Bomen Ruimte

- Vestibule & Bomendak
- Solitair Boom
- Haag
- Bestaande Boom

4.0 Thema's

4.5 Beplantingspalet - Boom soorten - voorgestelde bomen

Bomendak, Vestibules en Solitaire Bomen

De bomen in de vestibules hebben een hoge kruin om zichtlijnen vrij te houden en verkeerstromen eronder gemakkelijk te maken.

De bomengroep bestaat uit bomen in een rechthoek waarbinnen een tweede rij afwisselend geplaatst tussen de ruimtes van de eerste rij. Net als de vestibulebomen zullen deze een vrije stam hebben van minimaal vier meter, zodat mensen er vrij onderdoor kunnen bewegen en de visuele verbinding met de gevels en het plein intact blijft.

Robinia pseudoacacia

Platanus x acerifolia

Gleditsia triacanthos

Ulmus 'New Horizon'

Sophora japonica

Ulmus 'Dodoens'

4.0 Thema's

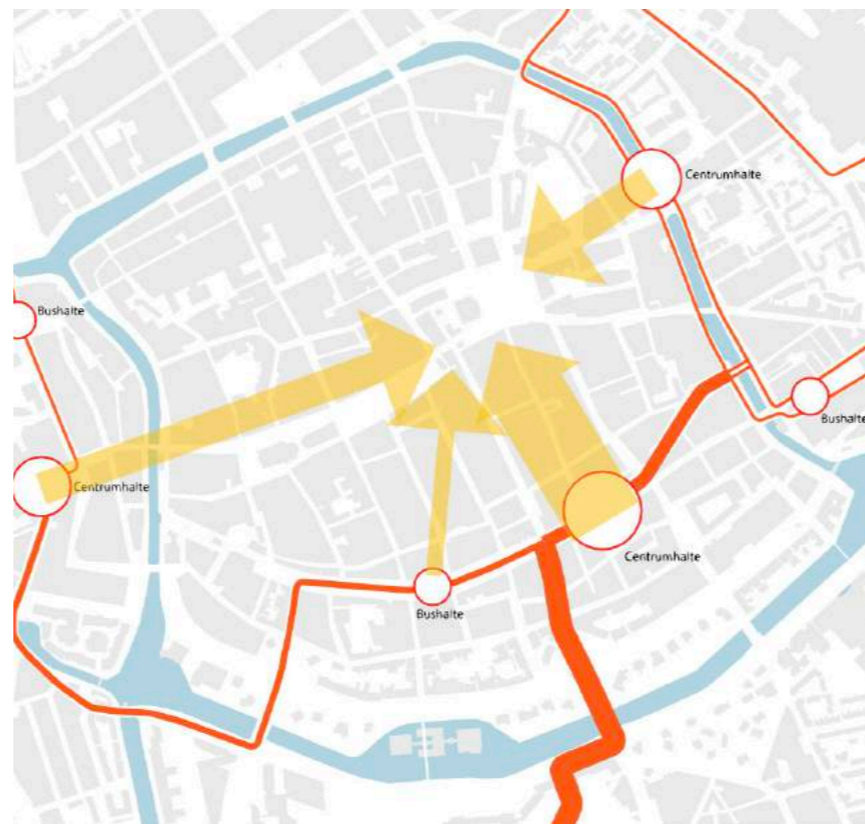
4.6 Fietsers

De fiets is in Groningen een enorm belangrijk vervoersmiddel, en is op de Grote Markt ook in principe overal welkom, maar dan als gast. Fietsen hoort bij de stad. Het plein ontstond ooit op een kruising van routes op de west-oost as van de stad en de Herestraat / Boteringestraat en de Oosterstraat.

Het fietsverkeer in de huidige situatie maakt gebruik van het plein in zeer grote aantallen, per richting passeert bijvoorbeeld gemiddeld iedere 1,5 -2 seconden een fiets. Op de kruising van oost en west voor de Martinitorren komen maar liefst 40.000 fietsers per etmaal elkaar tegen. Vanwege de grote aantallen zien we in de binnenstad vaak dat de ruimte wordt geclaimd door fietsers, wat ten koste gaat van ruimte en verblijfskwaliteit voor de voetganger. Om die reden zetten we in op verschillende sporen: omleiden waar mogelijk en voor het plein zelf zo veel mogelijk nudgen (stimuleren van gewenst gedrag door middel van subtiel sturen) van een route, snelheid beperken en voorkomen dat kriskras bewegingen over het plein ontstaan. (Bron: PVE)

Hoewel er een mogelijk conflict bestaat bij het mengen van voetgangers en fietsers door hun verschillende snelheden, is het niet onmogelijk voor fietsers en voetgangers om dezelfde ruimte te delen. De Grote Markt is een groot plein dat functioneert als een dagelijkse ontmoetingplek, een buitenruimte voor de aangrenzende cafe's restaurants en culturele instellingen, en een plek voor evenementen - en hierbinnen is de fietser te gast.

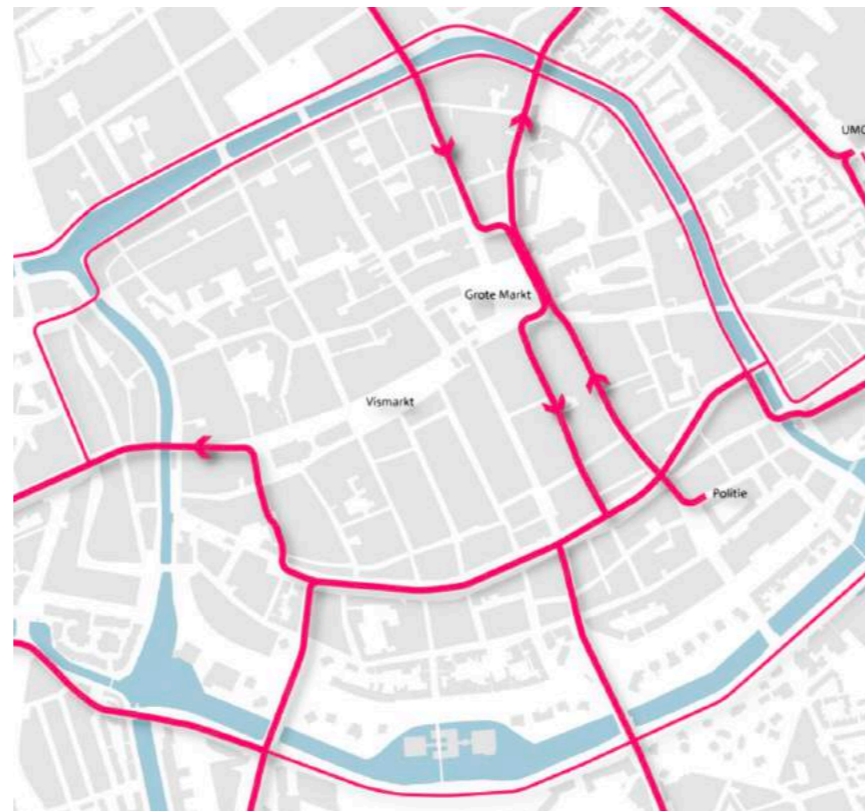
Tegelijkertijd bevat het plein twee fietsroutes noord-zuid, die vanuit een logica op stadsniveau helder en wenselijk zijn. De ruimte is vormgegeven als een doorgaand voetgangersplein, waar op subtiel wijze ruimte wordt gegeven aan de twee fietsroutes.

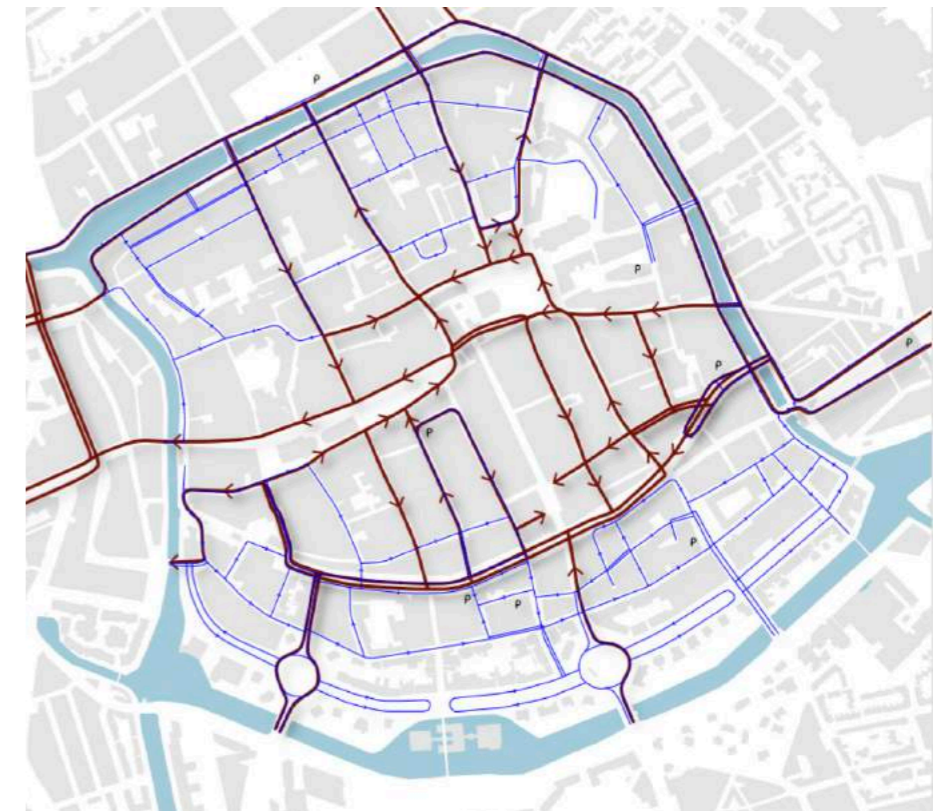
Voetgangerbewegingen vanuit nieuwe bushaltes, door de binnenstad (voorzien) (uit: 210305 Ontwerpsessie Grote Markt - fiets.pdf)

Fietsroutes (voorzien) (uit: 210305 Ontwerpsessie Grote Markt - fiets.pdf)

Hulpdiensten (uit: 210305 Ontwerpsessie Grote Markt - fiets.pdf)

Bevoorrading (uit: 210305 Ontwerpsessie Grote Markt - fiets.pdf)

4.0 Thema's

4.6 Verkeer - Ruimtelijke ingrepen tbv sturen fietsers

Logische routes voor fietsverbindingen zijn belangrijk. Enerzijds om een soepele verkeersafwikkeling te waarborgen. Anderzijds om te voorkomen dat fietsers en voetgangers zullen gaan mengen op ongewenste plekken. Daarom is het van belang dat de fietsverbindingen over de Grote Markt de optimale routes volgen. In het voortraject is door de Gemeente Groningen de wens uitgesproken voor een concrete route van de Kreupelstraat naar de Oosterstraat, en van de Oude Ebbingestraat naar de Gelkingestraat.

De fietser is in principe overal welkom op het plein. De essentie van het voorstel zit in het sturen van de grootste hoeveelheden fietsers. Daarom worden door een aantal ruimtelijke ingrepen fietsers verleid om zich op de optimale routes te bewegen.

Door gebruik van vegetatie, meubilair en subtiele veranderingen in bestratingspatronen, worden duidelijke voetgangergebieden aangegeven, waar de doorgaande fietsroutes zich bevinden en plekken waar de menging van fietsers en voetgangers mogelijk is.

Dit concept is nog in studie en ontwikkeling, wat betreft nudging fietsers.

Ruimtelijke ingrepen ter bevordering van bundelen fietsers:

1. Positionering van terrassen, de boomgroep en meubilair/water als begeleiding van de route.
2. Het ontbreken van een korte doorgaande route met een eenduidig doorzicht door onregelmatig geplante bomen, terrassen en verkooppunten standplaatshouders als ontmoedigende maatregelen.
3. De sokkels rondom stadhuis, Martinitoren worden vergroot, zodat deze als structurerende elementen voor fietsers op kunnen treden. Met minimale verhoging van het materiaal ($\pm 2\text{cm}$). Op daarvoor geschikte plekken worden kleine niveaoverschillen aangebracht om de fiets te geleiden.
4. Openingen door de gemengde zones met terrassen en de CM-lijn sturen de fietsers vanuit de Gelkingestraat en Oude Ebbingestraat.
5. Traptreden aan weerszijden van de bomengroep weerhouden fietsers om het plein diagonaal over te steken.

- Materiaal
- Meubilair Element
- Ingrepen boom
- Fietsroutes
- Hoogteverschil (ca 2 cm)
- Terrassen

4.0 Thema's

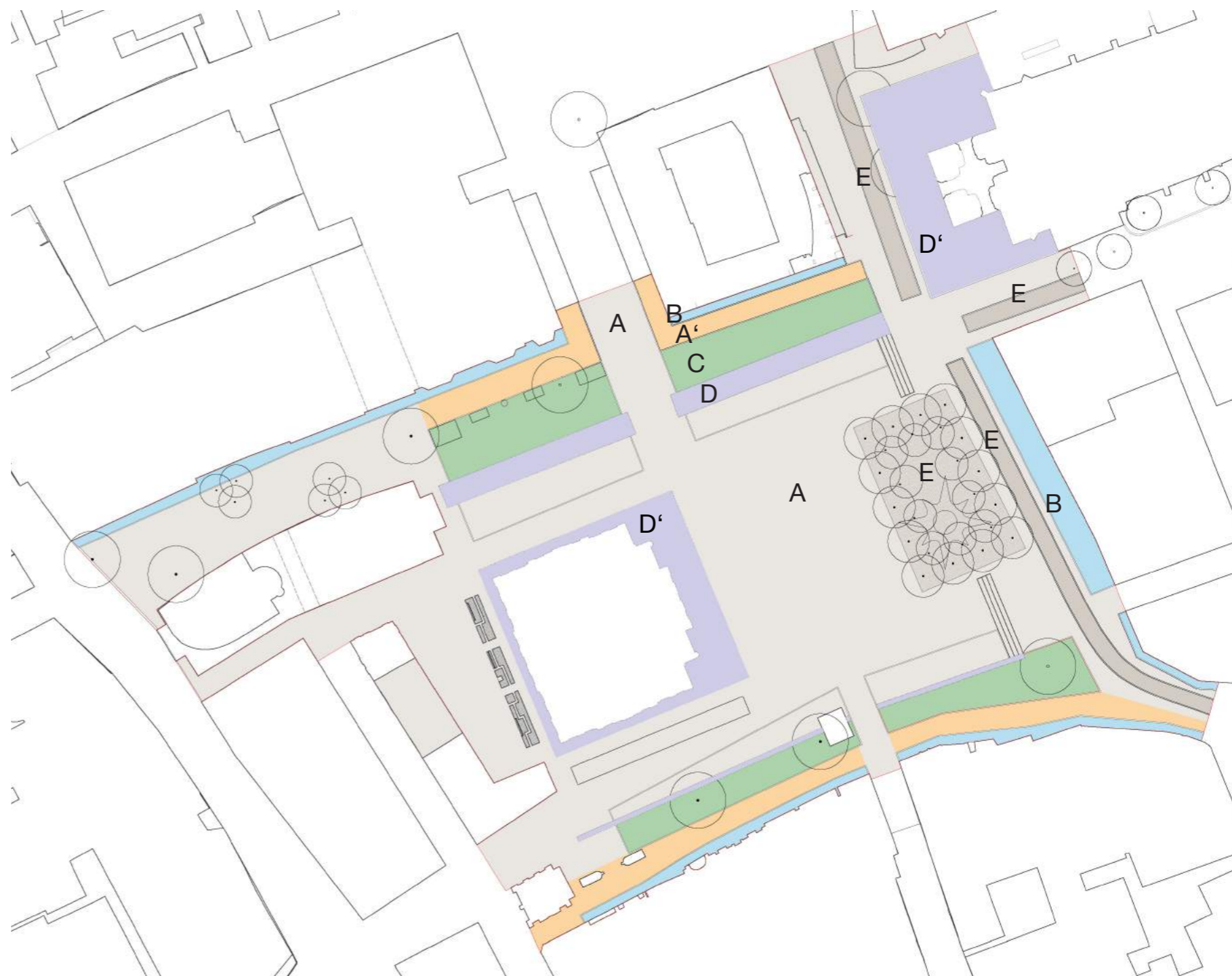
4.6 Verkeer - Ingrepen in materiaal en belijning

Middels belijning en variatie in materiaal en legverbanden wordt de fietser de juiste kant op gestuurd. Deze meer subtiële sturing werkt samen met de eerder beschreven ingrepen op grotere schaal zoals het aanbrengen van hoogteverschillen en positioneren van straatmeubilair en beplanting.

- Pleinbestrating in de maat van de fietsroute doorlopend vanaf Oude Ebbingestraat en Gelkingestraat, hierdoor wordt de fietser verleid om plein op te fietsen in plaats van de comfortzone te gebruiken.
- De doorlopende lijn van het Circus Maximus wordt ter hoogte van de Oude Ebbingestraat en de Gelkingestraat onderbroken om fietsers in de juiste richting over het plein te sturen.
- De comfortzone aangrenzend aan de primaire fietsroutes wordt door een lichte nuance in materiaal onderbroken.

- A: Pleinbestrating
- A' Pleinbestrating, accent in de comfortzone
- B: Stoepenzone
- C: Buitenzijde Circus Maximus
- D: Circus Maximus
- D': Sokkels natuursteen, 2 cm verhoogd
- E: Indeling fiets, draaiing t.o.v. Pleinbestrating

Naast het sturen van de fietsers is het van belang om integrale toegankelijkheid te garanderen middels de ontworpen bestrating. Herkenbare belijning als geleiding voor blinden en slichtzienden zal geïntegreerd kunnen worden in de comfortzone langs de buitenkant van het Circus Maximus. Hoogteverschillen worden zo veel mogelijk vermeden, en waar dat niet haalbaar is wordt een helling voor rolstoelgebruikers voorzien.

4.0 Thema's

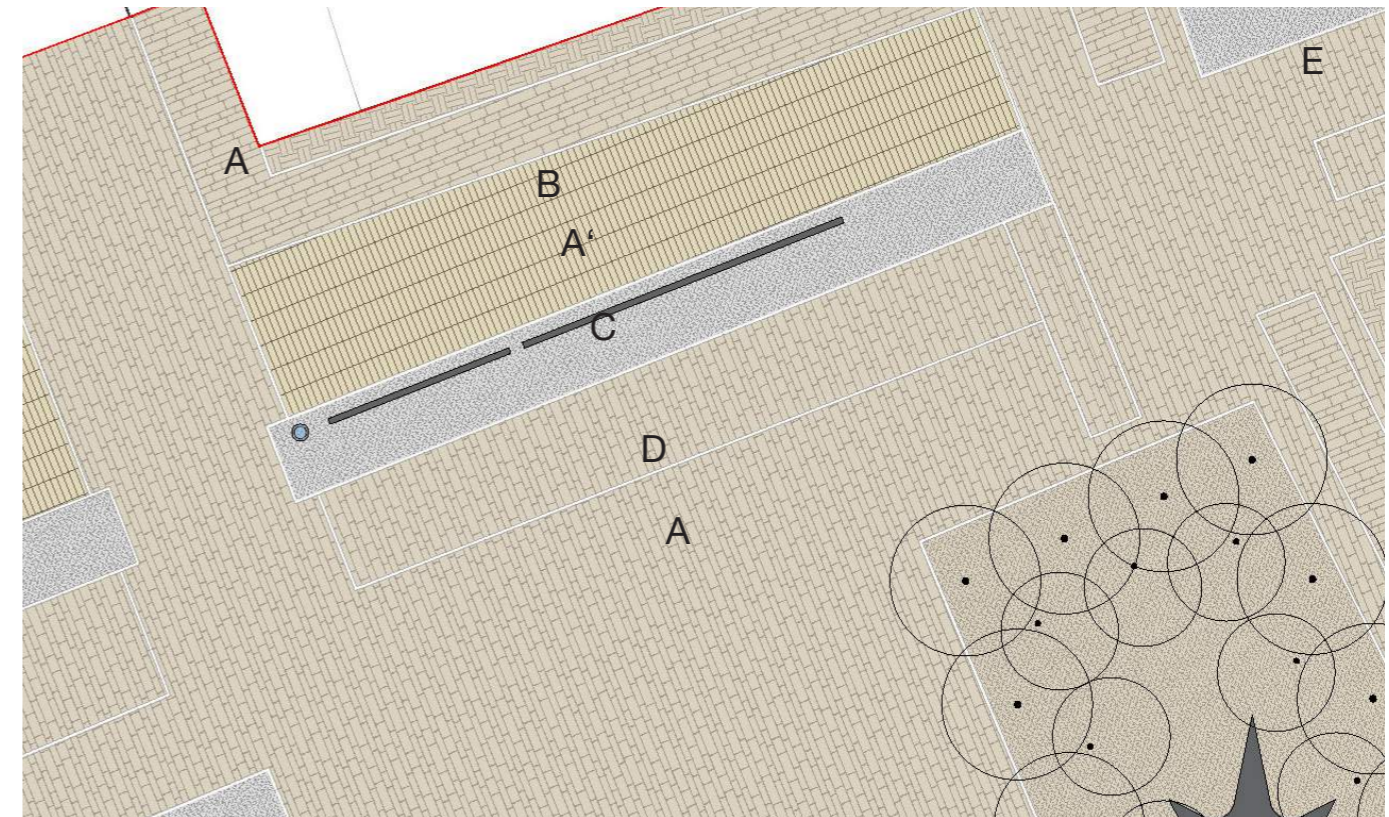
4.6 Verkeer - Aansluiting Routes

- A: Pleinbestrating (baksteen, halfsteens)
- A' Pleinbestrating, accent in de comfortzone (baksteen, halfsteens, haaks op A)
- B: Stoepenzone, (blokverband)
- C: Buitenzijde Circus Maximus (keperverband)
- D: Circus Maximus (natuursteen, kasseien)
- D': Sokkels natuursteen, 3 cm verhoogd
- E: Indeling fiets, draaiing t.o.v. Pleinbestrating (baksteen, halfsteens, haaks op A)
- F Stoepzone Guldenstraat (halfsteens, doortrekken)

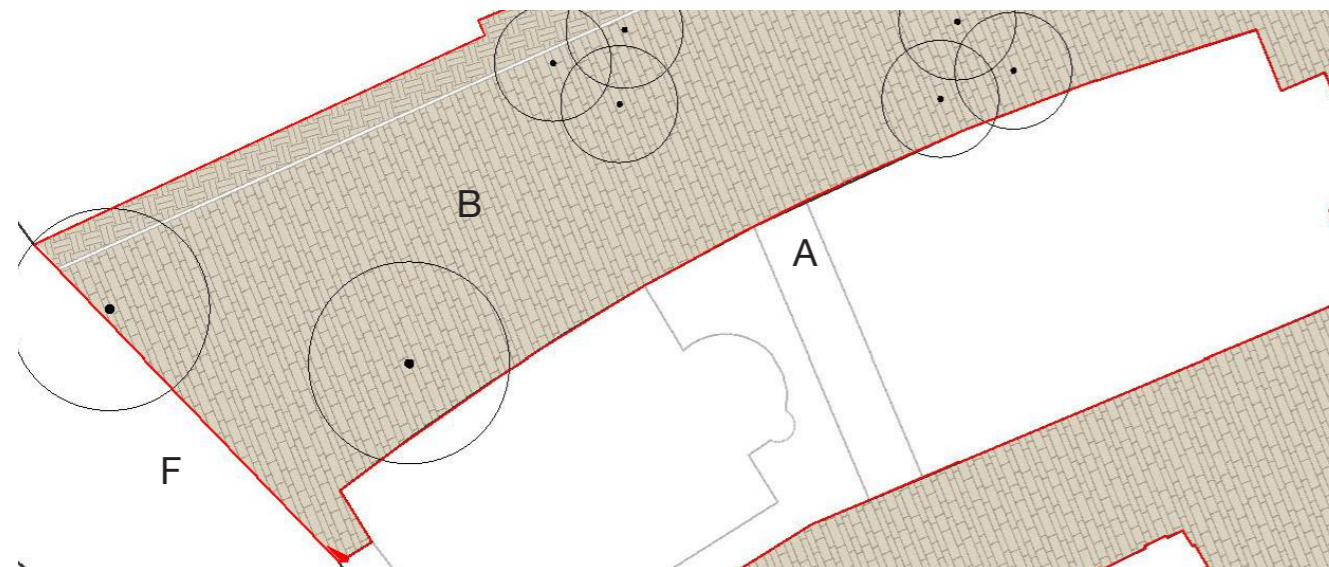
Om de Grote Markt beter in te richten als verblijfsruimte, is het belangrijk dat de verschillen in snelheden tussen fietsers en voetgangers zo klein mogelijk zijn. De inrichting is gericht op het gewenste gebruik, passend bij de betreffende zonering. Daarbij is het belangrijk om de overgangszones tussen verschillende gebruikers goed vorm te geven en daarmee de fietsers een signaal te geven dat er sprake is van verandering, en ze andere gebruikers tegen kunnen komen. Dit kan middels toepassing van fietsvlakken van ander materiaal in de bestrating met een afwijkend legpatroon, die wegvalt bij de plek waar verschillende stromen elkaar kruisen.

De fietser is te gast binnen dit plein dat primair voor voetgangers is. Daarbij zijn er twee belangrijke fietsroutes over het plein, die van belang zijn op schaalniveau van de stad. Het gaat om zeer grote hoeveelheden fietsers en zal er dus de balans moeten zijn tussen een duidelijke aanduiding van fietsroutes en een subtiele integratie op de Grote Markt. De fietsroutes die over de Grote Markt lopen worden door middel van de eerder genoemde afwijkende bestrating aangeduid.

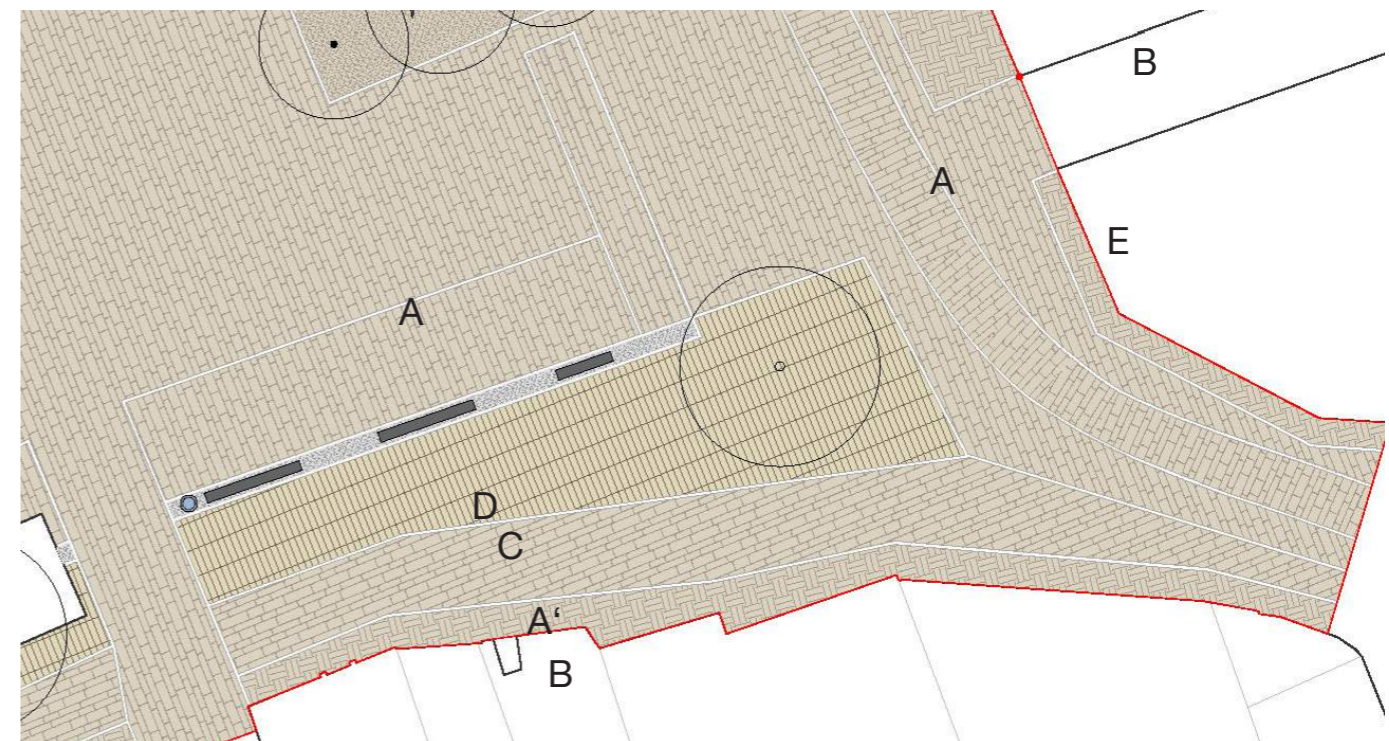
In het voorliggende ontwerp zijn routes in de bestrating duidelijk aangegeven, en volgen de principes uit de 'Leidraad voor de openbare ruimte'. Lijnen over het plein kunnen op deze manier vermeden worden. In de open ruimte op het plein zelf wordt de fietser gestuurd door de sokkel van het Stadhuis.

Hoek Oude Ebbingestraat: een doorlopend materiaal vanaf entree van het plein naar het lege midden. Stuur de fietser over het plein.

Hoek Guldenstraat: Op de hoek van de Guldenstraat/Oude Boteringestaat wordt de stoep doorgetrokken, om fietsers door dit deel van de Grote Markt te ontmoedigen. Hierbij is het vanzelfsprekend belangrijk dat de toegankelijkheid gewaarborgd blijft.

Hoek Oosterstraat: Route van de Oosterstraat naar de Kreupelstraat is door middel van een draaiing tegenovergesteld de omliggende bestrating aangegeven.

4.0 Thema's

4.6 Verkeer - Aansluiting Routes

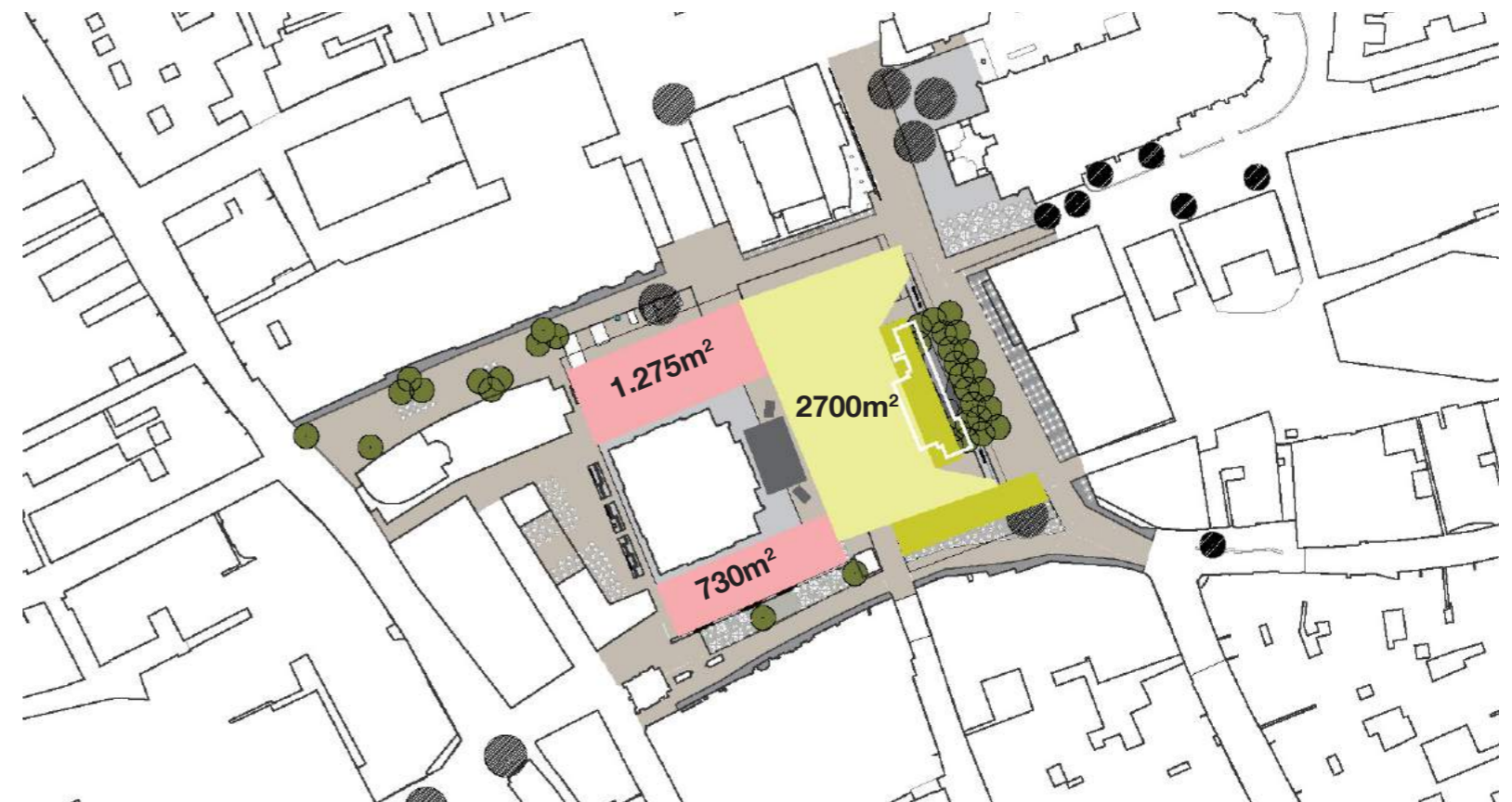
4.0 Thema's

4.7 Evenementen

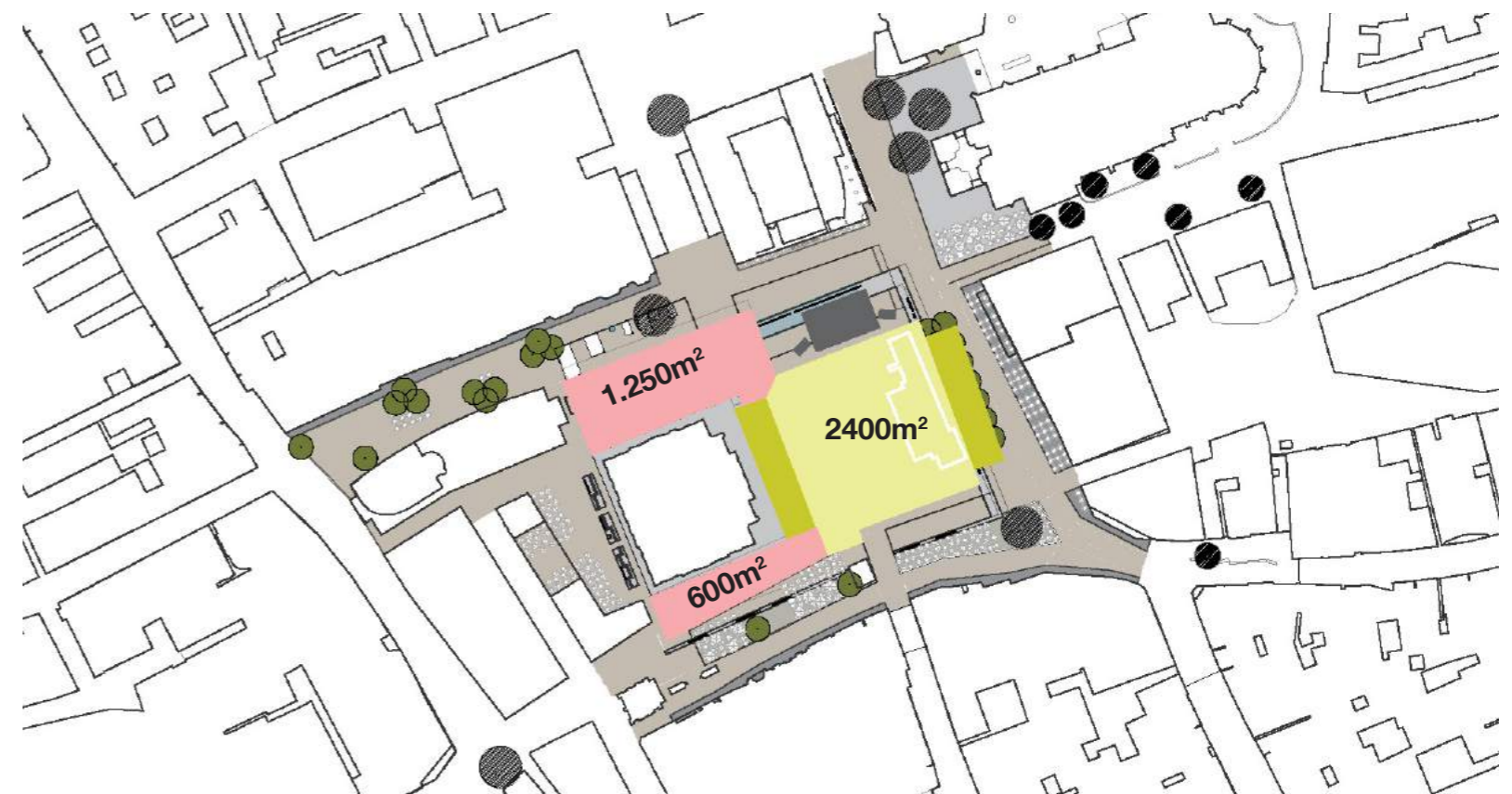
De Grote Markt is de centrale ruimte in de stad waar mensen samen kunnen komen. Het open centrale gebied is flexibel zodat het kan worden ingevuld door muziek, theater, ceremonie, kermis, demonstraties en andere evenementen.

Het diagram toont twee test mogelijkheden voor grootschalige evenementen waarvoor een podium nodig is. Het eerste evenement is een van de grootste evenementen dat de hoeveelheid ruimte weerspiegelt die nodig is tijdens de jaarlijkse KEI-week, die naar schatting 6750 mensen kan bevatten. Het tweede diagram toont een opstelling met een capaciteit van 6000 personen, een centrale ruimte van ongeveer 2400 vierkante meter, beide met uitloop naar de flanken ter weerszijden van het stadhuis uitmondend in totaal 8.000 bezoekers ruimte biedend. Dit zal verder worden getest en uitgezocht door een extern bureau tijdens de DO fase.

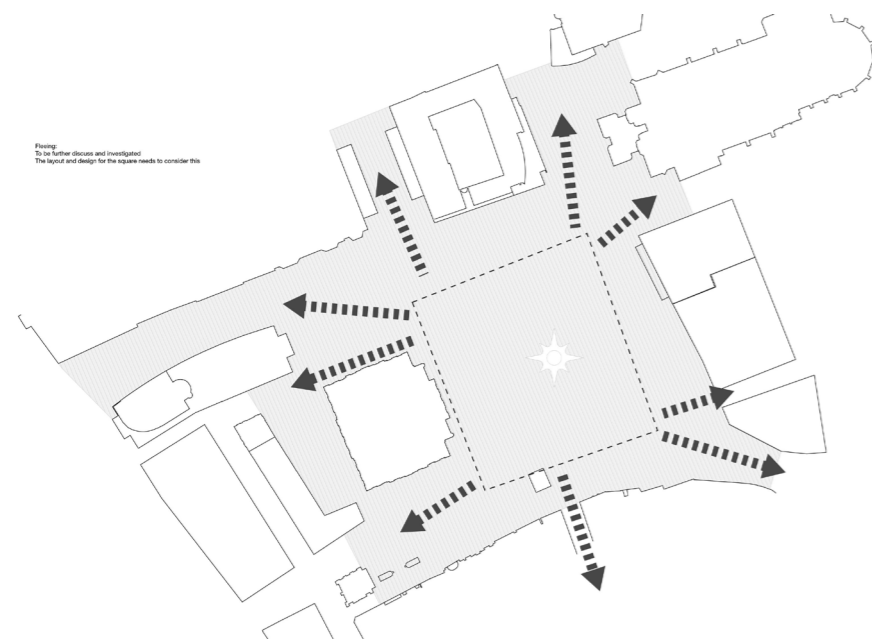
Een belangrijk punt dat tijdens de VO-fase naar voren kwam, is of de bomengroep kan leiden tot een verminderde capaciteit van de ruimte voor evenementen. In de schema's is het voormalige VVV-gebouw in het wit ingetekend. In de periode dat het gebouw op het plein stond, was het mogelijk was om evenementen van verschillende omvang te blijven houden, inclusief kermis, Eurosonic, en de KEI-week. De nieuw voorgestelde bomen strekken zich niet uit voorbij het gebied van het voormalige VVV-gebouw en zullen dus geen belemmering vormen voor evenementen. De bomengroep biedt een unieke nieuwe kwaliteit aan de evenementen als deze zorgvuldig in de lay-out wordt geïntegreerd; de evenementen kunnen zich ook zeker onder de bomen afspelen (bijv. opstelling bars bij een evenement).

Gelijkaardige indeling als de KEI-week. De capaciteit van 6750 personen.

Alternatieve indeling, met boombak als schaduwplek voor gebruikers en een bijbehorende bar. De capaciteit van 6000 mensen.

4.0 Thema's
4.7 Evenementen

Theater tussen de bomen, Musterplatz Basel - Pilar Tanz

2008 Lange Voorhout, kermis - Collectie Haags entearchi

Kerst Markt, Musterplatz Basel - Basel Tourismus

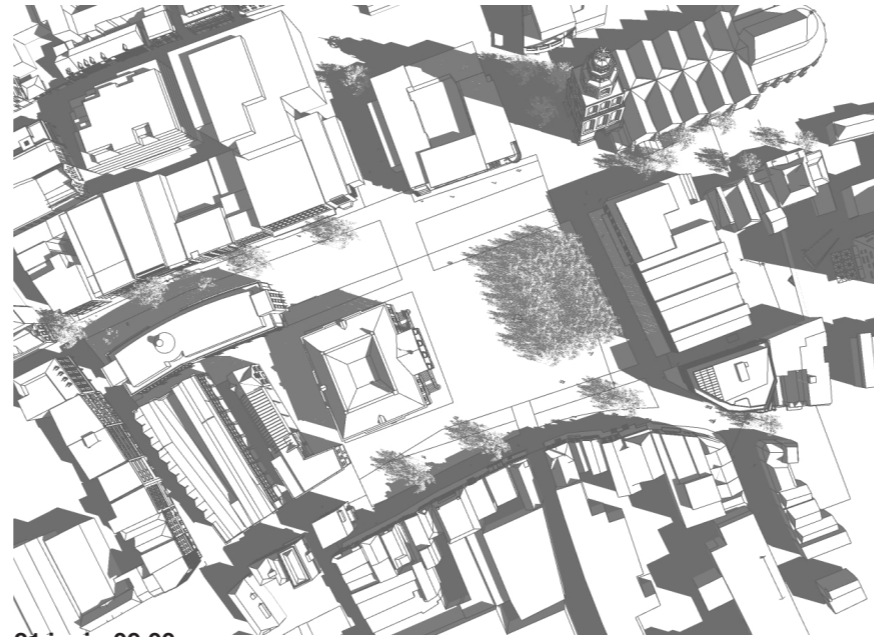
Royal Christmas Fair - Lange Voorhout Den Haag, Sanne Bakker

4.0 Thema's

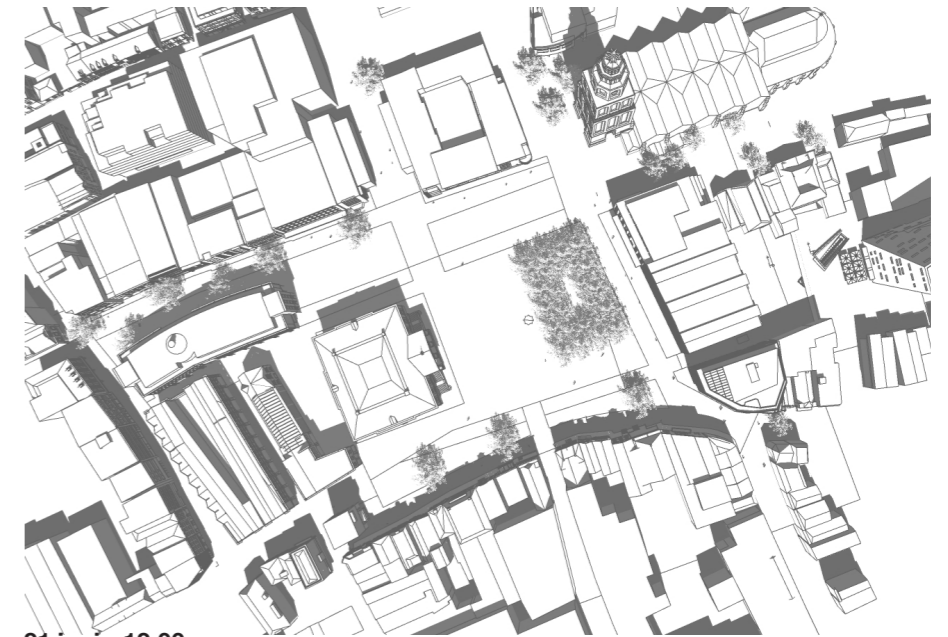
4.8 Microklimaat - Zon en schaduw studie - Hittestress

In een klimaat als het Nederlandse is er zowel behoefte aan zon als schaduw, waarbij de vraag om schaduw in de toekomst enkel toe zal nemen door het veranderende klimaat. Door een grotere groep bomen te plaatsen, in plaats van solitairen ontstaan hierdoor duidelijk gedefinieerde plekken in de zon en plekken in de schaduw op het schaalniveau van de stad. Dit draagt bij aan het creëren van een centrale open ruimte als middelpunt van de stad.

Er is voor de hele Grote Markt een schaduwanalyse uitgevoerd met de nieuwe bomengroep. De bijgaande beelden geven de schaduw weer in de zomer (21 juni) op vier tijdstippen van de dag. Hierop is te zien dat de gemengde zone, inclusief terrassen in de zomer voor het grootste deel van de dag in de zon staan en dat de schaduw die gecreëerd wordt door de bomengroep hoofdzakelijk voor over de openbare zitgelegenheden valt.

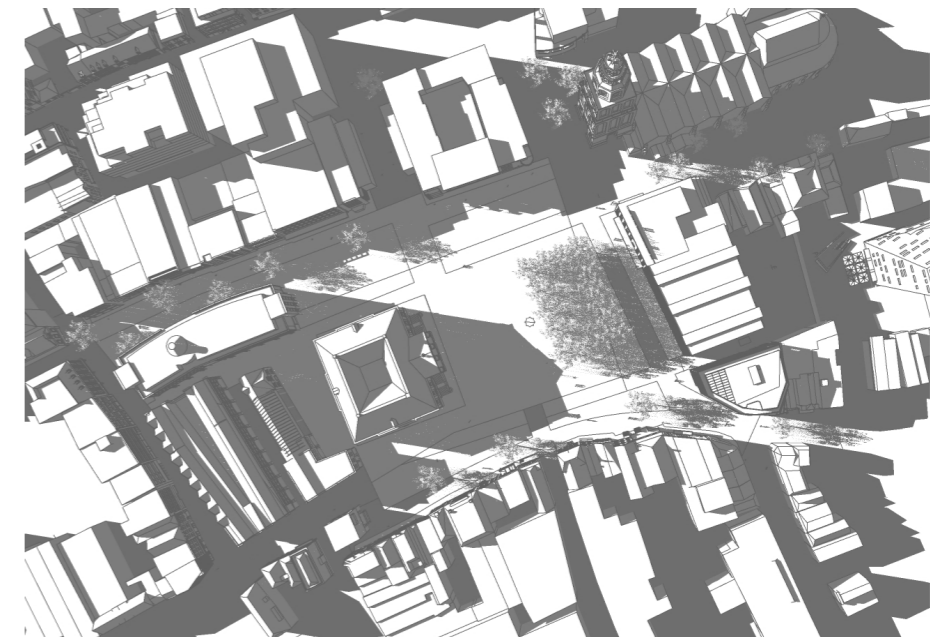
21 juni - 09:00

21 juni - 12:00

21 juni - 15:00

21 juni - 18:00

Latitude: 52° 22' 31.75" N Longitude: 4° 38' 5.55" E

Microklimaat

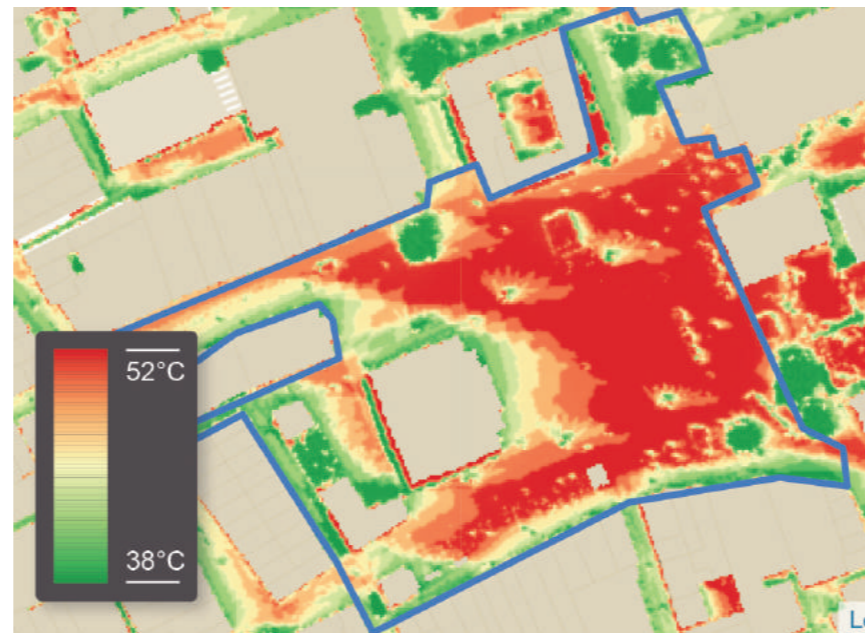
4.8 Microklimaat - Hittestress

De bestaande situatie op de Grote Markt biedt weinig variatie en mogelijkheden voor beschutting. Verder dragen de uitgestrektheid van de ruimte en de donkere kleuren van de bestratingsmaterialen bij aan een temperatuurstijging. In de toekomst, met de voortdurende algemene temperatuurstijgingen het versterkte stedelijke hitte-eiland effect, zal het nodig zijn om beschutting te bieden tegen de hitte en om het algemene microklimaat van het plein te verbeteren.

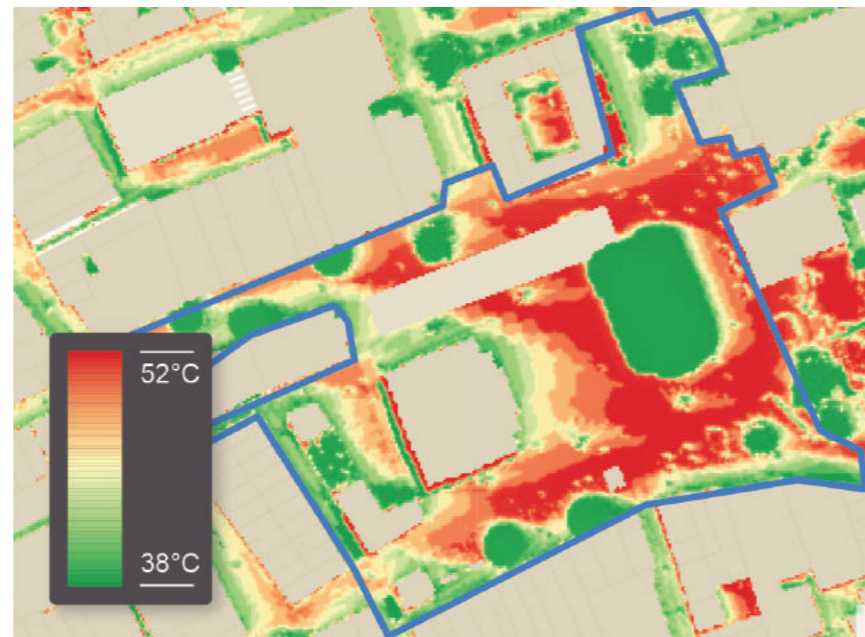
Het voorstel van het structuurschets dat hier wordt getoond, illustreert dat bomen grote invloed hebben op het verminderen van de temperatuur op het plein.

De afbeelding linksonder toont het voorstel voor het bomendak en de locatie waar een temperatuurdaling kan worden verwacht, dit is ook inclusief de bestaande bomen. De afbeelding rechtsonder geeft alleen de voorgestelde elementen aan, zoals bomen en water, en de kwaliteit van de warmtereductie die ze zullen bieden.

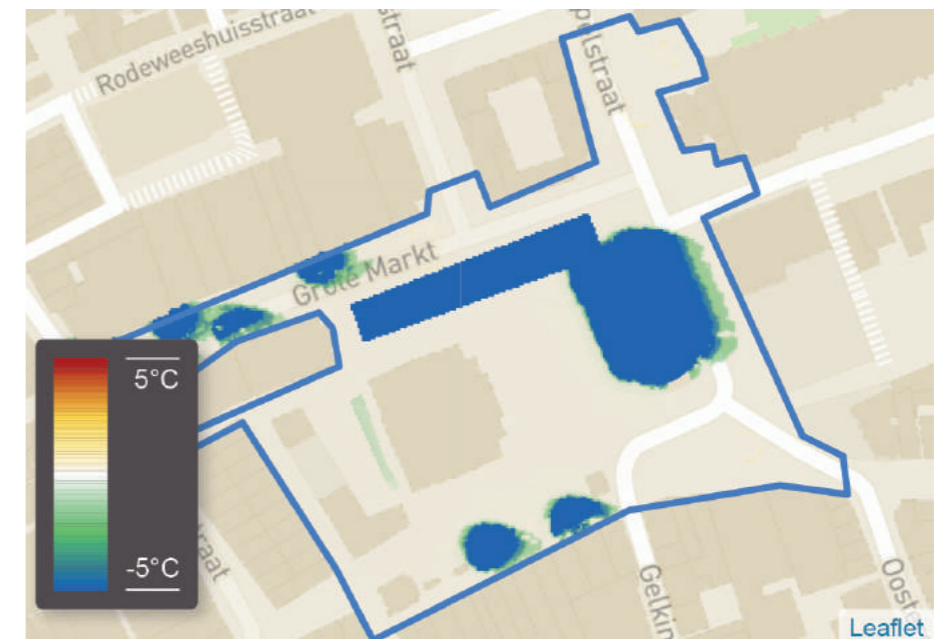
Een factor die verder helpt bij de reductie is de kleur van de bestrating op het plein. Momenteel houden de donkerrode straatstenen en het donkere asfalt veel warmte vast. De lichtere bestrating met een hogere Albedo waarde zal zeker een positieve en duurzame impact hebben op het klimaat op het plein.

Hittestress Huidige situatie

Hittestress Bomendak Voorstel

Vershil in Hittestress Bomendak Voorstel

This document and the ideas presented in it were developed by and are property of VOGT. As far as there are no other contracts or agreements, pictures and contents may not be used or reproduced for other projects or utilizations without prior written permission of VOGT.

Vogt Landscape Ltd

19A Perseverance Works
38 Kingsland Road
London E2 8DD
United Kingdom
P +44 20 332 664 31
mail@vogt-la.co.uk
www.vogt-la.co.uk